

Framtidens företags- beskattning

*Föredrag och diskussioner vid en SNS-
konferens 1960 på Köjagården, Jämtland*

*Studier och
debatt*

STUDIEFÖRBUNDET NÄRINGS LIV OCH SAMHÄLLE

Framtidens företagsbeskattning

Föredrag och diskussioner
vid en SNS-konferens 1960
på Köjagården, Jämtland

STUDIEFÖRBUNDET NÄRINGSLIV OCH SAMHÄLLE

Studier och debatt

utges av

Studieförbundet Näringsliv och Samhälle

Sköldungagatan 2, Stockholm Ö

Tel. 23 25 20. Postgiro 35 62 60

Ansvarig utgivare: Torsten Carlsson

Nr 2 - 1960 - 8:e årg.

Innehåll

Förord	5
Inledning	
<i>Bankdirektör Marcus Wallenberg</i>	7
Varför har vi skatter?	
<i>Professor Bent Hansen</i>	9
Den svenska företagsbeskattningen	
<i>Docent Leif Mutén</i>	18
Diskussion	26
Bruttobeskattning	
<i>Avdelningschef Gösta Rehn</i>	31
Varför dubbelbeskattning över huvud taget?	
<i>Direktör Sven-Ivar Ivarsson</i>	38
Diskussion	41
Enskilda firmors och handelsbolags beskattning. Några synpunkter	
<i>Direktör Ernst G. Bergqvist</i>	43
Skattenedsättning för utdelad vinst	
<i>Taxeringsintendent Ernst Amell</i>	47
Tänkbara reformer av företagsbeskattningen	
<i>Diskussioner efter grupparbete</i>	
Bruttobeskattning	52
Skattenedsättning för utdelad vinst	60
Varför dubbelbeskattning?	62
Enskilda firmors och handelsbolags beskattning	63
Sammanfattande diskussion	64

Svensk företagsbeskattning och europeisk integration	
<i>Docent Dag Helmers</i>	68
Diskussion	72
Skatter och skattereformer — en fråga om det politiskt möjliga	
<i>Professor Carsten Welinder</i>	74
Diskussion	81
Efterskrift: Vad som hänt våren och sommaren 1960	
<i>Docent Leif Mutén</i>	84
Deltagarförteckning	87

Diskussionsreferaten sammanställda av *docent Åke Hellner*

Omslag av *Bengt Landin*

Förord

Företagsbeskattningen är ett för det svenska näringslivet ständigt aktuellt problem. Divergerande synpunkter på hur denna beskattning bör vara utformad för att främja ekonomisk utveckling och samtidigt tillgodose rimliga krav på logik och rättvisa har under 1950-talet tillförts den ekonomisk-politiska debatten från flera håll. För att få olika aspekter på företagsbeskattningen belysta och ventilerade anordnade Studieförbundet Näringsliv och Samhälle i samarbete med Indu-

striens Utredningsinstitut våren 1960 en konferens med deltagande av framträdande experter från såväl det enskilda näringslivet som skilda offentliga institutioner. I föreliggande skrift återges i sammandrag de föredrag som hölls vid konferensen liksom en del av debattinläggen. I syfte att hålla läsarna à jour med den fortsatta utvecklingen har dessa referat kompletterats med en efterskrift, där redogörelse lämnas för vad som hänt på området fram till september 1960.

Stockholm i september 1960.

Torsten Carlsson

Inledning

Bankdirektör Marcus Wallenberg

Alla är vi medvetna om vilken betydelse skatterna har för näringslivets ekonomi. Under de senaste två decennierna har exempelvis den sammanlagda stats- och kommunalskatten för aktiebolag ungefärligen tiodubblats i kronor räknat. Om vi redan 1938 räknade med en genomsnittlig skattebelastning på aktiebolagens vinster av ca 25 % och på deras utdelningar med på sin höjd lika mycket kan man i dag kalkylera med i genomsnitt en sammanlagd vinstskatt om 50 %, vartill kommer en inkomstskatt på utdelad vinst som kan beräknas till snarare över än under 50 %.

Samtidigt som denna höjning av den direkta beskattningen har genomförts, har näringslivet belastats med en rad kostnadshöjande avgifter. Den allmänna varuskatten är en permanent skatt på företagets investeringar till skillnad från tidigare temporära investeringsavgifter. Energiskatten betyder en mycket allvarlig belastning på varuproduktion och på transporttjänster. Den allmänna sjukförsäkringen och ATP har lagt bördor på företaget

och har, hur mycket de än kan ha reducerat eljest tänkbara lönehöjningar, i varje fall haft en kostnadsfördyrande effekt i den meningen, att löntagarorganisationerna vägrat se dessa kostnader som blott en annan form av löneförhöjning. Näringslivet står i dag, som vi alla vet, inför mycket komplicerade anpassningsproblem. Vi har den tekniska utvecklingen, nedrivandet av tullmurarna inom de båda marknadsområdena och den allt starkare konkurrens som följt av att det försprång gentemot andra europeiska länder som vi hade 1945, nu i stort sett hunnit utjämnas; allt detta gör vårt läge sådant, att bibehållen konkurrenskraft för näringslivet är ett livsvillkor för fortsatt expansion och för bibehållande av vår höga levnadsstandard.

Den allmänna finanspolitiken måste anpassas efter dessa behov. Det är inte självklart att det allmänna skall lägga beslag på en allt större del av det utrymme för konsumtion och investering som den fortgående produktionsstegringen skapar. Det är nödvändigt

att ständigt på nytt granska budgetens utgiftssida för att få fram på vilka punkter nedskärningar kan göras och plats skapas för mer produktiva utgifter, offentliga eller enskilda. Denna konferens skall emellertid främst behandla budgetens inkomstsida. Även om vi har vår egen mening om statsutgifternas nödvändighet måste givetvis skatterna vara sådana att utgifterna på ena eller andra sättet blir täckta, då finansiering genom sedelpressarna är den sämsta och mest orättvisa form av beskattning som finns. Oavsett vad vår mening är om det allmännas utgiftsnivå måste vi därför ha en mening om hur de skatter bör tas ut som den offentliga utgiftsnivån nödvändiggör.

I den allmänna diskussionen förefaller förvirringen vara särskilt stor i fråga om företagsbeskattningen. De sakkunniga tycks inte ens vara sams om vad de menar med företagsbeskattning. Man vet inte heller så mycket om vem som egentligen betalar de bolagsskatter och skatter på enskilda rörelseidkares inkomst som man vill beteckna som företagsskatter. Vidare råder oenighet beträffande reformförslagen. Vi har på programmet för denna konferens samlat några av de propåer som förts fram i olika sammanhang och hoppas här få en bild av vad olika tänkbara åtgärder innebär för skilda typer av företag. Vi skall också diskutera vilka hänsyn vi vill att statsmakterna skall ta vid fördel-

ningen av skattebördan och vilken inbördes vikt vi vill tillmäta dessa hänsyn. Vi vill alla att skatterna i någon mening skall vara rättvisa. Vi vill också att de skall vara så litet produktivitetshämmande som möjligt, och i så liten grad som möjligt innebära att företagen tvingas till ett ekonomiskt handlande. Vid en praktisk bedömning av olika skatteförslag kan det bli nödvändigt att släppa efter på något av dessa krav, och det gäller då att ha någon uppfattning om deras inbördes angelägenhetsgrad. Vid en sådan diskussion får kravet på produktivetsfrämjande beskattning en mer kontroversiell innebörd. Innebär det t.ex. en produktivitetshämmande beskattning, om företagsbeskattningen gynnar självfinansieringen, eller är det tvärtom rätt att missgynna självfinansieringen för att i stället göra det lättare för nya företag att ge delägarna en grundlig avkastning på investerat kapital? Om vi med beskattningens hjälp vill förbättra bolagens möjligheter till kapitalbeskattning, vilket slags kapital måste vi då räkna med att bolaget har möjlighet att dra till sig? Är det privat kapital eller kapital från annat bolag, eller är det till syvende och sist självfinansieringen, som är den i praktiken tyngst vägande kapitalkällan? Meningen med den här konferensen är att försöka ge en uppfattning om, var vi står i detta hänseende.

Varför har vi skatter?

Professor Bent Hansen

Hur principerna för beskattning i vårt land utvecklats under historiens gång fram till de bestämmelser som gäller i dag, är en invecklad fråga som jag här skall förbigå. Jag konstaterar endast att reglerna inte utgör något genomtänkt eller konsekvent system, utarbetat en gång för alla, utan i stället är resultatet av en ständigt pågående anpassning efter uppkommande förändringar och behov. Intressantare är emellertid att diskutera vilka modifieringar i gällande bestämmelser som man från olika utgångspunkter anser önskvärda. Det kan gälla förändringar i fråga om antingen beskattningens omfattning eller själva skattetyper.

Till en början bör man göra klart för sig hur stor skatteböroda man över huvud taget skall anse rimlig. Detta har diskuterats ganska mycket i den finansvetenskapliga litteraturen, framför allt i Tyskland. I Sverige har bl.a. framlidne professor Erik Lindahl bidragit till denna diskussion. På senare

tid har man även i USA börjat att på allvar intressera sig för frågan om hur stora skatterna skall vara för att samhället skall fungera på bästa möjliga sätt. Man tillämpar ofta ett resonemang liknande det som gäller för den enskilda varuproduktionen. Statens uppgift anges då vara att tillhandahålla bestämda slag av tjänster — sådana som människorna vill ha och därför är villiga att betala för. Som typexempel skulle kunna nämnas rättsväsen och försvar. Men alla dessa "kollektiva" nyttigheter har en egenhet som gör det svårt att prissätta dem: det finns ingen — eller i vart fall endast en mycket tånjbar — gräns för hur ofta och intensivt den enskilde kan utnyttja dem. En väg som redan finns kan användas mycket eller litet — kostnaderna för dess underhåll anses ändå bli ungefär desamma. Det blir i detta läge en uppgift för staten att på annat sätt efterforska "konsumenternas" önskemål om t.ex. vägar-

nas eller försvarets utbyggnad, och det är ju här som det demokratiska samhällets representativa politiska system har sin fundamentala funktion. Visserligen är väl ingen så blåögd att han tror att "folkets vilja" i alla frågor är avgörande för myndigheternas beslut men i princip tänker man sig väl skatterna som ett pris för tjänster vilka medborgarna "beställt" av staten.

Det tillkommer alltså de statliga organen att göra en avvägning och detta med sikte på optimal storlek och bästa möjliga inriktning hos den offentliga verksamheten. Denna bör inte vara för stor, ty då tas för mycket resurser i anspråk för statlig verksamhet medan den privata konsumtionen eller de privata investeringarna blir lidande. Den skall å andra sidan inte vara för liten, ty då blir vi underförsörjda med statliga tjänster. Storleken av det "lagom" i fråga om offentlig verksamhet som ligger någonstans mellan dessa alternativ är givetvis beroende bl.a. av i vilken omfattning efterfrågade tjänster redan tillhandahålles genom enskilt initiativ.

I debatten kring dessa frågor brukar ofta hävdas att man först måste åstadkomma en rättvis inkomstfördelning, innan man kan bedöma den riktiga avvägningen mellan den offentliga sektorn och den enskilda. Det är visserligen sant att man på detta sätt skulle kunna motivera de rena inkomstöverföringarna, de s.k. transfereeringarna, och därmed progressiviteten i beskattningen. Man hade då infört ett socialt moment som förklaringsgrund för vissa skatter som man skulle kunna skilja ut från det viktiga realekonomiska avvägningsproblemet gällande privat contra offentlig sektor.

Eftersom det för dessa transfereringar åtgår drygt 6 miljarder av de mellan 21 och 22 miljarder kr. som disponeras för offentliga utgifter, skulle därmed mellan 1/3 och 1/4 av totala skatobeloppet ha trottats över till den sociala sidan, med krav på att behandlas med utgångspunkt inte från ekonomiska utan från sociala bedömanden. Nåja, åtskilliga svårigheter skulle givetvis ändå vara kvar; det är ju många statliga utbetalningar som man inte utan vidare kan klassificera såsom antingen transferering eller vanlig betalning. Ligger det t.ex. inte ett socialt — eller kanske rättare asocialt — moment i att tjänstemannalönerna hålles så låga? Och å andra sidan påverkar ju en "social" transferering ofta, som t.ex. den till jordbruket, hela vår produktionsstruktur och innehåller därför trots allt vissa ekonomiska moment.

Skatter eller avgifter?

Hur man än betraktar saken kommer man inte ifrån problemet huruvida staten skall ta betalt för sina tjänster genom skatter eller genom avgifter. Förr i tiden, då statens verksamhet var tämligen begränsad, föll sig uppdelningen mellan skatter och avgifter naturlig: kungahuset och hovet, försvaret och rättsväsendet finansierades genom beskattning medan t.ex. poströrelsen drevs genom avgifter. Det var den klara skillnaden mellan de "kollektiva" tjänsterna och dem av affärskaraktär som fick bestämma finansieringssättet. Nuförtiden är det inte lika lätt, ty den offentliga verk-

samheten är så mångförgrenad att man oftast inte kan beteckna den som klart "kollektiv" eller klart affärsbetonad.

Jag har studerat statens och kommunernas budgeter och funnit att ungefär en tredjedel av utgifterna för "offentlig konsumtion" går till sådana renodlat kollektiva ändamål som försvar, rättsväsen, allmän administration. (De offentliga investeringarna, som är ett kapitel för sig, har jag då tills vidare bortsett från.) För denna tredjedel torde avgiftsfinansiering vara helt otänkbar. Men för återstoden, först och främst de stora posterna undervisning och sjukvård, är avgiftsfinansiering tekniskt möjlig. Uppenbart är att beskattningens storlek i stor utsträckning beror av vilken åsikt man har när det gäller det lämpliga i att genomföra denna tekniskt fullt tänkbara ordning. Jag tror då att alla numera är överens om att den icke är lämplig i fråga om undervisningsväsendet. Beträffande sjukvården torde allmänna meningen i stort sett vara densamma; låt vara att den s.k. försäkringsordningen innebär ett slags avgiftsinbetalning — någon direkt sammankoppling mellan vad man betalar och vad man får ut föreligger ju inte.

Om man emellertid som ett räkneexperiment adderar den summa som rent tekniskt skulle kunna erhållas avgiftsvägen till de drygt 6 miljarder kr. vilka går till transfereringar, kommer man fram till att ungefär 10 miljarder kr., dvs. knappt hälften av statsutgifterna, kan hänföras till den "sociala" sidan. Ca 11—12 miljarder återstår såsom oundviklig utgift för dels verklig kollektiv konsumtion, dels offentliga investeringar.

Principer för budgetbalansering

Det finns emellertid vid bedömningen av skatternas "rätta" höjd ytterligare en aspekt på finansieringen av statens verksamhet: den som gäller budgetens balansering. Det kan inte betraktas som a priori självklart att det skattebelopp staten tar in skall vara exakt lika med utgifterna. Och kan man föreställa sig att skatterna kan vara större eller mindre än utgifterna, blir det svårt att på utgiftssidan hitta den direkta motiveringen för skatterna. En mycket viktig fråga blir därför hur stor del av utgifterna som skall balanseras med skatter. Det har tyvärr under efterkrigstiden funnits en tendens att göra budgetbalanseringen till något av en pajasfråga. Nationalekonomerna å ena sidan har reducerat den till en sådan där löjlig sak som på sin höjd politiker kan ta på allvar, medan å andra sidan politikerna visserligen har diskuterat den men på ett sätt som långt ifrån alltid ingivit respekt. Detta är synd ty frågan är som sagt central.

Den gängse nationalekonomiska inställningen under de båda senaste decennierna har varit att man vid arbetslöshet bör öka det offentligas efterfrågan och finansiera de ökade utgifterna genom lån i centralbanken. Då skulle man vinna sitt syfte — full sysselsättning — och om man sedan råkade ha underskott eller överskott i budgeten vore en bokföringsfråga av underordnad betydelse. Budgeten fick bli vad den händelsevis kunde bli bara man kom fram till full sysselsättning. Normalt skulle den väl bli en budget med ett kraftigt underskott. Under efterkrigstiden har å andra sidan det

privata näringslivets expansionskraft varit så stark att förespråkarna för detta slags finanspolitik ofta måst förordra högre skatter för att minska efterfrågan med överskott i budgeten som troligt resultat.

Sedan finns det den uppfattningen — vanlig bl.a. i USA — att en statsbudget helt kassamässigt skall upptaga alla inkomster och alla utgifter, poster som för varje budgetår *måste* balansera varandra för att finanserna skall vara sunda. Bakom denna åsikt ligger säkerligen mycket av en antistatlig inställning — man vill inte att staten skall samla på sig förmögenhet och därför skall utgifter och inkomster gå ihop. Tankegången liknar för övrigt den totalbudgetbalanseringsprincip som vår nuvarande finansminister lanserade 1956 men som mer eller mindre har kommit bort under senare tid.

En annan princip för budgetens balansering framfördes i Sverige 1937 och gick ut på balansering av driftbudgeten med kapitalbudgeten utanför och med finansiering lånevägen tillåten för den senare. I sin mest raffinerade form var detta Gunnar Myrdals tanke om den cykliska budgetbalanseringen kring driftbudgeten. Denna princip var kombinerad med i och för sig rätt stränga regler för vad som kunde föras på kapitalbudgeten och alltså inte behövde finansieras skattevägen. Det skulle vara investeringar som gav en avkastning på 4 % vilket ungefär var marknadsräntan på den tiden. Det låg alltså en typiskt privatekonomisk tankegång bakom dessa bestämmelser: man fick låna för räntabla investeringar medan allt annat skulle klaras med löpande inkomster.

Den sistnämnda principen mjukades under och strax efter kriget upp av bl.a. Dag Hammarskjöld. Han hävdade att man inte behövde kräva exakt 4 % förräntning för det som skulle föras på kapitalbudgeten; det skulle däremot vara samhällsekonomiskt räntabelt i någon mening, vilket så vitt jag förstår bara betydde att man i finansdepartementet kunde flytta utgifter fram och tillbaka mellan drift- och kapitalbudgeten så att man alltid fick driftbudgeten att balansera.

Slutligen har vi den senaste utvecklingen mot en s.k. *totalbudget*. Med denna har det ju skojsats mycket, men jag tycker ändå att det är en princip att ta på allvar, speciellt om man tolkar den i samma andemening som Myrdals driftbudgetbalanseringsprincip, nämligen så att vi inte nödvändigtvis behöver ha totalbalansering varje år utan att totalbudgeten kan vara underbalanserad vissa år och överbalanserad andra år.

Det finns alltså en rad olika budgetbalanseringsprinciper som tydligt leder till mycket olika nivå på den totala beskattningen. Det är klart att den gamla svenska principen med driftbudgetbalansering ger det lägsta skattetrycket och totalbudgetbalanseringen ger det högsta medan den Hammarskjöldska principen ligger mitt emellan och är oklar till sina konsekvenser.

Hur skall man nu på ett rationellt sätt ta ställning till dessa olika budgetbalanseringsprinciper? Så vitt jag kan förstå måste man utgå från den allmänna målsättningen för den ekonomiska politiken och således först undersöka vad den offentliga politiken egentligen skall åsyfta. Finanspo-

litiken och budgetbalanseringen har ju till större delen diskuterats som en fråga om att hålla balans vid full sysselsättning och undvika å ena sidan inflation men å andra sidan också påtaglig arbetslöshet. Det är många som tycker att det verkar onormalt att man kan ha balans i samhällsekonomin samtidigt som man har brist på balans i det offentliga finanser. Det finns naturligtvis visst fog för en sådan tankegång. Har man skapat full sysselsättning genom att öka statens utgifter eller sänka skatterna så att man fått ett kraftigt underskott på budgeten, betyder detta att det från budgeten varje år utgår en likviditetsökning till den privata sektorn. Det pumpas ständigt ut pengar, och pumpas man ständigt ut pengar, då ökar ständigt likviditeten i samhällsekonomin. Detta i sin tur innebär ett hot mot sin egen förutsättning, den fulla sysselsättningen och stabiliteten, eftersom en växande likviditet förr eller senare liksom svämmar över och leder till inflationstryck. Om man å andra sidan får ett budgetöverskott leder detta till ständig likviditetsindragning och detta i sin tur till ett deflationistiskt tryck på samhällsekonomin vilket strider mot balansen med den fulla sysselsättning som man eftersträvat.

Nu finns det emellertid möjligheter att med penningpolitiska medel motverka likviditetstillskottet eller likviditetsuppsugningen genom att operera i öppna marknaden. Ett underskott som leder till ständig likviditetsökning kan man således motverka genom ständiga obligationsförsäljningar i marknaden, dock icke utan en biverkan i form av ständigt stigande ränta. Räntan stiger därför att när staten ständigt

underbalanserar och samtidigt likviditeten inte ökar, så ökar ändå den privata sektorns finansiella förmögenhet. På den finansiella sidan kommer den privata sektorn att ackumulera mera och mera tillgodohavanden hos staten och detta ger sannolikt förr eller senare utslag i form av ökad investeringsbenägenhet m.m. om man inte säljer så mycket obligationer att räntan drives upp och bromsar den ständiga utpumpningen från statsbudgeten.

Är man sålunda beredd att ta en ständigt stigande ränta torde man kunna hålla balans vid ett ständigt underskott på totalbudgeten. Och omvänt: om man ständigt överbalanserar, krävs det nog en ständigt fallande ränta för att motverka överskottet på budgeten. Jag tror emellertid inte att man kan välja budgetbalanseringsprincip bara genom att diskutera full sysselsättning och balans. Nej, det är den djupare målsättningen för den offentliga politiken som måste bli avgörande, frågan om vad vi egentligen vill att våra resurser och vår nationalprodukt skall användas till. Fram till för 5—10 år sedan fanns det knappast någon bestämd uppfattning om hur fördelningen mellan konsumtion och investeringar borde vara. Numera framhävs i diskussionen allt oftare vikten av utvecklingsmöjligheter och syftet anges vara att skapa de rätta villkoren för en kraftig ökning av samhällsprodukten. Att detta förutsätter stora investeringar är också allmänt accepterat. Som ett primärt inslag i den politiska idébildningen är detta något nytt för 1950-talet, och någon klart definierad målsättning har väl ännu inte hunnit fixeras.

Det offentliga sparandet

Valet av budgetbalanseringsprincip är nära förbundet med frågan om statens och det offentliga sparande, därför att alla skattefinansierade investeringar som det offentliga gör motsvaras av ett sparande hos staten. Hur stort skall då det offentliga sparandet vara? Detta är så vitt jag förstår själva kärnproblemet vid en rationell diskussion om budgetbalanseringen. Om man accepterar människornas egna värderingar som de kommer till synes i deras ekonomiska handlingar — sedan man ordnat fördelningsfrågan och fått fram den rättvisa fördelningen i samhället — är det tämligen klart att den gamla svenska budgetbalanseringsprincipen med balansering av driftbudgeten är den riktiga. Tankegången är då att de totala investeringarna på något sätt motiveras av hur mycket individerna är beredda att spara. Skall de totala investeringarna i samhället motsvara det som individerna har satt undan till framtiden så skall privata plus offentliga investeringar vara lika med det privata sparandet. Detta betyder att staten på den privata låne marknaden skall uppsöka det sparande som behövs för att täcka de statliga investeringarna. Och för de offentliga investeringarna bör då gälla samma investeringskriterier som i det privata näringslivet, vilket bör understrykas bl.a. därför att det f.n. är stor skillnad däremellan. Den ovannämnda fyraprocentsregeln innebär ju t.ex. ett mycket lägre räntabilitetskrav än det man normalt ställer i privat verksamhet.

De offentliga investeringarna skulle i det angivna läget göras på samma

villkor som de privata investeringarna; formellt kunde detta ordnas så att statens affärsdrivande verksamhet förlades till statliga bolag som beskattades i vanlig ordning och hade exakt samma villkor som privata bolag. De skulle t.ex. låna i den öppna marknaden, emittera egna obligationslån och i övrigt skaffa sig finansiering på samma sätt som privata bolag. Detta skulle betyda att kapitalbudgeten kom att försvinna. Vi skulle inte ha kvar annat än en driftbudget och denna skulle då bringas i balans. För en Manchesterliberal borde driftbudgetbalanseringsprincipen vara en nödvändig konsekvens av hans ekonomiska ideologi, ty det är den enda princip med vilken man kan följa ungefär samma värderingar som den enskilda människan tillämpar. Manchesterliberalen kommer alltså fram till en lägre beskattningsnivå eftersom det för honom aldrig blir aktuellt att ta in skatter för att täcka offentliga investeringar. Detta stämmer också väl överens med de inom amerikansk politik ledande tankegångarna — visserligen har man i USA en s.k. totalbudget men denna är strängt taget inget annat än en driftbudget.

Enligt de Manchesterliberala tankegångarna skall man alltså å ena sidan lånefinansiera statliga investeringar och å andra sidan tillämpa samma investeringskriterier som i privat verksamhet. Vill man däremot avvika från den liberala ideologin kan man göra det på två sätt som emellertid inte alltid hålles isär från varandra. Man kan dels uppge principen om upplåning i marknaden, dels överge regeln om att gängse investeringskriterier skall tillämpas. Det är ju uppenbart

att om man kräver mindre avkastning av offentliga investeringar än av privata innebär detta ökade statsutgifter. Och om man överger principen om att investeringarna skall lånefinansieras i marknaden innebär även detta ökade statsutgifter.

Vad man måste diskutera är således offentlig *contra* privat investeringsverksamhet liksom den totala investeringsnivån. Ty tanken bakom den totalbalanserade budgeten har väl — strängt taget — inte så mycket varit att avskaffa inflationen som att skapa utrymme för större privat investeringsverksamhet och därigenom få en större investeringsvolym överhuvudtaget. För att stärka den ekonomiska tillväxten i samhället skulle vi alltså helt enkelt övergå till denna nya budgetbalanseringsprincip och därmed också få finna oss i en annan nivå på beskattningen. Denna beräknas medföra ett visst offentligt sparande och detta anses komma privata investeringar till godo genom att staten inte behöver ta så mycket av den privata lånemarknaden i anspråk. Men en följd av denna princip för budgetens balansering måste bli en politik med lättare kreditmarknad och lägre ränta än annars.

Man kan naturligtvis också gå ett steg längre och överge tanken på att samma investeringskriterier skall användas som i den privata verksamheten och vidare kombinera detta med skattefinansiering som skapar ett offentligt sparande. Detta skulle i ännu högre grad leda till ökad investeringsvolym i landet men däremot knappast till ökad, snarare till minskad, privat investeringsverksamhet. En övergång från den liberala principen med lånefinansiering av de offentliga investe-

ringarna och det privatekonomiska investeringskriteriet iakttaget på offentliga investeringar till den motsatta principen med skattefinansierade offentliga investeringar och andra investeringskriterier skulle således utan tvivel medföra problem för den privata investeringsverksamheten.

Av det sagda torde framgå att en diskussion om skatternas och budgetens storlek är meningslös om den endast tar sikte på frågan huruvida vissa allmännyttiga tjänster skall tillhandahållas i offentlig eller privat regi. Det väsentliga är i stället de sociala synpunkterna liksom kapitalbildningsaspekten. Det är hänsyn till dessa faktorer som måste bli avgörande både för statsbudgetens storlek och för balanseringsprinciperna och därmed också för hur stora skatter vi skall ha.

Val av beskattningstyp

Vad sedan beträffar valet mellan olika typer av skatt brukar en rad skilda argument åberopas till fördel för den ena eller andra formen. Ett av principargumenten innefattar strävan att ändra inkomstfördelningen i samhället; det är detta som ligger bakom de rena transfereringarna. En annan argumenttyp tar fasta på vad som brukar kallas *förmåga* och *intresse*. Man tänker sig att betalningen för offentliga tjänster skall mätas ut efter vars och ens förmåga — hur man nu skall kunna definiera denna — eller efter det intresse och den nytta var och en har av dessa tjänster. Principerna är vackra men alltför diffusa för att kunna ligga till grund för en saklig diskussion, vilket klart demonstrerats i många politiska sammanhang.

En tredje och enligt min mening långt bärigare typ av argument avser den s.k. incitamentseffekten, dvs. beskattningens verkningar på människornas lust att arbeta och att spara. När det gäller denna fråga har inställningen, inte minst från socialdemokratiskt håll, på senare år undergått en kraftig omsvängning. Numera accepteras denna incitamentsaspekt allmänt som något av det viktigaste i skattediskussionen. Detta ställer oss inför svåra problem, ty vill man skapa incitament till något eller motverka en benägenhet till något ligger däri att man inte accepterar människornas fria val och preferenser sådana som de visar sig i deras opåverkade handlande. Man är utan tvekan inne på antiliberala tankegångar om man t.ex. för en utpräglat sparbefrämjande politik eller en skattepolitik som påtagligt främjar människornas arbetslust.

Men utöver de tre nämnda aspekterna på valet av skattetyper — framhävande i tur och ordning fördelningstanken, förmåga-intresse respektive incitamentseffekten — pockar ett annat och i hög grad komplicerande fenomen på uppmärksamhet, nämligen den s.k. *övervältringen* av skatter. Den som betalar skatten till staten är ju ingalunda alltid den som verkligen drabbas av skatten. Ja, inte ens med den i debatten vanliga modifieringen, att de direkta skatterna drabbar den som betalar dem medan de indirekta skatterna övervältras på den slutgiltiga förbrukaren, tar man enligt min mening tillbörlig hänsyn till realiteterna. Ty det är uppenbart att om skatter överhuvudtaget övervältras i större eller mindre utsträckning, torpederar detta alla de ovan relaterade grunder-

na för val av skattetyper. Kan den förmögne övervältra sin skatt t.ex. genom att höja de priser konsumenterna betalar så hjälper det inte mycket att man beskattar honom för att ge till personer med låga inkomster. Detta vad beträffar den ovannämnda fördelningsprincipen; resultatet blir detsamma i fråga om "förmåga-intresse-principen": kan man övervältra så försvinner möjligheterna att bedöma i vilken utsträckning denna princip tillämpas. Däremot kan incitamentseffekten naturligtvis diskuteras oberoende av huruvida övervältring sker, eller rättare, övervältringen är just i hög grad beroende av hur incitamentseffekten verkar.

Problemet med övervältringen är mot bakgrund av det sagda en mycket viktig komplikation då man diskuterar företagsbeskattningen, och i synnerhet då det gäller netto- contra bruttobeskattning. Det senare alternativets förespråkare har som motiv angett just önskvärdheten av att skapa ett ökat investeringsincitament för de industrier som är mest produktiva. Man antar att det också är de som har den största nettoinkomsten och menar att man inte bör ta så mycket skatt hos dessa företag utan hellre ha en skatt med vilken man bestraffar höga kostnader. Men här uppställer sig en betydelsefull fråga: Hur är egentligen övervältringsförhållandena för nettoskatter och för bruttoskatter? Jag förmodar att bruttobeskattningsens anhängare utgår från att företagens inkomstskatter inte övervältras, och detta är kanske riktigt. Men vid bruttobeskattning kommer sannolikt övervältringen lätt att kunna förstöra hela projektet.

Vi har ju högvinstindustrier, som i mycket hög grad är identiska med exportindustrierna, och dessa har naturligtvis ytterst små möjligheter att övervältra en bruttoskatt. Deras enda chans skulle eventuellt vara att övervältra skatten på löntagarna genom lägre lönestegringar, men utsikterna till detta är förmodligen inte stora. Å andra sidan kommer hemmamarknadsindustrierna med all säkerhet inte att själva bära skatten. Eftersom en bruttoskatt även drabbar marginalföretagen och dessa bör hållas vid liv bl.a. med hänsyn till den fulla sysselsättningen kommer det att krävas möjlighet för dessa företag att höja sina priser så mycket som motsvarar bruttoskatten. Därför är det åtskilligt som talar för att hemmamarknadsindustri-

erna, som väl i stort sett är de minst räntabla, kommer att kunna bli av med skatten medan exportföretagen får bära den även i fortsättningen. Nettoresultatet av hela skatteomläggningen skulle med andra ord kunna bli precis det motsatta mot vad man avser, nämligen att hemmamarknadsindustrierna får en minskad och exportindustrierna en ökad skattebörd.

Frågan om skatternas övervältring är i själva verket så betydelsefull att den borde få bli utslagsgivande för vilken beskattningsform man väljer. Samtidigt är den emellertid så komplicerad och föga utredd att alla diskussioner om lämpligaste skatteform tills vidare måste betraktas som preliminära.

(Tillhörande diskussion: se sid. 26 ff.)

Den svenska företagsbeskattningen

Docent Leif Mutén

Med termen företagsbeskattning menar vi i allmänhet beskattning av inkomst av rörelse, men ibland avses enbart den beskattning som drabbar bolag och deras nettovinst. Vilken mening man vill inlägga i termen är av betydelse då man diskuterar eventuella reformer av aktiebolagsbeskattningen. Kunde vi nämligen tänka oss att denna vore helt harmoniserad med beskattningen av enskilda rörelseidkare, delägare i handelsbolag, kommanditbolag osv., vore det mindre rimligt att ensidigt ändra enbart aktiebolagsbeskattningen. Ett annat beräkningssystem för den taxerade inkomsten och andra skattesatser skulle då t.ex. få konsekvenser också för jämförelser mellan belastningen av å ena sidan företagare som driver rörelse i aktiebolagsform och å andra sidan sådana som har valt en annan form.

Om man däremot — vilket är vanligt — ser aktiebolagsbeskattningen som en extra pålaga utöver inkomst-

beskattningen, kan man på den grunden försvara ett mera fritt manövrerande med aktiebolagsbeskattningen.

Ett annat problem är om man överhuvud skall se företagsbeskattningen som ett led i inkomstbeskattningen. Det är då lämpligt att jämföra beskattningen av å ena sidan dem som har inkomst av rörelse eller som via ett aktiebolag förskaffar sig sådan inkomst och å andra sidan dem, som t.ex. bara har löneinkomst. Företagsbeskattningssystemet kan från denna synpunkt också bedömas med hänsyn till vilka sparmöjligheter det ger å ena sidan den grupp av inkomsttagare som har sina inkomster av rörelse och å andra sidan de inkomsttagare som inte har några inkomster av rörelse utan har sin inkomst av tjänst.

Vad vi menar med företagsbeskattning är som regel en beskattning på nettovinst. Bl.a. beror detta på att vi åtminstone hittills inte har någon generell bruttobeskattning. Det finns

emellertid de som betraktar en övergång från nettovinst- till bruttobeskattning såsom en önskvärd reform.

Övervältringsproblemet

Åtskilliga teoretiska svårigheter vidläder varje diskussion av incidensproblemet—frågan om beskattningens övervältring. Det torde vara lämpligt att på sakens nuvarande ståndpunkt utgå från den traditionella incindenteorin, som innebär att en skatt lagd på nettovinst i princip inte kan övervältras, medan en skatt, som enligt vanlig pristeori ligger i gränskostnaden på den sista produkten (kostnads-skatt), under vissa förutsättningar är övervältringsbar.

Men frågan är om denna teori håller streck vid praktisk prövning. Det finns åtskilliga som menar att den inte gör det. Det är inte bara så, att man vill gå ifrån den traditionella incindenteorin därför att den inte skulle ta tillräckligt mycket hänsyn till budgetens totaleffekt, alltså till effekten också av de utgifter som skatterna är till för att finansiera. Utan teorin kritiseras också därför att den uppges sakna relevans för våra nuvarande nettovinstskatter så länge man beskattar såsom vinst också sådana inkomstelement som i praktiken rätteligen skall ses som en kostnad för företaget. När en företagare gör en kalkyl för upptagande av ny tillverkning måste han exempelvis i den kalkylen räkna in också skällig förräntning av det egna kapitalet, men någon ränta på detta får han inte dra av vid nettovinstbeskattningen. Följden blir att skatten ligger på vad som

rätteligen är en kostnad i hans kalkyl. Om vidare en företagare vill ta upp en viss tillverkning, vill han också räkna med en skällig lön till sig själv. Den lönen får han, om han är enskild företagare, inte räkna av som en kostnad vid skattens bestämmande, fastän den naturligtvis kommer in som en kostnad, när han skall bestämma sig för om verksamheten är lönsam eller inte.

Är då detta resonemang tillräckligt för att vederlägga den traditionella övervältringsteorin? Om vi redan vid vår nuvarande nettovinstbeskattning hade vad som i realiteten är en kostnadsskatt, skulle ju faran med en övergång från netto- till bruttobeskattning inte vara så påtaglig.

På denna punkt är det emellertid stor oenighet bland de sakkunniga, och denna bottnar väl bl.a. i att man räknar med olika yttre förutsättningar. Om man räknar med att förräntningen på det egna kapitalet, var detta än placeras, alltid blir underkastad beskattning, kan man inte betrakta det som någon särskilt viktig anmärkning, att den kostnad, som det egna kapitalets förräntning innebär, blir beskattad genom en nettovinstskatt. Om avkastningen beskattas, hur kapitalet än användes, måste nämligen det nettoförräntningsanspråk efter skatt, som man kalkylerar med i företaget, sjunka i samma mån som inkomstskatten stiger.

Emellertid frågar man sig om detta stämmer med våra nuvarande förhållanden. Därvidlag kan man självfallet göra vissa detaljanmärkningar. Man kan ju säga, att det går utmärkt för vederbörande att skaffa sig en lustyacht. Den förräntning av det egna

kapitalet, som lustyachten ger genom sitt nyttjandevärde, blir ju obeskattad. Men å andra sidan är det ju inte en sådan alternativ kapitalanvändning som ligger närmast till för våra företagare. Mycket allvarligare är de skattefria alternativa kapitalplaceringarna naturligtvis i sådana länder där man har vissa skattefria värdepapper. Amerikanerna kan liksom t.ex. tyskarna placera sitt kapital i statslån där räntan är skattefri. Förräntningen på sådana värdepapper motsvarar just de nettoförräntningsanspråk även efter skatt som en företagare lägst måste ställa på sin investering. Vi har emellertid inga sådana obligationer i Sverige.

Å andra sidan får man inte bortse ifrån att en alternativ kapitalanvändning är kapitalplacering i utlandet. Likaså har vi att räkna med en viss placering från utlandet i svenska företag. I båda fallen gäller ett nettoförräntningsanspråk efter skatt, som inte varierar i direkt samband med den svenska skatten.

Detta kan betyda en begränsning uppåt för det svenska skattetrycket på egenkapitalets förräntning, starkare ju mer beroende av internationella kapitalrörelser vi är. Med hänsyn just till att vi inte arbetar isolerade kan vi också ha skäl att i viss mån se beskattningen på det egna kapitalets förräntning som en kostnad. Men frågan är vilken roll denna internationella skattekostnadsjämförelse spelar för de svenska företagens finansiering generellt sett. Är den en detalj i bilden, eller är den en utslagsgivande punkt som vi har att ta största hänsyn till?

Enligt ett annat resonemang skulle den traditionella övervältringsteorin

vara felaktig därför att företagarna faktiskt betraktar skatten som en kostnad. Det finns ett vetenskapligt institut i Köln som systematiskt frågar företagare om de betraktar skatten som en kostnad vilken måste täckas av priset, och om deras prissättning görs på grundval av skatten. Man får då till svar att skatten betraktas som en kostnad och drar konsekvensen, att eftersom företagarna betraktar skatten som en kostnad och kalkylerar in den i sina priser, så övervältras skatten. Denna slutsats skulle jag emellertid vilja diskutera.

Även om företagarna påstår sig göra en prissättning efter full-cost-principen och räknar in skatten som ett led i kostnadskalkylen — är det verkligen säkert att de gör detta även när det kniper? Är det verkligen ett så normalt handlings sätt att det bestämmer prisstrukturen i landet? Är det således fel att påstå att det marginella företaget är det företag som inte gör någon vinst alls och som för den skull i sina kostnader inte räknar in någon nettovinstskatt?

Traditionellt brukar man ju säga att en nettovinstskatt som faller bort för det marginella företaget också faller bort vid bestämning av priset på en marknad med fri konkurrens. Men det måste erkännas att detta inte är odiskutabelt. Näringslivet anses av många så monopoliserat att sådana marginalkostnadsresonemang har en högst begränsad relevans. Andra menar att även om det marginella företaget inte betalar någon nettovinstskatt, kan en höjning av nettovinstbeskattningen, som betraktas som en kostnad av ett flertal företagare, medföra att alla i förlitan på varandra

höjer sina priser. Det blir fråga om ett starkare utnyttjande av monopoliseringsfaktorn på en marknad kännetecknad av monopolistisk konkurrens. Prisnivån kan stiga så snart företagen kan räkna med att det inte kommer in några nya på marknaden till följd av höjningen. Och det kan man ju i viss mån räkna med om marknadsläget är det som brukar kallas monopolistisk konkurrens. Däremot gäller det inte för de absoluta monopolen. Beträffande dem är det helt klart att en skatt som inte ingår i gränskostnaden inte behöver leda till någon prishöjning.

I vilken grad sätter detta resonemang den traditionella övervärtrings-teorin i tvivelsmål? Svaret beror av marknadsstrukturen och av hur företagen faktiskt kalkylerar. Det är också beroende av om man som övervärtning vill räkna att monopoliseringsgraden på en marknad höjs för skattens skull. Även om skatten i vissa fall kan tjänstgöra som en pådrivande faktor för en allmän prishöjning på en marknad där monopolistisk konkurrens råder, skulle man kanske även utan skatten ha fått en sådan prishöjning, t.ex. genom någon mer eller mindre underförstådd marknadsöversenskommelse.

Frågan om den traditionella incidensteorins giltighet gäller även exportföretagen. Är det riktigt att exportföretagen har glädje av att nettovinstskatten försvinner ur en kostnads-kalkyl för dumpingförsäljning? Vi har å ena sidan företag, som räknar med en viss normal vinst. Om de även efter en skatthöjning skall göra denna vinst måste de höja priserna. Å andra sidan har vi företag som på hela

eller en del av sin produktion inte gör någon vinst alls och som vid en nettovinstbeskattning inte behöver betala någon skatt. Dessa företags kostnads-kalkyler behöver i ett pressat marknads-läge inte innehålla någon skatteandel. Om skatten däremot ligger i deras gränskostnader och det alltså är fråga om en bruttoskatt och inte en nettovinstskatt, kommer gränskostnaderna att påverkas av skatten.

Ett exempel kan belysa det sagda. Om man hade en skatt av det slag som ingår i gränskostnaderna, skulle det sannolikt vara omöjligt för t.ex. Norrbottens Järnverk att sälja järnvägsräls till Brasilien, om nämligen kalkylen, som det påstås, varit mycket pressad och i stort sett inte gett Norrbottens Järnverk betalt för mer än de rörliga produktionskostnaderna. Om man haft bruttobeskattning skulle järnverket fått betala skatt efter sina kostnader, bruttointäkter eller liknande, och då hade det inte kunnat ta dessa order till sådana priser. Endast nettovinstbeskattningen gör något sådant möjligt, därför att den försvinner vid en marginell kalkyl.

Men — är detta slags kalkyler vanliga? Hur ofta tvingas ett exportföretag gå med på en sådan dumping-kalkyl för att rädda sysselsättningen och för att klara sig självt genom en svår tid? Hur pass angeläget är det att bevara möjligheten till sådana dumpingförsäljningar? Hur mycket är man beredd att betala i form av höjda nettovinstskatter under goda år för att ha kvar den möjlighet till temporär livräddning, som skattefriheten vid dumpingförsäljning innebär? Detta är frågor som jag hoppas blir ventilerade i den följande diskussionen.

Skatter och kapitalanskaffningskostnader

Vi har vidare att diskutera frågan om skattens inverkan på kapitalanskaffningskostnaderna. Där är det naturligtvis av särskilt stor betydelse hur det förhåller sig med aktiebolagen, och framförallt vilken betydelse för aktiebolagens kapitalanskaffningskostnader det har, att utdelade aktiebolagsvinster dubbelbeskattas.

Det har under de senaste åren varit omtyckt att kalkylera fram de förräntningsanspråk som aktiebolag måste ställa på nyinvesteringar, finansierade med nyemission av aktier. Man har utgått från att marknaden kräver en 6-procentig förräntning och menat att de företag som kan låna bara behöver tjäna 6 % på det lånta kapitalet för att honorera sina förpliktelser, eftersom de ju får avdrag för ränta. Men de som inte har möjlighet att låna utan måste vända sig till aktieplacerares har det mycket besvärligare. För att ge en 6-procentig utdelning till aktieägarna är de tvungna att först tjäna in en så hög avkastning på det kapital de fått genom aktieemission, att kapitalet efter skatt och nödvändig reservbildning netto ger 6 %, som kan delas ut till aktieägarna. Det skulle betyda ett förräntningsanspråk för dessa investeringar på 14 à 20 %.

Men vilket är nu det faktiska förräntningsanspråk, som vi har att göra med? Av börslistorna ser vi att 6 % är en ganska ovanlig effektiv avkastning på börsnoterade aktier. Börsen kräver oftast mycket lägre utdelningar. Detta förklaras bl.a. av att avkastningen på ett papper tar sig uttryck inte bara i den årliga utdelningen utan

också i en sådan kursstegring, som kan vara föranledd av att reservbildning ökar företagets substansvärde. Men också ett annat förhållande är värt att beakta, nämligen frågan vilka som efterfrågar aktier på börsen. Är det främst grupper som vill ha 6 % och vägrar att godta lägre utdelning? Eller påverkas börsen främst av de placerrare, vilkas förräntningsanspråk ligger lägre därför att de inte behöver betala någon skatt på utdelningen? (Detta gäller särskilt de "vita" aktiebolagen, dvs. de aktiebolag som är skattefria för utdelningar.)

Friheten från kedjebesättning är välmotiverad av en rad skäl. Men en effekt av denna frihet, dvs. de "vita" bolagens skattefrihet för erhållna utdelningar, blir att en stor köpargrupp på aktiemarknaden inte har anspråk på en så hög förräntning på aktier som de skulle kräva, om de i stället placerade sina pengar i fast förräntade värdepapper. Dessutom är det så, att bolagens likvida reserver inte är underkastade det förräntningsanspråk på 14 eller 20 % som tidigare berördes. Antingen kan de ju delas ut av bolagen, reduceras med aktieägarnas inkomstskatt och därigenom bli ganska litet värda i aktieägarnas hand, eller också kan bolagen använda dem för sina egna investeringar eller för förvärv av t.ex. börsnoterade aktier. Dessa pengars förräntningsanspråk är vitt skilt från det som gäller för de pengar, som tillföres aktiebolagssektorn från den enskilda sektorn.

Man bör i samband härmed beakta hur aktiebolagens finansieringsmöjligheter skulle påverkas om man öppnade de vattentäta skotten mellan bolagssektor och enskild sektor genom

att gynna aktieutdelningarna. Om utdelningen blev helt eller delvis avdragsgill för aktiebolag skulle dessas pengar efter utdelning bli i det närmaste lika mycket värda i aktieägarnas hand som de varit inne i bolagen. Kanske skulle härigenom förräntningsanspråket för sådant kapital, som redan finns inom bolagssektorn, stiga, samtidigt som förräntningsanspråket för kapital från enskilda förvärvare av nya aktier skulle sjunka. Om man tog bort aktiebolagens dubbelbeskattning skulle å ena sidan ett aktiebolag som vill finansiera investeringar genom öppen aktieemission avpassad för enskilda placerare, inte behöva tjäna in mer än 6 % för att ge dessa en utdelning på 6 % före deras egen skatt. Å andra sidan skulle samma bolag också utsättas för tryck från aktieägarna att verkligen ta till vara denna utdelningsmöjlighet och utnyttja all tänkbar avdragsrätt. Det skulle kunna bli ont om kapital för de aktiebolag som nu har tillgång till kapital, vilket en gång för alla blivit inburat i den "fälla" som aktiebolagsbeskattningen medför.

Frågan är nu om inte detta senare kapital spelar en mycket större roll för bolagens finansieringsmöjligheter än det nya aktiekapital de kan förvärva från enskilda placerare. I Tyskland, där aktieutdelningar gynnas genom lägre beskattning, tvingas bolagen nu av ivriga aktieägare att dela ut mer och mer. Sedan får bolagen ge ut nya aktier för att samla ihop de utdelade medlen. Det blir dyrt, därför att dessa pengar först beskattats hos bolagen och sedan hos aktieägarna. När de därefter återinvesteras av aktieägarna måste dessa erbjudas

sådana villkor att medlens förräntningsanspråk motsvarar den partiella dubbelbeskattningen. Detta är inte något idealiskt läge om man som viktig finansieringskälla räknar med bolagskapital, vare sig eget eller sådant som härrör från andra "vita" aktiebolag. Så länge denna finansieringsmöjlighet betraktas som den naturligaste torde det vara mindre lyckligt att försämma villkoren för detta slags kapital till förmån för det kapital, som kommer från enskilda aktieägare.

Man kan dock kritisera detta resonemang. Vår nuvarande dubbelbeskattning är i princip självfinansieringsvänlig, inte minst därför att aktiebolagsbeskattningen sannolikt är lägre än aktieägarnas egen marginalskatt, och framförallt därför att enda möjligheten att undgå dubbelbeskattningen är att låta bli att dela ut. Det har hävdats att detta självfinansieringsvänliga system skulle vara monopolbefrämjande. Etablerade bolag har gott om billiga pengar, medan nya konkurrenter, som inte har några bolagspengar och inte möjlighet till självfinansiering får vidkännas ett mycket högt förräntningsanspråk på sina pengar. Därmed förstenas näringslivet. I stället för en blomstrande konkurrens med många nya företag uppstår ett slags klumpbildning.

Detta argument betyder särskilt mycket om man ej har skattefrihet för bolagens aktieutdelningar, eller om en sådan skattefrihet är begränsad av stränga villkor. Monopoliseringstendensten är visserligen inte lika stark i ett läge som vårt, där det kan tänkas att en rad "vita" bolag gör rent finansiella placeringar utan tanke på monopolisering och utan att efter-

sträva inflytande i vederbörande bolag. Men frågan är om inte det nuvarande systemet likväl är monopoliseringsbefrämjande och därmed främjande för ett samhälle som uppskattar möjligheterna till fri konkurrens.

Rättsvisesynpunkter på dubbelbeskattningen

Man kan i sammanhanget också diskutera en rättsvisesynpunkt. Sparmöjligheterna kan synas orättvist fördelade, om de som bedriver sin verksamhet och sparar inom ramen för aktiebolag får vidkännas den relativt modesta marginalskatten av 49 %, medan samtidigt löntagare och småkapitalister utan aktiebolagsplaceringar, enskilda rörelseidkare osv. får en högre marginalskatt vid sin kapitalackumulation. Redan nu är ju i viss mån företagarnas sparande skattebilligare än löntagarnas, vilket skulle kunna betraktas som en — låt vara samhällsekonomiskt välmotiverad — orättvisa. Till de välmotiverade orättvisorna skulle då även kunna räknas att en person som disponerar ett aktiebolag för ackumulation av sitt sparande får lägre marginalskatt på detta än om han sparar själv.

Om någon å andra sidan har lägre marginalskatt än ett bolag och ändå går med på en kapitalackumulation inom bolaget, blir effekten den motsatta. Aktiebolagsbeskattningen gynnar i vissa hänseenden aktieägare med hög marginalskatt och missgynnar sådana med låg marginalskatt. Problemet skulle möjligen bli lättare att lösa om man tog bort de vattentäta skotten mellan bolagssektorn och den enskilda

sektorn och ställde aktiebolagen inför samma förräntningsanspråk, från vilken sektor pengarna än kom.

Man kan dock fråga sig om vårt näringsliv skulle tåla en konsekvent marginalbeskattning av sparat på samma nivå som den individuella marginalbeskattning vi nu har. Det är ju en förträfflig säkerhetsventil för vårt näringsliv att våra högsta inkomsttagare kan spara i bolagen med 49 % i skatt i stället för de kanske 80 % de själva har i marginalskatt. Med utgångspunkt från detta bör man naturligtvis inte tvinga fram mera aktieutdelningar, eller bör man, om man av andra skäl vill tvinga fram mera aktieutdelningar, söka åstadkomma lägre marginalskatter i topplägena. Man kan i varje fall inte lösa det ena av dessa problem — frågan om samordningen mellan förräntningsanspråk för enskilt kapital och bolagskapital — utan att samtidigt reflektera över vad det innebär med höga marginalskatter på kapitalbildningsmöjligheterna.

Det är sedan en värderingsfråga, om det skall anses rättvist med en låg marginalskatt på sparat. Det kan ju finnas de som anser det rättvist att dra in en mycket stor del, kanske t.o.m. 100 %, av de högsta inkomsterna i skatt. Men de bör då lämpligen också uppfinna någon ny metod att tillgodose näringslivets kapitalbehov.

Om man vill bibehålla ett enskilt näringsliv bör man således tänka sig en så låg marginalskatt för de enskilda företagen eller deras ägare att de nödvändiga kapitalbildningsmöjligheterna bevaras. Man bör i varje fall vara medveten om att ett bolags kapi-

talförräntningsanspråk intimt hänger samman med kapitalbildningsmöjligheter för de bolagsägare, som skulle få skatta bort det mesta om de tog ut vinstpengarna som utdelning.

Nu kan någon säga, att det inte är någon fara för näringslivets kapitalbehov, om vi har goda kapitalbildningsmöjligheter i aktiebolagen. För dem som i princip vill vidmakthålla en starkt progressiv inkomstbeskattning kan den nuvarande ordningen försvaras genom hänvisning till att själva dubbelbeskattningen på aktiebolagen ger den komensation för förmånen av skattebilligt bolagssparande, som från rättvisesynpunkt är önskvärd.

Man kan också hävda att det gör mindre om aktieägarna får spara inom bolagen, om de bara drabbas av en effektiv kapitalvinstbeskattning så snart de realiserar frukterna av detta sparande genom att göra sig av med sina aktier. På det sättet kan aktieägarna spara, så länge näringslivet har glädje av det, men drabbas av en kapitalvinstskatt så snart de vill tillgodogöra sig sparandet inom bolaget för den egna konsumtionen.

Denna tankegång är vanlig i amerikansk diskussion. Den uttrycks även i det nya förslag till aktiebolagsbeskattning som lagts fram i Danmark. Den stämmer dock dåligt för de mindre aktieägare som redan är hårt trängda av den nya aktiebolagsskatten i förhållande till deras egen individuella inkomstbeskattning. En kapitalvinstbeskattning skulle låta dem betala för en förmån som i deras läge inte är verklig.

Vid dubbelbeskattning — även en reducerad sådan — kan dessutom inte

aktiekurserna väntas stiga parallellt med substansvärdet i bolagen. Det ackumulerade sparandet inom bolagssektorn får alltså inte det marknadsvärde som det skulle ha om det vore tillgängligt för bolagens ägare utan mellankommande dubbelbeskattning.

Nu är det emellertid inte alldeles säkert att näringslivet verkligen har intresse av att få bort dubbelbeskattningen. Det kan tänkas att denna är fördelaktig därför att den håller sådant kapital kvar i företagen, vilket eljest inte skulle användas i produktionen. Vidare skulle en övergång från dubbel- till enkelbeskattning medföra många oförtjänta kursvinster. Det skulle bli möjligt att kraftigt höja bolagens utdelning, och börsen skulle vid bibehållande av det gamla förräntningsanspråket höja kurserna. Några skulle göra lyckovinster, som skulle sticka i ögonen på andra och provocera reduktionsåtgärder.

En reform av dubbelbeskattningen vore förmodligen politiskt sett lättare att åstadkomma om den kunde kombineras med en reform som sänkte börskurserna. Våra nuvarande börskurser dikteras bl.a. av en efterfrågan från "vita" aktiebolag. Denna efterfrågan representerar ett förräntningsanspråk, lägre än de som enskilda placerare rimligen bör ställa. Om nu vid en reform av dubbelbeskattningen denna skillnad i fråga om förräntningsanspråk kom att försvinna, skulle kanske samtidigt en viss efterfrågan komma bort från börsen. Möjligen skulle t.o.m. ett visst utbyte ske, motsvarande den efterfrågan som nu representeras av "vita" bolag. Denna sänkande effekt på börskurserna skulle kanske innebära åtminstone någon

kompensation för den höjande effekt på börskurserna som ett upphävande av dubbelbeskattningen skulle betyda.

Det råder delade meningar om huruvida det verkligen i första hand är de "vita" bolagens efterfrågan som står bakom de senaste årens hausse-tendenser på börsen. Ett motindicium kanske man får se i det förhållandet, att preferensaktiernas förräntningsanspråk är högre än förlagsbevisens, trots att "vita" bolag kan lyfta preferensaktiernas utdelning skattefritt. Vidare är det tämligen stor differens mellan förräntningsanspråket och anspråket på årlig utdelning mellan å ena sidan preferensaktier, som inte ger några förhoppningar om kursvinster, och å andra sidan stamaktier, som ger förhoppningar om sådana kursvinster. Det är således tvivelaktigt om de placerare som marginellt bestämmer kurs-sättningen på börsen verkligen anser att denna differens i årlig utdelning motsvarar en berättigad förhoppning om framtida kursstegringar, om de nämligen har att väga den mot en obeskattad utdelning. Om vi med andra ord säger att en preferensaktieplacering ger 6 % och en stamaktieplacering 3 % i årlig utdelning, motsvarar dessa 3 % skillnad kanske $1\frac{1}{2}$ % netto i en enskild placerares hand. Räknar han med att kurserna på stamaktierna kommer att stiga med i genomsnitt $1\frac{1}{2}$ % årligen är stamaktierna en bättre affär för honom. Ett "vitt" bolag får för sin del räkna med att de 3 % skillnad i årlig utdelning inte beskattas. För att stamaktierna skall vara en bättre placering än preferensaktierna måste bolaget genomsnittligt i framtiden förvänta en 3-procentig kursstegring. Det är inte säkert

att man mot denna bakgrund kan räkna med att den nuvarande börskurs-sättningen är sådan, att en reform, som skulle rubba de "vita" aktiebolagens ställning som placerare, skulle innebära några mera utpräglade baisse-tendenser. Och när det gäller ett upphävande av dubbelbeskattningen blir de politiska svårigheterna i så fall större än de skulle vara, om vi kunde räkna med att de nuvarande börskurserna i större omfattning dikterades av "vita" bolag.

Med detta har jag försökt skissera några huvudproblem angående den svenska företagsbeskattningen. Nu avvaktar jag med spänning de synpunkter som kan framkomma under den följande diskussionen.

Ur den efterföljande diskussionen

Ernst Annell

Leif Mutén har lämnat en kuriös motivering för bibehållandet av dubbelbeskattning. Det är, kan man kanske säga, den stängda rättfällans princip. Han säger, att dubbelbeskattningen behövs för att stänga inne det kapital som har kommit in i dubbelbeskattningens rättfälla. Han vill alltså att kapitalet skall stanna kvar i företaget, även om det förräntas dåligt. Han är också inne på sådana gamla reaktionära tankegångar som att konsolidering alltid är samhällsnyttig och utdelning asocial, dvs. han befarar att om man lättar på dubbelbeskattningen, blir det för stora utdelningsanspråk från aktieägarna. Det är väl en sak som reglerar sig själv. Är det då så farligt med det här utdelningstrycket

från aktieägarna? Det största antalet aktiebolag i Sverige blir ju aldrig föremål för någon dubbelbeskattning. De "fåmansbolag" där huvudaktieägaren-direktören tar ut så mycket av bolagsvinsten i form av lön som passar, blir inte dubbelbeskattade, men detta förhållande har väl inte visat sig vara någon fara för kapitalbildningen i dessa företag. Det finns ju en naturlig spärr på utdelningen genom marginals-katten hos aktieägarna. Även om aktieägaren inte har högre marginals-katt än bolagsskatten, så är det fortfarande en fördel även för den lille aktieägaren att få viss del av bolagsvinsten innehållen och få den i form av skattefri realisationsvinst. Myten om den lille ansvarslöse aktieägaren, som vill ha högre utdelning, och den ansvarskännande styrelsen, som vill hålla ned utdelningen, är föråldrad. Hos de stora bolagen tar styrelserna hänsyn till olika önskemål medan det i familjebolagen kan förekomma att den som har aktiemajoriteten och sitter i ledande befattning inte alltid beaktar minoritetens önskemål. Men detta senare har inte med skattesystemet att göra utan med allmän anständighet. Genom att mildra dubbelbeskattningen torde man kunna skapa bättre förhållanden just för den inte oviktiga grupp av företag som utgöres av familjebolagen.

Ake Hellner

Mutén talade om hur börskurserna skulle påverkas om det blev enkelbeskattning. Det har också diskuterats att man skulle införa en värdestegringsskatt i samband med att hyrorna skulle släppas fria. Till förmån för beskattning av den värdestegring som

kan uppstå om dubbelbeskattningen avskaffas talar utvecklingen i fråga om beskattningen av ren arbetslön. Här har progressiviteten ständigt ökat. Den årliga inkomstskatten utgör alltså ett hinder mot varje försök att skapa en förmögenhet. Det skulle mot denna bakgrund synas orimligt om förmögenheter, som i här föreliggande fall skulle kunna skapas på kort tid, förblev obeskattade.

Rent praktiskt synes läget emellertid vara annorlunda. En värdestegringsskatt skulle otvivelaktigt medföra ett ökat utbud av aktier med ty åtföljande kurssänkningar. Att ej ta hänsyn härtill vid bestämmandet av en värdestegring, skulle vara orimligt. Detta kunde medföra att det finansiella utbytet för staten i och för sig blev dåligt. Därtill kommer att en sådan beskattning kunde få vissa samhällsekonomiska skadeverkningar.

Sven-Erik Johansson

Frågan om företagens förräntningskrav på kapital som anskaffas genom nyemission har diskuterats rätt mycket och den allmänna inställningen är ju, att om det krävs 6 % utdelning av aktieägarna på nyemitterat kapital, då skatten är 50 %, krävs det minst 12 % förräntning före skatt. Det är vad företagen måste kunna garantera för att åtaga sig att skaffa pengar den vägen. Så är emellertid enligt min mening inte ens normalfallet. Det är ett undantagsfall att förräntningen efter skatt är hälften av förräntningen före skatt på företagets realinvesteringar. Detta sammanhänger med de skattemässiga regler vi har för avskrivningar och lagernedskrivningar.

Om t.ex. ett företag gör en tioårs-

investering i en maskin med ett konstant bruttoöverskott före vinst och avskrivning kan man anta, att investeringen före skatt ger 15 % och att den skattemässigt får skrivas av på 5 år, 20 % per år. Förräntningen efter skatt blir på den investeringen 9,8 %. Alltså före skatt 15 %, efter skatt 9,8 %. Anledningen är, att man skattemässigt får skriva av den betydligt snabbare än vad som är motiverat med hänsyn till den ekonomiska livslängden. Skulle investeringen inkludera kapitalbildning i lager som blir föremål för nedskrivning och företaget har resultatutrymme för det, skulle siffran komma att ligga ännu högre.

För investeringar i byggnader blir resultatet däremot ett annat. Där är de skattemässiga avskrivningsperioderna ofta längre än den ekonomiska livslängden och man räknar i allmänhet med konstanta avskrivningar. Men med hänsyn till att bruttoöverskotten normalt faller, så är ett så att säga teoretiskt riktigt avskrivningsförlopp ett fallande sådant. Man skulle ha större avskrivningar i början och lägre mot slutet. Och det förhållandet kan göra att investeringar i byggnader före skatt kan ge 15 % men efter skatt ligga långt under $7\frac{1}{2}$ % vid en skattesats av 50 %. Mycket beror alltså av hur kapitalstrukturen i företaget är. För att resonemanget skall gälla måste emellertid företaget ha resultatutrymme för dessa skattemässiga avskrivningar, och utdelningen på det nytillskjutna kapitalet måste kunna tas från bokförda vinster på tidigare gjorda investeringar.

En annan fråga, som mera sällan debatteras, gäller vilka förräntningskrav ett företag skall ställa på kapital

som anskaffats genom att man innehåller sådana vinstmedel som alternativt skulle kunna tillföras aktieägarna. Där skulle jag vilja framkasta något som kan kallas en självfinansieringsteori. Som bekant gäller ju inom den ekonomiska teorin den tesen, att man alltid får mäta värdet av en resurs med utgångspunkt från vad den kan ge i bästa alternativa användning. Rent teoretiskt är frågan om vinstnedplöjning kontra utdelning aktieägarnas sak, eftersom det är de som på bolagsstämman beslutar, huruvida det fördelaktiga för dem är att få ut pengarna eller låta dem stå inne. Det spörsmålet avgöres väl i regel med hänsyn till vad aktieägarna kan få vid alternativ placering av uttagna medel.

Ett exempel: I ett företag (A) finns obeskattad vinst på 200 000 kr. Aktieägarna har fått den minimiutdelning som behövs för att tillgodose konsumtionsbehovet och det finns sedan en vinst kvar, där man har alternativet att låta medlen stå kvar i företaget eller att ta ut dem och placera dem på annat sätt. Om skattesatsen är 50 % går till staten 100 000 kr. Det som kan investeras i företaget, om vi först tar självfinansieringsalternativet, blir 100 000 kr. Vilket förräntningskrav skall man ställa på dessa medel för att det skall vara motiverat att de kvarhålls i företaget och inte utdelas? Ja, vad är alternativet? Det är ju att man vill ha ut 100 000 kr. Antag att aktieägarna är en homogen grupp i fråga om marginalsatt och att de har marginalsatt på 60 %. Till staten går då 60 000 kr. Antag vidare att ett expanderande företag (B) är i stort behov av kapital och nyss har erbjudit nyemission. Alternativet är nu för ak-

tieägarna att placera 40 000 kr. i B. Det blir alltså 40 000 kr. som investeras. Vi antar att B garanterar en avkastning på 10 %. Detta innebär att det förräntningskrav som A minst måste uppfylla blir 4 %. Här har vi alltså ett läge, där valet — för aktieägarna — mellan att låta medel innestå eller ta ut dem och placera dem i B är indifferent.

Av detta exempel framgår att man i B måste utlova så att säga $2\frac{1}{2}$ gånger så hög förräntning som i A för att B skall kunna konkurrera om dessa medel. Denna relation 1 till $2\frac{1}{2}$ bestäms av marginalskatten (60 %) hos aktieägarna. Det gör att relationen blir vid 50 % marginalskatt 1 till 2 eller vid 75 % marginalskatt 1 till 4. Det är alltså i första hand marginalskattens storlek, som är bestämmande för förräntningskravet hos A i förhållande till B. Sedan kan man utan vidare bygga på det här med olika antaganden om att utdelningen är avdragsgill, att man får 4 eller 5 % av utdelning på nyemitterat kapital, avdragsvinst osv.

Leif Mutén

Det är trots allt så, att vår nuvarande "rättfälla" — för att använda Ernst Anells bild — fungerar på det sättet att den också kan hjälpa ett nytt företag. Vi har alltså inte ett system som kräver, att kapitalet skall förbli i ett visst speciellt företag; det räcker kanske att det förblir inom aktiebolagssektorn eller i vart fall i sektorn av "vita" bolag. Om vi alltså av olika skäl tycker illa om "rättfällan", får vi å andra sidan se till att vi inte bara avskaffar denna utan att på något annat sätt göra kapitalbildningen så

skattemässigt gynnad, att näringslivets möjligheter blir orubbade.

Om en ackumulerad vinst inom ett holdingbolag till 100 % motsvaras av börskursstegring, innebär det att pengarna inom bolaget är lika mycket värda som pengarna utanför, och att en person med 75 % marginalskatt kan fyrdubbla sin utdelningsinkomst genom att sätta in den i ett holdingbolag i stället för att ta ut den själv. Om ett holdingbolag t.ex. gör en kapitalvinst som är skattefri, men delar ut kapitalvinsten, blir denna beskattad som utdelning i aktieägarens hand. Om holdingbolagets aktiekurser inte håller jämna steg med dess substans innebär detta inte bara att vinsten för många aktieägare naggas i kanten utan också att konkreta nackdelar drabbar vederbörande när den eljest skattefria kapitalvinsten hamnar i bolaget. Motsvaras en ackumulerad vinst bara till 50 % av börsstegring, innebär holdingbolagsformen inte mer än en fördubbling av behållen utdelningsinkomst för aktieägaren med 75 % marginalskatt.

Åke Hellner berörde tanken på en värdestegringsskatt i samband med den hausse på börsen som borttagandet av dubbelbeskattningen skulle innebära. Men om man skulle sätta en skatt på den orcaliserade värdestegringen skulle det säkert visa sig att denna värdestegring inte motsvarades av en reell sådan, helt enkelt därför att den skulle förtäras vid det utbud som skulle bli följderna när man presade individernas likviditet.

Erik Höök

Jag skulle vilja ta upp tanken om att skatten skulle vara ett pris för en viss

prestation, jämförbart med det pris man i privata sammanhang betalar för en vara eller en tjänst. Bent Hansen trodde, att avvägningsproblematiken skatter-avgifter var mycket mindre svår långt tillbaka i tiden. Jag tvivlar dock på detta. Det var säkerligen ingen lätt avvägning att säga vad som skulle betalas med en accisinkomst eller en tullavgiftsuppbörd som gick direkt till tullarna. Men problematiken är densamma på hela adopterings- och fördelningsplanet. Avvägningen mellan skatter och avgifter är mera en uppbördsteknisk fråga och en fråga mera om hur man lämpligast skall ta ut själva betalningen eller priset. På den punkten har jag följaktligen svårt att förstå Bent Hansen.

Bent Hansen

Nej, frågan om skatter och avgifter är ingalunda bara en uppbördsteknisk fråga. Det är ju också en fråga om huruvida betalningen skall knytas precis till den som kommer och åtnjuter offentliga tjänster. Inför man avgiftssystem, får ju den betala som åtnjuter tjänsten.

Tord Ekström

Bent Hansen framhöll att incidensfrågorna är svåra, vilket vi också alla vet, men fann ändå två saker ganska troliga. Det ena skulle vara att exportföretagen skulle få bära en eventuell bruttoskatt trots allt, medan däremot hemmamarknadsföretagen skulle ha större chans att vältra över en bruttoskatt. Jag är inte riktigt säker på detta, kanske därför att mina utgångspunkter är andra. Jag skulle vilja plädera för att en bruttoomsättningsskatt på

företagen får ersätta nuvarande nettovinstskatt. Och i så fall är det väl inte fel att säga att exportföretagen helt enkelt får pengar över. Å andra sidan kommer hemmamarknadsföretagen i framtiden att få ökad konkurrens, vilket minskar förutsättningen för att de skulle kunna vältra över en bruttoskatt. Men givetvis blir utvecklingen olika i olika branscher. Byggnadsindustrin t.ex. kommer inte att bli särskilt påverkad av de nya frihandelsavtalen, medan t.ex. textilindustrin blir utomordentligt starkt påverkad. Och även om man bara tänker sig en bruttoskatt som skulle komplettera men inte ersätta nettovinstskatten har jag svårt att förstå Hansens synpunkter på export- resp. hemmamarknadsföretagens möjligheter att övervältra skatten. Genom integrationen gynnas ju ändå på längre sikt exportnäringarna. Det blir de som får de största expansionschanserna och den större lönsamheten och följaktligen också större övervältringsmöjligheter. Åtminstone vissa delar av hemmamarknadsindustrin och hemmamarknadsföretagen kommer av samma skäl sannolikt att få det ganska svårt i fortsättningen.

Bent Hansen

Jag tycker ändå det är uppenbart att exportföretagen inte bara kan övervältra skatt på exportpriserna, åtminstone inte utan att förlora vissa affärer. Därmed går ju exporten tillbaka. Beträffande hemmamarknadsindustrierna är det så vitt jag förstår en annan sak. Vi tänker oss ju att vi skall hålla full sysselsättning i samhället och det betyder naturligtvis, att de ordinarie företagen med de marginella affärerna måste kunna fortsätta.

Bruttobeskattning

Avdelningschef Gösta Rehn

Det måste starkt understrykas att bruttoskatt är ett mycket mångtydigt begrepp. Det kan innebära en skatt på företagens bruttoinkomster antingen i deras helhet eller med avdrag för en större eller mindre del av utgifterna; om man gör avdragen mer och mer omfattande kommer man till slut tillbaka till den rena nettovinstskatten. Det kan också innebära skatt på utgifterna, antingen samtliga utgifter eller vissa av dem, t.ex. lönerna, investeringarna eller råvarorna osv., eller på kapitalet. Både den nuvarande energiskatten och omsättningsskatten är alltså exempel på bruttoskatter. Om man så vill kan man också räkna socialförsäkringsavgifterna dit. Det är viktigt att understryka att man har så mycket att välja på under rubriken bruttoskatt, eftersom detta ord, eller detta krav på övergång till bruttobeskattning, tycks ha kommit att på sina håll uppfattas som syftande på en enda sak, nämligen en skatt på totala omsättningen inom varje företag.

Ännu en sak behöver också understrykas, nämligen att frågan om netto kontra brutto naturligtvis inte bör eller

behöver ses som ett antingen-eller utan som en gradfråga. Vad jag för min del vill tala för är en gradvis övergång till mer bruttoskatter och motsvarande reduktion av nettobeskattningen. Hur långt man till sist skall gå får bli en erfarenhetsfråga. Det samma gäller givetvis också vilka former av bruttoskatt som skall användas, men på den punkten behöver vi naturligtvis också se det som en discussionsfråga för dagen.

Som avslutning på inledningen kan dessutom också framhållas att diskussionen om brutto- kontra nettoskatt naturligtvis till stor del är identisk med diskussionen om indirekt kontra direkt skatt. Vi använder de förstnämnda beteckningarna när det gäller företagsbeskattningens utformning.

Det typiska för den direkta nettoskatten på företagets vinster är ju att de tar mest på de företag som har stora vinster, alltså de företag som — med vissa reservationer och variationer — får antas vara till stor del identiska med de effektivaste och mest utbyggnadsvärda företagen. De företag som däremot är mindre effektiva

och därför inte uppvisar någon större vinst blir inte heller beskattningsbara, trots att de ungefär på samma sätt som de effektiva företagen tar i anspråk samhällets dyrbara service i form av utbildning åt arbetskraften, transportmöjligheter, polis skydd och vad man vill. Denna skatt är med andra ord en broms på expansionen hos de effektivaste delarna av näringslivet, såväl när det gäller de effektivaste företagen inom varje bransch som de effektivaste branscherna överhuvud taget. En bruttoskatt, tämligen oberoende av sin utformning, är däremot mera förmånlig för de effektivaste verksamheterna i den mån man kan sätta likhetstecken mellan dem och de vinstgivande. Den framtvingar därmed en snabbare utrationalisering av mindre effektiv produktion samtidigt som den låter högeffektiva företag få mera pengar över till expansion.

Ett annat av de centrala argumenten mot nettoskatten är att den stimulerar till skatteflyktsmanövrer (lagliga och olagliga). Det blir inte den samhälls-ekonomiska eller företagsekonomiska rationaliteten som blir avgörande för företagens dispositioner utan de snävt skattetekniska synpunkterna. Inte heller detta kan verka särskilt främjande på framåtskridandet. Den omständigheten att, som det heter, "Sträng betalar hälften" när det gäller en avdragsgill utgift, leder dessutom till vårdslöshet. Tänkesättet är visserligen varken företagsekonomiskt eller skattetekniskt rationellt men förefaller icke desto mindre vara en realitet.

I och för sig är ju allt detta en välkänd kritik, till stor del den kritik som just från företagarehåll och från den nuvarande politiska oppositionens sida

brukar riktas mot den nuvarande regeringens skattepolitik. (Inom parentes sagt, om en utvikning åt det politiska hållet kan tillåtas, så är det ju därför lite överraskande att man i dessa dagar så våldsamt vänt sig mot just omsättningskatten, som direkt siktar på konsumtionen.)

Om man alltså enligt min mening måste erkänna för att icke säga understryka det riktiga i en god del av den vanliga kritiken mot nettobeskattningen på företagen — såväl personföretag som bolag — måste det samtidigt understrykas att en fullständig övergång till bruttoskatt med slopande av nuvarande företagsbeskattning skulle vara att gå alldeles för långt åt andra hållet.

Vi måste nämligen fortsätta med nettobeskattningen på företagen bl.a. av den anledningen att den i motsats till bruttoskatten utgör en monopolskatt. Man kan inte — även om jag har använt den approximationen — sätta absolut likhetstecken mellan högvinstföretag och expansiva företag. Det förekommer ju också, att man skaffar sig stora vinstmarginaler genom att undvika att expandera och i stället ta högt betalt. Över huvud taget får man väl betrakta förekomsten av progressiva direkta skatter (och den speciella bolagsskatten måste anses utgöra ett led i det progressiva systemet även om den i sig själv formellt är proportionell) såsom motiverad av att det förekommer starka monopolelement i inkomstbildningen. Jag syftar då inte bara på direkt för ändamålet organiserade monopolföreteelser utan på hela det system av mer eller mindre naturvuxen knapphet som gör att den ene tjänar mycket och den andre litet även

om de i och för sig kanske kan sägas arbeta lika energiskt och effektivt; t.ex. att man varit först på plan, att man fått en utbildning som t.v. inte många andra kan få osv. Hade vi en fullständig friktionsfri och tidlös anpassning mellan å ena sidan utbyggnaden av produktionsmöjligheterna och utbildningen, å andra sidan efterfrågan på varor och arbetskraft, skulle också inkomstdifferentieringen både mellan företag inbördes och olika personer inbördes inte vara ett så stort problem som det är i den verklighe- tens värld, som i hög grad skiljer sig från de nationalekonomiska lärobö- kernas frikonkurrenssamhälle.

Det finns också andra argument för nettobeskattningen. Just genom att ta pengarna där de finns, dvs. hos de vinstgivande företagen, och därigenom vara skonsam mot de företag som fres- tar en mera prekär tillvaro på lönsam- hetsgränsen, utgör nettovinstskatten en buffert mot alltför våldsamma struk- turförändringar inom näringslivet. Skulle vi enbart lita till en bruttoskatt som skulle ta lika mycket av företags- vinsterna som de nuvarande (eller rät- tare: som skulle lämna samma netto kvar efter skatt som det nuvarande systemet) så skulle vi ständigt ha i gång en så snabb utrationalisering av mindre lönsam verksamhet att män- niskorna inte skulle hinna med i den snabba omställning, vilken då skulle erfordras, alltså expansion av de vinst- givande företagen och överflyttning av arbetskraft och produktionsmedel till dem. Vi skulle ständigt tvingas att kasta om vårt näringslivs inriktning även vid mycket kortsiktiga eller kort- variga förändringar i lönsamhetsvill- koren olika branscher emellan. Dessa

anpassningsrörelser skulle också vara mycket dyrbara, både för den enskilde som direkt drabbas och för samhället i dess helhet. Vi skulle i praktiken inte kunna upprätthålla den fulla sys- selsättningen.

Vad åtminstone jag för min del vill inskränka mig till att påstå i fråga om avvägningen mellan brutto- och netto- skatt, respektive direkt och indirekt skatt, är alltså att vi nu har gått något för långt på den direkta nettolinjen och att vi, trots behovet av att på- verka inkomst- och förmögenhetsför- delningen med sådana skatter, måste förskjuta tyngdpunkten åt bruttohållet.

Om en övergång till ökad andel bruttobeskattning inte bara skall be- tyda en skärpning av den indirekta skatten för de slutliga varukonsumen- terna utan verkligen bli en skatt på företagen ungefär i samma omfattning som den nuvarande, måste den förenas med andra omläggningar i den ekono- miska politiken. Endast om brutto- skatten inte — generellt taget — inne- bär en prisstegring utan verkligen så- som avsett begränsar bruttovinstmar- ginalerna (genom en strängare anti- inflationspolitik, för att uttrycka sig kortfattat) kommer den mindre effek- tiva produktionen att utstampas, så att vi får en snabbare strukturrationalise- ring. Om denna process inte skall in- nebära ökad arbetslöshet måste den tydligen förenas med en intensifiering av arbetsmarknadspolitiken. Omställ- ningen på arbetsmarknaden och i pro- duktionen måste påskyndas, så att den av skatteomläggningen gynnade effek- tivare produktionen verkligen kan uppsuga den lediga arbetskraften lika snabbt som den mindre effektiva sys- selsättningen bortfaller.

Det är denna kombination mellan en skattereform som stimulerar expansion på de effektivaste områdena och bromsar den på de ineffektiva områdena *och* en arbetsmarknadspolitik som gör den däremot svarande omställningen praktiskt möjlig, som bör ge den avsedda förbättringen i den ekonomiska framstegstakten. Utan en sådan effektiverad arbetsmarknadspolitik tror jag inte vi kan komma särskilt långt. Vi måste betänka att en stor del av samhällets nuvarande verksamhet går ut på att man bromsar effektivitetsfrämjande omställningar. Huvuddelen av jordbrukspolitiken får ju räknas dit. Det är väl också oundvikligt att man alltid tväremot den kallhamrade ekonomiska rationaliteten kommer att skydda hårt trängda näringsgrenar och folkgrupper mot den ekonomiska utvecklingens alltför våldsamma anpassningskrav. Man kan inte plötsligt lägga ner en hel näring eller avfolka en hel bygd eller ort. Men så mycket större vikt måste man då lägga vid att det *inom* varje näringsgren och inom varje ort och inom varje företag blir de mest effektiva sysselsättningarna som utvidgas på de mindre effektivas bekostnad. Det är närmast här — genom sin verkan på de inre förhållandena inom varje bransch osv. — som en i detta avseende rationellare skatteform bör väntas få sin största betydelse. Ju mer man gör för att underlätta övergången till annan verksamhet för de företag, företagare och löntagare som vid varje tillfälle visar sig ligga i farozonen, desto längre kan man då också gå med den här åsyftade skattepolitiken.

Professor Västham har ju gjort vissa beräkningar som avser att visa

hur en omläggning från netto till brutto skulle träffa olika näringsgrenar och företag av olika storlek. Han har beräknat att den nuvarande bolagsvinstskatten motsvarar 2 % på samtliga kostnader för de i Statistiska Centralbyråns vinstundersökning ingående företagen år 1955. Om samma totalsumma skatt toges ut genom en bruttoskatt på företagens kostnader skulle man enligt dessa beräkningar få en stor skattelindring i de flesta industribranscher, särskilt malmbrytning och metallindustri osv., medan däremot handeln i regel finge betala mycket mera. Inom industrin skulle storföretagen få en minskning till mindre än en tredjedel medan småföretagen enligt detta beräkningssätt skulle få en betydligt högre skatt än för närvarande. Motsvarande gäller också inom handeln. Detta räkne- och betraktelsesätt är emellertid i ganska hög grad missledande och är väl inte heller avsett att vara annat än en utgångspunkt för vidare resonemang. För det första behöver man såsom jag förut framhållit inte tänka sig ett fullständigt utbytande av den ena skatteformen mot den andra. För det andra skulle naturligtvis prisbildningen komma att påverkas på ett sådant sätt att större delen även av dem som ser ut att bli totalt ihjälslagna av den nya skatten, i verkligheten skulle komma att överleva utan svårighet. Av siffrorna ser det ut som om praktiskt taget hela detaljhandeln skulle bli utrotad, men sådant sker givetvis inte, lika litet när kostnadsnivån förändras genom en skatt som exempelvis när den steg med 20 à 30 % på grund av höjda löner och importpriser 1951—52. Dessutom får man ha klart för sig att

det är det redovisningstekniska bolagsvinstbegreppet som legat till grund för beräkningen och att den faktiska vinsten särskilt i de mindre företagen i regel är betydligt större och följaktligen också relationen mellan den ena och den andra skatteformen i verkligheten skulle komma att bli ganska annorlunda. Samtidigt kvarstår dock den rent principiella skillnaden mellan de två skatteformerna inom varje grupp av företag med gemensamma förutsättningar men olika effektivitet.

Tord Ekström har i sin plädering för bruttoskatten särskilt tryckt på att nuvarande skatteform i särskilt hög grad drabbar den svenska exporten och att vi inte minst med tanke därpå bör gå över till en skatteform som låter exportindustrierna behålla relativt mer av sina vinster eftersom de hör till den mest utbyggnadsvärda företagsamheten i landet. Även detta visar emellertid att man måste gå successivt fram. Även om den nuvarande nettobeskattningen är relativt stor i förhållande till det som företagen tjänar på varje exporterat ton så ingår dock inte denna skatt i de marginella kostnaderna just på de känsligaste punkterna där konkurrensen på världsmarknaden gör marginalerna smala. På kort sikt kan därför en övergång till mera bruttoskatt framstå som en broms på exporten (om man inte tänker sig ett system med skatterestititioner för exportens del). Men om man är inställd på en successiv övergång och passar på att ta de praktiska stegen vid tillfällen när exportens konkurrensläge är gynnsamt, bör man kunna klara även detta problem. Införandet av bruttobeskattning blir då en broms på den mekanism genom

vilken ökade priser och vinstmarginaler i exporten annars sprider sig till hemmamarknaden och där åstadkommer inflation.

Vad som sagts i det föregående gäller med vissa variationer tämligen oberoende av bruttoskattens *form*. Några ord bör emellertid också ägnas åt vilka former man har att välja på. Jag skall inte göra några bestämda ställningstaganden; det gäller här frågor som den kommande skatteutredningen måste undersöka och diskutera synnerligen ingående.

Vi har redan en bruttoskatt, som utgår i proportion till lönerna i form av pensions- och andra försäkringsavgifter. I det här sammanhanget är det väl inte nödvändigt att gå in på något härklyveri om en eventuell distinktion mellan skatt och försäkringsavgift. Om en avgift är obligatorisk så innebär den detsamma som en skatt och om en skatt medverkar i att finansiera vissa förmåner och trygghetsanordningar för medborgarna så innebär den också en försäkring. Rent psykologiskt kan det naturligtvis vara av betydelse hur och under vilka benämningar vissa åtgärder finansieras, men jag undrar om skillnaden ens ur psykologisk synpunkt är särskilt stor. De obligatoriska försäkringsavgifterna på både löner och andra personliga inkomster kommer under de närmaste årtiondena att stiga avsevärt genom ATP. Det ligger då nära till hands att i den mån övergång till bruttobeskattning i övrigt anses böra ske, undersöka om inte den andra produktionsfaktorn — kapitalet — också skulle kunna göras till en grundval för skatteberäkning. Teoretiskt sett är en sådan linje föga utredd men jag vill erinra om att vad man

genom en sådan kombination av löneskatt och kapitalskatt kommer fram till i hög grad liknar den skatt på *value added* som man har i vissa länder. Sistnämnda skatteform förefaller visserligen teoretiskt rationell men måste praktiskt vara ganska krånglig, eftersom den innebär ett omfattande avräkningsförfarande: skatt på hela bruttoomsättningen med avdrag för sådana inköpta förnödenheter m.m. som kan uppvisas redan vara beskattade i ett tidigare led. Måhända kombinationen av löneskatt och kapitalskatt skulle kunna visa sig vara en enklare väg att nå praktiskt taget samma resultat.

Genom att i stället lägga en bruttoskatt på hela omsättningen (kostnaderna eller inkomsterna) inom varje företag undgår man givetvis en hel mängd detaljtrassel, men i stället uppstår en så kallad kaskadeffekt som gör att skatten blir högre i slutledet om det gäller varor som passerat flera företag än om alla bearbetnings- och distributionsprocesser skett inom ett och samma företag. Personligen har jag alltid varit benägen att betrakta detta som en olägenhet, men till förmån för kaskadeffekten har särskilt Tord Ekström velat hävda att det skulle vara direkt önskvärt att på detta sätt stimulera en ökning av integrationsgraden inom näringslivet; motiveringen skulle då vara att integrerade företag är mindre konjunkturkänsliga och att integrering skulle kunna leda till en rationellare samordning av produktion och distribution.

Det var enligt min mening beklagligt att indirektskatteskommittén något korthugget avfärdade möjligheten av att i stället för allmän omsätt-

ningsskatt i slutledet — som ju också är en bruttoskatt — lägga skatten så långt tillbaka som möjligt i produktionskedjan och samtidigt koncentrera uppbörderna till ett fåtal företag, med andra ord koncentrera den till ett begränsat antal viktiga råvaror. Det måste vara en stor fördel om man kan inskränka sig till några få tusen relativt lätt kontrollerade uppbördsställen i stället för hundratusentals. En väsentlig invändning är visserligen att den viktiga råvaran *trä* blir tekniskt svår att ta med i en råvarubeskattning, men den produktivetsförlust som kan uppstå genom att man komme att använda trä i något större utsträckning än eljest på sådana punkter där detta tävlar med andra material (som skulle fördyras genom beskattningen) är nog i själva verket ganska begränsad.

Till slut bör det understrykas, att brutto- och nettobeskattningens olika konjunkturokonomiska effekter bör kunna utnyttjas då det gäller att åstadkomma konjunkturutjämning. En av svårigheterna då det gäller att bedriva en konjunkturutjämnande skattepolitik är de politiska hämningarna mot att genomföra de skattehöjningar som behövs för att dämpa ett inflationstryck, förrän inflationen redan har kommit så långt att alla människor verkligen ser vad som är å färde — om ens då; den som tänker på framtidens skattebehov måste för den skull också ha hämningar mot att genomföra på kort sikt konjunkturokonomiskt motiverade skattesänkningar i ett läge då sådana annars skulle vara ett adekvat medel mot en depressionstendens. Det vore alltså lyckligt om man kunde åstadkomma en konjunkturutjämnande ef-

fekt genom att variera beskattningens *form* i stället för dess totala höjd. In- för en inflationstendens skulle man då höja bruttobeskattningen för att där- med stimulera till återhållsamhet med utgifterna men samtidigt sänka netto- beskattningen så att företagen finner det med sina intressen förenligt att

sälja undan lager och på annat sätt ta fram sina vinster till beskattning just då, i stället för att jaga efter even- tuella placeringar i realvärden. I ett läge med depressionstryck skulle man sedan svänga över till motsatt fördel- ning mellan netto- och bruttoskatt.

(Tillhörande diskussion: se sid. 52 ff.)

Varför dubbelbeskattning över huvud taget?

Direktör Sven-Ivar Ivarsson

Om man skall uttrycka sig försiktigt kan man säga att den särskilda beskattningen av aktieutdelning i förening med den höga inkomstkatten på personliga inkomster har dämpat aktieägarnas lust att ta ut vinsterna i form av utdelning. Tillsammans med inflationen och de särskilt tidigare gynnsamma avskrivningsmöjligheterna har systemet lett till ett stort företagsparande. Och det har ju varit bra. Det har underlättat en konsolidering av företagen som varit utomordentligt värdefull för näringslivet och som företagens verkställande direktörer av företagsekonomiska skäl alltid strävat efter tämligen oberoende av beskattningen.

Men det stora företagsparandet betyder i och för sig inte att det har blivit ett större totalt sparande i samhället. Skattens effekt är endast att den utgör incitament till en viss form av kapitalbildning. Beskattningen har kanaliserat sparandet. Och man vågar väl säga att detta inte varit något målmedvetet eftersträvat syfte, utan snarare ett slumpmässigt resultat av den

fortskridande höjning vi haft av såväl bolagsskatten som inkomstkatten. Dessa skattehöjningar har förvisso varit dikterade av helt andra skäl än omsorgen om att åstadkomma ett ökat företagsparande.

Nu ifrågasätter jag lämpligheten av att med beskattningens hjälp så hårt som här sker stimulera denna form av sparande framför andra. Jag kommer i stället att tala för ett successivt upphävande av skatten på utdelad vinst, i stil med vad som har skett i Tyskland och England, efterhand som den statsfinansiella situationen medger skattelättnader. Och det sker då utifrån huvudsynpunkten att det är önskvärt att skattesystemet arbetar i enlighet med en marknadsekonomisk princip, nämligen att beskattningen i görligaste mån skall ställa sig neutral och icke hindra att kapitalet sugts till de företag där lönsamheten är störst. Syftet med reformen skulle alltså vara att vinna en ur samhällsekonomisk synpunkt bättre effektivitet, ett bättre utnyttjande av produktionsfaktorn kapital.

Nackdelen med företagssparande är att det personliga sparandet blir mindre. Företagsvinsterna passerar inte kapitalmarknaden, och det medför tendenser till monopolisering. Kapitalet förbehålls de gamla företagen. Det betyder att utvecklingen där ges företräde. Nu säger någon: "Detta är rationellt, det är så det skall vara. De företag som kan tjäna pengar skall också få använda dem till att investera. Det är onödigt riskabelt att sprida ut deras vinster för marknadens alla vindar." — Men vad har de effektiva företagen att frukta av att utsätta sig för marknadens bedömning? De bör ju kunna hävda sig gott i konkurrensen om kapitalet på kapitalmarknaden.

Ur bolagens synpunkt yttrar sig dubbelbeskattningens nackdelar i att det blir orimligt dyrt att skaffa nytt kapital genom nyemissioner. För att bolagen skall kunna locka till sig sparande drivs förräntningskravet i höj-

den på ett omotiverat sätt om man jämför med de krav som ställs på lånefinansierade investeringar. Aktien blir på det sättet en sämre finansieringsform även sett ur den enskilde spararens synpunkt.

Lättar man nu på dubbelbeskattningen, så lossar man en broms på kapitalets rörlighet och då kan invändas att man får en *alltför* stor rörlighet, dvs. aktieägarna skulle inte bara pressa på för att få större utdelningar, vilket kan vara rationellt motiverat, utan man skulle kräva större utdelningar i syfte att konsumera en del av det kapital som tidigare sparats i form av företagssparande. Dubbelbeskattningens rättfälla skulle alltså garantera ett stort totalt sparande, menar man, och sparandet skulle minska om man upphävde skatten på utdelningar. Men så behöver ingalunda bli fallet.

Ett exempel:

	Vid nuvarande beskattning (milj. kr.)	Utan bolagsskatt på aktieutdelning (milj. kr.)
Vinst	15	15
därav utdelning	4	8
företagssparande	3,5	3,5
bolagsskatt	7,5	3,5
Aktieägarens personliga inkomstskatt, ca	2	4
Total skatt	9,5	7,5

Förutsättningarna i detta ytterligt enkla exempel kan naturligtvis varieras i det oändliga, vad det vill illustrera är endast att om man delar ut skattelättnaden till aktieägarna, så behöver det naturligtvis inte gå ut över företagssparandet. Bolaget kan i ex-

emplet dela ut dubbelt så mycket som förut och ändå ha ett oförändrat företagssparande.

En sådan skattereform skulle i första uppfloget sannolikt leda till ökade utdelningar, men att effekten skulle bli en minskning av det totala

sparandet i landet är högst osannolikt. Snarare motsatsen. Förutsättningen för reformen är ju en skatteminskning. Frågan blir då om det nuvarande systemet, där pengarna går till skatt, leder till ett större sparande, alltså om sparkvoten hos staten är större än sparkvoten hos aktieägarna. All hittillsvarande erfarenhet säger att det sistnämnda är fallet. Reformen innebär bättre villkor för aktieemissionerna, en livligare emissionsverksamhet, och det vore obegripligt om sådana gynnsammare betingelser för sparandet skulle leda till en ökning av konsumtionen i stället.

Genom det förslag Annell lagt fram underlättar man bolagens anskaffning av nytt kapital, men man rör inte vid det gamla kapitalet och löser inte det stora problemet om dubbelbeskattningen såsom hinder mot kapitalets rörlighet. Det finns också reservationer i Annells förslag som gör att man är litet tveksam om hur långt det egentligen går. Och innebär det inte en ny lapp på det gamla klädet, vore det inte önskvärt att sträva efter litet renare linjer ifråga om denna beskattning? Man kan inte avskaffa skatten på utdelad vinst på en gång, man får göra en successiv avveckling. Kanske, såsom i Tyskland, en nedsättning av skatten på utdelad vinst till 20 % i första omgången.

Men vad det här gäller är *riktlinjerna* för framtidens företagsbeskattning. Vi diskuterar inte en rent teknisk fråga eller en fråga om vad som råkar vara politiskt möjligt i dag eller i oktober. Det gäller ytterst det djupare problemet om vem som skall sköta kapitalbildningen i samhället. Vill man främja en utveckling där

sparandet skall ske av individerna eller vill man främja en utveckling där sparandet skall bedrivas kollektivt, alltså av staten eller av företagen? Vill man att investeringarna skall dirigeras uppifrån, av organ som står utanför marknadens bedömningar (och det gäller inte bara staten utan också företagsledningen i det ögonblick den auktoritärt beslutar att begagna sig av sitt företagssparande till att investera i det egna företaget)? Vill man detta, ja då skall man hålla på en hård dubbelbeskattning, som verkar prohibitivt på utdelningar. Om man å andra sidan tror att marknaden har någon funktion att fylla, att pengarna blir mer räntabla om de kommer ut på marknaden, då skall man avskaffa dubbelbeskattningen så att sparandet i största möjliga utsträckning sker hos de enskilda.

Och vill man det sista, dvs. ett personligt sparande, då skall man heller inte se bort från den andra delen av dubbelbeskattningen, nämligen de höga marginalskatterna på enskilda personers inkomster och förmögenhet. Också här har man ju ett rörlighetsproblem. De nuvarande skatterna verkar konserverande på den bestående förmögenhetsstrukturen i samhället. Det system vi har möjliggör en kapitalbildning i företagarsektorn och det är nödvändigt att så måste ske, om man över huvud taget vill hålla sig med ett fritt näringsliv. Accepterar man ett fritt företagande så får man tåla detta. Men å andra sidan hindrar skattesystemet i allvarlig utsträckning icke-företagarna från att delta i kapitalbildningsprocessen. Det skapas inte mycket löntagarförmögenheter. Vi riskerar att få ett samhälle, där

människorna utanför företagarsektorn fungerar endast i egenskap av löntagare — samtidigt är de högre tjänstemän, administratörer och ombudsmän som på olika sätt deltar i samhällets ledning utan att ha den delaktighet och det medansvar för kapitalbildningen som borde finnas. Det är en utveckling bakåt.

Detta sista var en utvikning från företagsbeskattningen, men man kan å andra sidan aldrig diskutera delproblemet utan att ha ett öga på hur lösningen passar in i det större mönstret. Och det är väsentligt att dubbelbeskattningen attackeras även från den andra sidan, nämligen i fråga om de höga marginalskatterna på enskilda personers inkomster och sparande. Praktiskt kan man lätta på dubbelbeskattningen på många olika sätt och jag skall inte här gå in på de olika tekniska lösningarna utan har endast velat argumentera för målet, som enligt min mening bör vara att avskaffa extrabeskattningen på utdelad vinst i bolagen. Det skulle vara en pusselbit som passade väl in i en skattereform som syftar till ökat personligt sparande, större kapitalmarknad och större rörlighet för produktionsfaktorn kapital.

Ur den efterföljande diskussionen

Claes Sandels

Det är inte förenat med några skattekostnader för en fysisk person att skjuta till kapital till ett

aktiebolag. Men processen är inte reversibel: bolagen kan inte generellt återställa kapitalet utan att det blir beskattat. Däremot är "vita" bolag oförhindrade att placera hos varandra. Sven-Ivar Ivarsson sade att det nuvarande systemet diskriminerar företag som vill nyemittera och premierar företag som kan spara själva. Kapitalet skulle således inte söka sig till sin mest räntabla användning. Men det är naturligtvis på det sättet att ett företag som är självfinansierande inte behöver placera pengarna i sin egen rörelse. Det kan placera i andra företag, och nyemissionerna kan komma inte bara från fysiska personer.

Risken för monopolism kan inte vara stor, när vi har så många bolag i detta land. Alla är innanför "rättfällan". Det finns ingen anledning för ett bolag att inte placera pengar där de gör mest nytta, t.ex. i andra bolag, som har vinstgivande rörelser. Dessutom lever vi ju inte avstängda från utlandet.

Jag skulle mot bakgrunden av det sagda vilja fråga herr Ivarsson: Vad är det för faktor som gör, att man kan tala om splittrad kapitalmarknad för det egna kapitalet i aktiebolag? Och vad är det för risk för monopolism, som ligger i det nuvarande skattesystemet?

Erik Huss

Claes Sandels utgår i sitt resonemang från att en bolagsledning är helt objektiv då den väger alternativet att placera pengar i andra bolag mot den egna investeringen. Men hans bevis var endast att det finns en del bolag

som köper aktier i andra bolag. Detta bevisar väl bara att det finns en del bolag som tjänar så mycket pengar, att de även sedan de tillgodosett bolagsledningens speciella käpphästar har pengar över att köpa aktier. Jag tror således inte, att det finns så många bolagsledningar som helt objektivt kan välja mellan sina egna önskningsprojekt och alternativa placeringar i andra bolag.

Erik Höök

Det är väl som Leif Mutén säger att för många är det inte fråga om något tvångssparande, utan de har frivilligt valt att spara i företag. Jag skulle vilja fråga om Sven-Ivar Ivarsson kan säga någonting om hur aktierna ligger. Om det är svårt för 60 % av aktieägarna, eller om det är svårt för 10 % att spara? Och vidare vilken skatteskördning som kommer att inträda i stället för det skattebortfall på aktieutdelning och på inkomst av kapital, om vilket Ivarsson talade.

Sven-Ivar Ivarsson

Det hjälper inte att pengarna stannar inom företagarsektorn och att man så att säga utvidgar begreppet till att omfatta flera företag. Vad jag menar är helt enkelt att pengarna skall ut ur företaget eller företagssektorn, ut till aktieägarna, som skall sköta dem från kapitalmarknaden.

Vad beträffar bolagens effektivitet som spargrisar bör man erinra sig att bolagen inte är till för detta ändamål. Denna organisationsform är till för att tjäna pengar helt enkelt.

Erik Höök frågade, om det är 60 % eller 10 % som känt sig tvångssparade, vilket jag naturligtvis inte kan svara på. Hela systemet med denna dubbelbeskattning innehåller ett element av tvångssparande. Vilken skatteskördning skulle behöva vidtagas för att kompensera skattebortfallet? Ja, den frågan är väl inte nödvändig att ta upp. Kan man konstatera bestämda nackdelar av en beskattning, skall man kunna diskutera borttagandet av denna utan att konkret ange vilka utgifter man vill minska.

(Jfr även sid. 62 f.)

Enskilda firmors och handelsbolags beskattning

Några synpunkter

Direktör Ernst G. Bergqvist

Varje företagsledare vet, att resultat av en rörelse kan växla ganska avsevärt under olika år. Har man en starkt progressiv beskattning som i Sverige, beskattas en enskild rörelseidkare eller delägare i ett handelsbolag hårt de år, rörelsen går bra. Hitills har han inte fått kompensation för de år, då rörelsen visat underskott, men nu har finansministern lagt fram en proposition om förlustutjämning, som jag strax kommer tillbaka till.

Jag skall lämna ett exempel som visar vad olikheten i beskattningen innebär. Låt oss anta, att en företagare och en löntagare båda under en femårsperiod har en sammanlagd beskattningsbar inkomst på 100 000 kr. Löntagarens fördelar sig med 20 000 kr. per år, medan företagarens är ojämnt fördelad. Han har första året 40 000 kr., andra året 10 000, tredje året bara 5 000, fjärde året 20 000 och det femte året 25 000 kr. I skatt får företagaren under denna femårsperiod till staten betala 23 500 kr., medan löntagaren under samma tid får betala 19 800 kr. Det är alltså en ganska avsevärd skillnad.

Nu kan man naturligtvis mot exemplet anföra, att det inte är alldeles verklighetstroget, eftersom det finns någonting som heter förtäckt resultatutjämning. Företagarna har möjlighet att skriva ned lager och att ta fram en s.k. dold reserv i lager, och därmed kan de åstadkomma en viss utjämning av det totala resultatet för perioden. Men räcker detta?

I många fall är möjligheterna till förtäckt resultatutjämning redan förut utnyttjade, och då kan inte någon del av vinsten föras över till ett följande år genom reservbildning. När de nya lagervärderingsreglerna med en begränsning till 60 % nedskrivning är genomförda, blir möjligheterna till resultatutjämning genom lagernedskrivning givetvis mindre. Enskilda rörelseidkare har heller inte möjlighet att göra avsättning till investeringsfond för konjunkturutjämning eller till pensionsstiftelse med revers. För en rörelseidkare utan lager eller med litet lager och ett litet inventariebestånd kan möjligheterna till förtäckt resultatutjämning vara praktiskt taget obefintliga. Den nu framlagda proposi-

tionen om öppen förlustutjämning innebär i stort sett att förluster får avräknas under en sexårsperiod efter den skattskyldiges eget val. Detta blir ett väsentligt framsteg, som framförallt kommer de nystartade företagen till nytta liksom de företag vilka inte kan skapa dolda reserver.

Tyvärr löser dock inte en lagstiftning om förlustutjämning sådana problem som jag inledningsvis berörde. Det finns inte någon rimlig orsak varför en rörelseidkare skulle beskattas hårdare än andra skattskyldiga enbart därför att hans rörelse — utan att gå med förlust — visar skiftande resultat. Förlustutjämnningen måste alltså kompletteras med rätt till resultatutjämning. Närmast till hands ligger en skatteutjämning genom insättningar på och uttag från särskilda konton, alltså i princip det system som gäller för investeringsfonder för konjunkturutjämning och för de särskilda skogskontona. Kontometoden kan emellertid endast bli av värde för den som från början har så goda vinstförhållanden att han kan göra de för framtida utjämning erforderliga avsättningarna — och också gör dem. Nystartade företag med dåliga vinstår eller rent av förlustår i början skulle alltså inte få någon glädje av systemet. Den viktigaste invändningen mot detta inom 1957 års skatteutredning var f.ö. att de stats- och kommunfinansiella verkningarna skulle bli avsevärda, i varje fall i början. Vidare konstaterades att man sannolikt skulle få ett så stort antal konton att kontrollförfarandet blev mycket komplicerat. Samhällsekonomiska hänsyn skulle antagligen anses kräva föreskrifter om när uttag fick ske, vilket

skulle förringa metodens värde ur utjämningssynpunkt. Nuvarande möjligheter till förtäckt resultatutjämning skulle sannolikt minska.

Även om således många invändningar kan resas mot en kontometod, innefattar en sådan så stora möjligheter till resultatutjämning, att frågan bör prövas på nytt. Eftersom den progressiva beskattningen gör verkningarna av växlande resultat mest kännbara för fysiska personer, ligger det närmast till hands att tänka på en kontometod som gäller endast för dessa och som är begränsad till statsbeskattningen. Därmed skulle man vinna, att kommunernas finanser inte rubbades. Banksättning skulle då heller inte behöva ske med samma belopp som det med vilket avdrag medgavs vid den statliga taxeringen. För att hindra missbruk kunde man t.ex. föreskriva att uttag fick ske först efter viss uppsägningstid, att avdrag för insättning inte fick ske för de år då man gjorde uttag, och att insättning skulle återföras till beskattning senast ett visst antal år efter insättningen. Med hänsyn till syftet att begränsa progressionens skadeverkningar borde man, åtminstone i början, kunna begränsa giltigheten till sådana fysiska personer som driver rörelse eller jordbruk med ordnad bokföring. Senare borde man ta upp frågan om att utsträcka metoden även till dem som äger annan fastighet.

Om en sådan kontometod skulle genomföras, borde övergången lämpligen ske successivt. Första året skulle t.ex. högst 20 % av årsvinsten få avsättas, andra året 40 % etc. fram till det femte året då full avsättning skulle medges. För kontometoden talar det

förhållandet, att skatteskyldiga som väsentligen är hänvisade till lagret för resultatutjämnande åtgärder, under goda tider tvingas öka sina lagerinköp för att skaffa avskrivningsunderlag. En följd av detta blir ofta en prisökning, som ytterligare driver efterfrågan i höjden. När det blir sämre tider, måste de pressa ned lagret och ta fram dolda reserver. Det ökade utbudet kan driva på priset. Dessa nackdelar skulle elimineras om kontometoden infördes.

Vad sedan beträffar möjligheterna att reducera de värsta skadeverkningarna av den progressiva beskattningen vill jag först peka på en förbättrad lagstiftning om ackumulerad inkomst. Denna lagstiftning är av betydelse, då någon får en engångsinkomst som innesluter under flera år uppsamlade inkomster eller utgör en ersättning avseende flera år. Enligt gällande lag räknar man med hela den ackumulerade inkomsten, — man gör ju en fördelning bakåt vid skatteberäkningen — oavsett om den ackumulerade inkomsten överstiger den taxerade eller ej. Tecknar t.ex. en rörelseidkare i samband med försäljning av sin rörelse en pensionsförsäkring med engångspremie, får en sådan premie inte dras av från den ackumulerade inkomsten, då denna slås ut på de olika åren. En uppmjukning på den punkten är i högsta grad önskvärd.

Av 1957 års skatteutredning föreslogs rätt till progressionsutjämnning för fysisk person vars beskattningsbara inkomst med minst 12 000 kronor översteg hans motsvarande inkomst föregående år. Detta har inte tagits med i propositionen om förlustutjämnning, men tanken bör för den skull

inte falla i glömska. Det är ju angeläget att man tar till vara alla möjligheter att mildra skadeverkningarna av progressionen. Förslaget innebar att man skulle jämföra två på varandra följande år. Förmodligen skulle det dock vara bättre, om den skattskyldige fick valfrihet att jämföra med något av de tre sista åren eller åtminstone de två sista åren.

Men med detta angriper man inte själva roten till det onda, dvs. den höga progressionen. Det är naturligtvis där som en reform främst är önskvärd. Genom den ständigt pågående penningvärdeförsämringen skärps den progressiva beskattningen i mycket hög grad. Om en rörelseidkare har en beskattningsbar inkomst av 50 000 kr. och penningvärdet försämras med 20 %, betyder det att hans inkomst för att behålla sitt realvärde måste gå upp till 60 000 kr. Om skatteskalen är oförändrad, får han för 50 000 kr. betala 16 760 kr. men för 60 000 kr. 21 560 kr. i skatt. I stället för beloppet 21 560 kr. borde han väl rimligen ha betalat 120 % av 16 760 kr. eller 20 112 kr. I detta fall har alltså penningvärdets försämring för den skattskyldige medfört en skatteskärpning på inte mindre än 1 448 kr., dvs. nära 10 %. Det vore rimligt med en lagbestämmelse som klart sade ifrån, att så snart penningvärdet i genomsnitt för ett år har sjunkit med t.ex. 5 %, så skulle man automatiskt göra en omräkning av skatteskalorna. I annat fall blir följden en skatteskärpning utan riksdagsbeslut, och det är väl något som man i riksdagen borde reagera emot.

Till sist några ord om möjligheterna till anstånd med skatt. Sveriges

Köpmannaförbund och Sveriges Hantverksorganisation har där begärt en utredning och pekat dels på vissa frågor som behandlades av JO under 1958, dels på de olägenheter som kan väntas av ett ökat antal skönstaxeringar. Framför allt vore det önskvärt med längre tid för fyllnadsinbetalning av skatt. Sedan anmäler sig ett problem, som uppträder då enskilda företagare överlåter sin rörelse. Mycket ofta kan säljaren inte få köpeskillingen kontant. Detaljhandels- eller hantverksföretag har små möjlig-

heter att få bankkrediter. Även om säljaren har fått ett bra pris för sitt företag, har han följaktligen inte pengar att betala skatten med. Förslaget går ut på att skattebetalning skulle få göras efter hand som köpeskillingen flyter in. Detta skulle i hög grad underlätta försäljning av rörelser, och man skulle också vinna en annan betydande fördel: en naturlig befordringsgång. Förutvarande anställda i företaget skulle lättare än nu kunna avancera till egna företagare.

(Tillhörande diskussion: se sid. 63 f.)

Skattenedsättning för utdelad vinst?

Taxeringsintendent Ernst Annell

Som bekant har en kommitté nyligen tillsatts för att utreda frågan om differentierad bolagsbeskattning och jag är en av ledamöterna. Naturligtvis motsvarar den följande framställningen inte kommitténs uppfattning; jag vet för övrigt på nuvarande stadium inte mitt eget slutliga ställningstagande i alla frågor. Jag hoppas emellertid att få värdefulla impulser under denna konferens.

Differentierad bolagsskatt efter tysk förebild

I flera länder, särskilt Västtyskland och England, har man redan nu lägre skatt på utdelad vinst än på fonderad. Eftersom beskattningsprinciperna i vårt land är mer jämförbara med de tyska än med de engelska beskattningsreglerna, är det naturligt att först undersöka hur en differentierad bolagsskatt efter tysk förebild skulle kunna utformas i vårt land. Jag skall

då först nämna något om skatteprocentsatserna för de västtyska bolagen.

En överraskande detalj är att de tyska bolagen påföres förmögenhets-skatt med 1 % vid den statliga taxeringen och 0,6 % vid den kommunala. Denna skatt är avdragsgill. Vidare påföres en likaså avdragsgill kommunalskatt med 13,75 %. Slutligen utgår statlig inkomstskatt med 51 % på fonderad vinst och med 23,5 % på utdelad. Skatten har därvid räknats "uppifrån", alltså på vinst före skattereservering. Den lämnade redogörelsen är schematisk utan hänsynstagande till specialfall.

Om man vill ha ungefär samma skillnad mellan beskattning av fonderad och av utdelad vinst i vårt land som i Tyskland, kan man bestämma sig för att statlig skatt skall utgå med 50 % på fonderad och med 20 % på utdelad vinst. Jag förutsätter att den kommunala utdebiteringen däremot blir odifferentierad. Om väsentligt lägre kommunalskatt skulle utgå på utdelad vinst än på fonderad kunde vissa kommuner bli missnöjda, om aktieägarna i ett bolag som delar ut hela

vinsten inte bor i kommunen. Det kan framhållas att den kommunala bolagskatten i Tyskland inte är differentierad.

Det är önskvärt att en enda debiteringsprocent kan användas även om skatten är differentierad. Det taxeringstekniska förfaringsättet för att nå detta mål är förvånansvärt enkelt. Man behöver nämligen bara minska den till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten med viss del av utdelat belopp. Man kommer då fram till en beskattningsbar inkomst på vilken statlig bolagskatt utgår med 50 %. Metoden belyses av följande exempel:

Den till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten för ett bolag antages vara 2 milj. kr. Med en statlig bolagskatt av 40 % blir statsskatten 800 000 kr. Därefter återstår 1 200 000 kr. som kan antas motsvara redovisad årsvinst. Härav fonderas hälften och utdelas hälften.

Det kan antas att samma belopp utdelas även om bolagsskatten differentieras. På utdelad vinst jämte motsvarande reservering för statlig bolagskatt, sammanlagt 750 000 kr. ($750\,000 - 20\% \times 750\,000$), utgår statlig bolagskatt med 20 %. På återstående del av den till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten 1 250 000 kr. ($2\,000\,000 - 750\,000$) utgår statlig skatt med 50 %. Den sammanlagda skattepåföringen blir då:

$$\begin{aligned} 50\% \times 1\,250\,000 &= 625\,000 \\ 20\% \times 750\,000 &= 150\,000 \\ \text{Summa statlig skatt} &775\,000 \end{aligned}$$

Med användning av det taxeringstekniska förfaringsätt som jag redan redogjort för beräknas det beskattningsbara beloppet på följande sätt:

Taxerad inkomst	2 000 000
Avgår 75 % av utdelat belopp, 600.000	450 000
Beskattningsbar inkomst	1 550 000
Statlig skatt:	
50 % \times 1 550 000	= 775 000

För bolag som hittills delat ut omkring hälften av årsvinsten skulle den föreslagna differentieringen (50 % — 20 %) ge ungefär samma skattebelastning som en 40-procentig bolagskatt. Om större del av årsvinsten än hälften utdelas, vilket väl är fallet hos flertalet börsnoterade bolag, skulle differentieringen ge lägre skattebelastning.

Statsfinansiellt skulle den nu behandlade differentierade beskattningen ge ungefär samma resultat som en 40-procentig skatt. Om man utgår från förhållandena under år 1958 och räknar bort Luossavaara-Kiirunavaara AB, kan man i stort sett utgå från en taxering till statlig inkomstskatt för bolag av 2 200 milj. kr. Nettoutdelningen för bolag för verksamhetsåret 1958 har uppgått till högst 600 milj. kr. (Därvid har aktieutdelningar som uppburits av andra aktiebolag från dragits.) Om utdebiteringsprocenten på utdelningen jämte motsvarande skattereservering är 20 %, svarar en skattereservering med 150 milj. kr. mot det totala nettoutdelningsbeloppet ($750 - 20\% \times 750 = 600$). Den differentierade bolagsskatten skulle alltså utgå med följande belopp:

$$\begin{aligned} 20\% \times 750 &= 150 \text{ milj. kr.} \\ 50\% (2\,200 - 750) &= 725 \text{ ,, ,,} \\ \text{Summa} &875 \text{ milj. kr.} \end{aligned}$$

Detta belopp bör jämföras med $40\% \times 2\,200 = 880$ milj. kr.

Nu skulle säkerligen en sådan differentierad bolagsskatt leda till ökade utdelningar. Härigenom skulle den statliga bolagsskatten minska, men staten skulle få igen ett något högre belopp från aktieägarna.

Om den totala skattebelastningen alltså skulle bli oförändrad, blir det däremot stora förändringar för bolagen inbördes. Hos ett mycket stort antal fåmansbolag förekommer inte utdelning. Huvudaktieägaren tar ut lämpligt belopp i form av lön, och uttagten vinst fonderas hos bolaget. För sådana bolag skulle det nya systemet medföra skatteskärpning. Personligen tycker jag inte detta är någon nackdel; aktiebolagsformen bör ju naturligen inte enbart användas för vinstuppsamling.

En stor fördel med det differentierade systemet skulle vara att passiva aktieägare i många familjebolag skulle få rättvisare behandling. För närvarande förekommer det i åtskilliga fall att de passiva intressenterna blir utsvultna. Sådana aktieägare som är anställda hos bolaget behöver ingen utdelning eftersom de klarar sig på sina löner. De tycker dubbelbeskattningen är för hård och därför får de passiva intressenterna ibland lägre utdelning än vad som är skäligt. Om dubbelbeskattningen mildrades, skulle sådan utsvältning av vissa aktieägare i stor utsträckning förebyggas.

Kedjebeskattningsproblem

Jag har hittills förutsatt att det utdelande bolaget inte uppburit utdelning

från annat svenskt bolag. Om detta skett, kan ett för både det allmänna och de skatteskyldiga rimligt resultat nås genom en utbyggnad av det förut berörda taxeringstekniska förfaringsättet. Om ett utdelande bolag uppburit aktieutdelning, kan man nämligen förfara så att den lämnade utdelningen minskas med uppburan utdelning, då den beskattningsbara inkomsten skall framräknas. Om uppburan utdelning uppgår till 100 000 kr. och lämnad utdelning till 300 000 kr., skall den till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten minskas med 75 % av 200 000 kr. (300 000 — 100 000). Denna reducering av den lämnade utdelningen är en rent matematisk följd av att ett annat bolag fått lägre skatt på utdelad vinst. Om den uppburna utdelningen överstigit den lämnade utdelningen, får det aktieägarande bolaget ingen reduktion vid beräkning av den beskattningsbara inkomsten, och det överskjutande utdelningsbeloppet blir beskattat.

I ett fall bör dock undantag göras från denna bestämmelse. Det kan föreligga ett affärsmässigt behov av att göra engångsöverföringar av vinstmedel inom en koncern. Om det utdelande bolaget ej yrkar avdrag för en sådan vinstöverföring, bör det mottagande bolaget slippa att skatta för densamma.

Den specialfråga som *den förtäckta utdelningen* utgör, kan vara av intresse att beröra. Som exempel på förtäckt utdelning överstigande ett belopp av 40 milj. kr. kan nämnas Aseas utförsäljning till sina aktieägare av aktier i vissa bolag till lägre pris än marknadspriset. Vid beräkning av beskattningsbar inkomst för utdelande

na komma i fråga. Man kan hoppas att lättnaderna skall kunna medges redan vid 1962 års taxering.

4-procentsavdraget bör beräknas på hela det kontant inbetalade beloppet. Om emissionen göres till överkurs skall därför även det belopp som tillföres reservfonden inräknas i det underlag på vilket avdraget skall beräknas.

Enligt utredningsdirektiven bör kommittén undersöka om inte bolagens skattefrihet för aktieutdelningar bör inskränkas samtidigt med genomförandet av lättnader för nyemissioner. Begränsningar av skattefriheten

bör enligt min mening gälla aktier som har karaktär av omsättningstillgång. Däremot bör man bibehålla skattefriheten för organisationsaktier, och detta begrepp bör nog göras mera vidsträckt än vad som nu är fallet.

De lättnader för nyemissioner som planeras är av största betydelse för näringslivets kapitalförsörjning under 1960-talet. Det är också av flera skäl önskvärt att fondbörsen tillföres mera material. Jag hoppas att det kommande utredningsförslaget skall kunna godtagas av alla parter och bli till nytta för landet.

(Tillhörande diskussion: se sid. 60 f.)

Tänkbara reformer av företagsbeskattningen

Diskussioner efter grupparbete

Bruttobeskattning

Åke Hellner, referent

Strukturrationalisering. Avgörande kriterium är att en beskattningsform inte bör diskriminera mot en expanderande näringsgren. Enligt företrädarna för bruttobeskattning är detta fallet med nuvarande nettovinstbeskattning. Skattelagstiftningen bör emellertid utformas så att den inte bara är neutral gentemot den ekonomiska utvecklingen utan även främjar de expanderande industrierna. För att uppnå sistnämnda effekt skulle det enligt bruttobeskattningens förespråkare vara logiskt att beskatta anspråktagandet av produktionsfaktorerna. Dessutom skulle en bruttobeskattning utjämna skattetrycket, vilket i sin tur skulle medföra ett mera effektivt utnyttjande av näringslivets resurser.

Detta resonemang byggde på att effektiviteten i viss mån kunde mätas genom nettovinsten. Företag som uppvisade ringa nettovinst i förhållande till de produktionsfaktorer som de tog i anspråk skulle således anses skattesubventionerade, då de endast beskattades i ringa omfattning genom den gällande nettovinstbeskattningen. En omläggning till bruttobeskattning skulle lätta skattebördan för de nuvarande högvinstföretagen och öka den för lågvinstföretagen. Dessa ändrade skattevillkor skulle i sin tur antagligen medföra ökad likviditet för de nu högbeskattade företagen och minskad likviditet för de lågbeskattade. De förstnämnda skulle därigenom ha möjlighet till kraftigare expansion.

Detta resonemang förde gruppen in på en diskussion, huruvida högvinstföretagen kunde betraktas som de mest effektiva. Bruttobeskattningens förespråkare hävdade att detta i viss mån

skulle vara fallet. Diskussionen kom därvid att röra sig om hur man bäst mäter effektivitet hos företag. Olika möjligheter diskuterades, såsom att ställa vinsten i förhållande till insatt kapital, insatt arbetskraft osv., men det framhölls att alla dessa metoder var otillförlitliga. Enighet tycktes dock råda om att enbart nettovinsten ej är en tillförlitlig effektivitetsmätare.

Konjunkturstabilisering. Ur konjunkturpolitisk synpunkt ansågs bruttobeskattning ha vissa fördelar. Utgångspunkt var här att skatten skulle ha förmåga att snabbt suga upp den ökade likviditeten vid en konjunkturuppgång. Härvid gjorde gruppen jämförelse med nettovinstbeskattning som ansågs i viss mån sakna denna förmåga. Den ansågs ha en viss investeringsbyggande och utgiftsstimulerande natur. Uppsugning av ökad likviditet kommer att ske i efterhand på grund av nettovinstbeskattningens tekniska utformning. Beskattningsändringar torde av praktiska skäl få begränsas till en gång om året. Å andra sidan framhölls att nettovinstbeskattningen särskilt riktar sig mot de expanderande företagen vilket har en viss stabiliserande verkan.

Gruppen var dock i stort sett ense om att bruttobeskattning har vissa fördelar ur konjunkturpolitisk synvinkel. Genom att låta variationer av skatteprocenten direkt påverka den preliminära skatten kan effekten av bruttobeskattningen sätta in så tidigt att högkonjunkturen ej hinner få inflationistiska verkningar. Mot bruttobeskattningen talar å andra sidan att likviditetsprognoser i samband med investeringsplaneringen skulle bli lidande på variationerna i beskattningsprocenten.

Den allmänt utgiftshämmande effekten hos bruttobeskattningen behöver ej nödvändigtvis få överhand utan kan tänkas medföra endast en ändrad fördelning mellan hög- och lågvinstföretagen. Den totala summan av investeringarna skulle alltså bli oförändrad.

Hur incidensfrågor skall bedömas diskuterades även av gruppen. Förespråkarna för bruttobeskattning hävdade att denna mer borde betraktas som företagsskatt. Huruvida den kunde övervältras var oklart; i varje fall syntes den inte i så hög grad som t.ex. en omsättningskatt framtinga kompensationssträvanden.

Jonas Nordenson

Det är viktigt att fastslå att nettovinstbeskattningen i sin nuvarande utformning har ett inflytande på näringslivets inriktning, produktionsstruktur och expansionstakt. Den vinstbeskattning vi har är inte neutral, utan med sina i runt tal 50 % i statlig och kommunal skatt betyder den någonting, när det gäller näringslivets utveckling.

Bruttobeskattningen synes böra uppdelas i två moment. Det första skulle innebära en generell skatt på alla företag, t.ex. på bruttoutgifterna eller bruttokostnaderna. Då åstadkommer man att viss marginell produktion blir drabbad. Vi tar bort inflations- och depressionsproblemen och tänker oss ett slags normaltillstånd med full sysselsättning. Vi tar sikte på den ekonomiska tillväxten i samhället. Genom att då lägga en skatt på vissa kostnader blir — åtminstone teoretiskt — viss produktion icke längre lönande. Produktionskraften friställs för andra ändamål.

I det andra momentet kommer man in på övergången mellan bruttobeskattnings och nettovinstskatt. Genom att införa bruttobeskattnings får man tillfälle att minska eller helt ta bort nettovinstbeskattnings. Detta är gynnsamt på två sätt. Det ökar behållna vinstmedel inom ett antal företag eller för ett antal produktionsgrenar. Det ökar räntabiliteten efter skatt av produktionen. Alltså är det en investeringsstimulans via likviditetsförbättring och via räntabilitetsförbättring. Man frigör produktionskraft på ett håll genom att stegra kostnaderna överlag, och man suger upp denna kraft i särskilt expansiva näringsgrenar som får ökade investeringsmöjligheter.

Ofta betonas den aktiva arbetsmarknadspolitikens betydelse. Men vad är kriteriet på att en viss produktionsgren eller visst företag skall gynnas? Nettovinstbeskattnings torde framför allt gynna högvinstföretag. Dessa är också höglöneföretag och på lång sikt bör överflyttning från låglöne- till höglönegrupper innebära en förbättring av samhällets produktivitet.

Det gäller att hitta de punkter i vår produktionsapparat där en marginell insats av mera investeringar ger största effektivitetsstegrings. Om det inte är i högvinstgruppen, är det inte riktigt rätt att väsentligt sänka nettovinstbeskattnings på bruttovinstbeskattnings bekostnad.

Tord Ekström

De marginella investeringar man skulle kunna få fram genom en övergång från ett netto- till ett bruttoskattesystem skulle i någon mening innebära en samhällelig effektivitetsvinst.

Men ofta betvivlas att marginella investeringar inom de mest vinstgivande industrierna verkligen skulle vara de bästa. Kanske man skulle uppnå ännu bättre resultat genom att i stället bereda andra branscher, t.ex. av typen textil, möjlighet till motsvarande investeringar. En utredning har ju visat att man skulle kunna göra den svenska textilindustrin ytterst effektiv genom att under en tioårsperiod fördubbla de textila investeringarna. Jag kan för min del inte dela den tankegången.

En fördel ur många synpunkter vore om andra, starkt expanderande näringar, bereddes möjlighet till dessa marginella investeringar. Om man med generella medel lokaliserade dessa investeringar till högvinstproduktionen skulle det innebära en samhälls-ekonomisk effektivitetsvinst. Ett bruttoskattesystem skulle vidare gynna exportindustrin och kapitalvaruindustrin vilket vore av stort värde med tanke bl.a. på aktuella integrationssträvanden.

Gösta Rehn

I gruppens diskussion framhölls från en av deltagarna att om han i sitt företag skulle få en bruttoskatt av föreslagen storlek skulle den ta hela utdelningen och alltså tyckte han inte om den. Men här är nu ett litet misstag. För det första var det ju fråga om en partiell förskjutning från den ena skatteformen till den andra. För det andra skulle inte en kostnadsökning av den storlek han tänkte sig lämna prisnivån oberörd.

Jag vill också gå in litet på frågan vad det egentligen är man skall gynna. Det är inte säkert att t.ex. kraftverken skulle vara särskilt värda att gyn-

nas i förhållande till textilindustrin, bara därför att de har en sådan produktionsstruktur, att vinsten i förhållande till den just på vanligt sätt definierade omsättningen är stor, marginellt sett. Pondera att de i verkligheten *inte* kommer att gynnas och textilindustrin *inte* att missgynnas på det sättet därför att övervältringen kraftigt förskjuter resultatet. Om man då bortser från önskemålet att komma ur inflationen och de felstyrningar i näringslivet som den drar med sig och tänker sig ett näringsliv i jämvikt, förekommer inom alla företag sådan marginell produktion som eventuellt skulle utrotas, t.ex. inom Johanssons plåtslagarverkstad, som kanske ligger helt och hållet på gränsen, och på vissa avdelningar i Asea, som också gör det trots att Asea i motsats till Johansson har en mycket stor vinst i förhållande till kapitalet och i förhållande till den totala omsättningen. Men under de angivna förutsättningarna vet man inte huruvida det mest produktiva skulle vara att rationalisera Johanssons verkstad eller låta Asea få ytterligare en miljon att bygga ut för. Teoretiskt sett vore båda två i det läget att den eventuella ytterligare utbyggnaden sker på räntabilitetsmarginalen. Det är alldeles klart att om man hade full konkurrens och alla företag hade fungerat rationellt och byggts ut till räntabilitetsmarginalen, kunde den omständigheten att en del företag dessutom hade t.ex. en stor jordränta eller en monopolvinst i bakgrunden inte bevisa att just de var utbyggnadsvärda. I ett sådant inflationsfritt jämviktsläge med verkligt fri konkurrens borde vi alltså inte ha en bruttoskatt. Men det där

fina, utjämnande näringslivet får vi aldrig. Vi har alltid strukturrationaliseringsåtgärder att genomföra, som icke är genomförda emedan varje företagare ju är mån om att rädda sitt företag även om det för tillfället går olönsamt.

Det är denna tröghet i näringslivet, denna imperfektionism i konkurrensen, som gynnas för starkt av nuvarande skattesystem. Det är därför vi vill ha en viss förskjutning från det direkta skattesystemet till förmån för ett indirekt, som slår litet hårdare på dem som är i kanten på räntabiliteten.

Holger Ohlin

Jag skulle först vilja beröra frågan om var man uppnår den största effektivitetsförbättringen. Den concern där jag är verksam har under efterkrigstiden mer än en gång haft att ta ställning till något dotterföretags framtida öde. Ett företag har gått dåligt och det har gällt att avgöra om vi skulle likvidera det, frigöra det investerade kapitalet och sätta in detta i något annat företag som går bättre. Vår erfarenhet är emellertid att det i allmänhet lönar sig att sätta in våra bästa krafter, våra duktigaste karlar i ett sådant företag.

Ställer man litet kapital till ledarens förfogande, när man i regel en mycket god effektivitetsförbättring. Problemet om var man når den bästa effektivitetsförbättringen är alltså inte så enkelt som många tror.

Man har i gruppdiskussionen tydligen utgått från att likviditeten förbättras i en högkonjunktur och ansett att bruttobeskattningen skulle kunna suga upp en del av överskottsköpkraften och därigenom verka stabiliserande. Det är visserligen tänkbart att vid

högkonjunktur likviditeten på lång sikt förbättras, men på kort sikt är det i allmänhet tvärtom. Under högkonjunkturen ökar man produktionen, investerar mera i sina råvarulager, i gångbarare arbeten och framför allt i utestående fordringar. Ätminstone under högkonjunkturrens första skede är likviditeten synnerligen ansträngd. Jag skulle tro att en stor del av den likviditetsförbättring som vi har kunnat konstatera under senare år började i Amerika och sedan spred sig till Europa. Det är just när högkonjunkturen vänder och börjar gå över till eller tenderar att gå över till lågkonjunktur, som likviditeten förbättras mycket.

Jag tycker slutligen att allt det här talet om bruttobeskattningspraglas av någon större realism. Redan nu är det ju så att en del företag här i Sverige måst slå igen, fastän de enligt inledaren är gynnade genom nettovinstbeskattningspraglingen. Vi behöver ju bara tänka på Malmö Yllefabrik och Läderfabriken i Valdemarsvik. Varför har man haft så stora svårigheter där? Jo, det är ju därför att det är så svårt att flytta över arbetskraften. Detta beror framför allt på att bostadsproblemet är svårt och i någon mån på att frågan om omskolning inte ännu är tillfredsställande löst. Innan man nu börjar tala om bruttobeskattningspraglingen skulle leda till att en hel del andra företag skulle få slå igen, borde man tänka på att lösa dessa frågor. Inledaren sade att man kunde begagna bruttobeskattningspraglingen för att variera procentsatserna och därigenom variera skattens tyngd. Man vill ha dels vinstskatt och dels en bruttoskatt och man skulle kunna variera mellan dessa. Det skulle skapa en osäkerhet för närings-

livet som skulle göra att man aldrig visste var man stod. När man sålde en vara kunde man inte veta vilka kostnader som man drabbas av vid tillverkningen. Detta gäller naturligtvis särskilt de industrier som arbetar med lång leveranstid och icke minst exportindustrier. Industrin måste kräva att man har stabila förhållanden på skatteområdet, i annat fall kan man inte planera — i varje fall inte på lång sikt.

Gösta Rehn

Jag kan förstå att näringslivet vill ha stabila förhållanden, att man vill veta vilka ekonomiska förutsättningar man har att räkna med på lång och kort sikt, och att man därför vill resa invändningar mot tanken på sådan flexibel skattepolitik som skulle behövas för att motverka konjunktursvängningar. Men det är här som med Alice i Underlandet: man måste springa för att bli kvar på samma fläck, man måste åstadkomma rörlighet för att få stabilitet. Det finns ju många andra delaktigheter i de företagsekonomiska kalkylerna som fluktuerar mycket våldsamt: världsmarknadspriser, avsettningsmöjligheter. Vad den konjunkturrörliga skattepolitiken skall åstadkomma är ju helt enkelt de motvariationer som skulle kunna ge största möjliga stabilitet i de totala produktionsförutsättningarna. Och det måste rimligen vara *dem* som företagen har behov av att få stabila.

När det sedan talas om risken för utstampning av mindre effektiva företag, som kanske i verkligheten äger förutsättningar för en ny blomstring längre fram, så vill jag å ena sidan understryka att sådant inte nödvän-

digttvis behöver betyda att hela företag läggs ned utan helt enkelt bara att de tvingas till omläggning av sin verksamhet. Å andra sidan håller jag med om att man inte kan gå för bryskt fram och att en grundförutsättning för en effektivitetsfrämjande strukturrationalisering via utvidgad användning av bruttobeskattning är att arbetsmarknadspolitiken och all annan anpassningsfrämjande politik intensifieras ytterligare. Arbetsmarknadsstyrelsens chef Bertil Olsson har nyligen angivit som en målsättning att förverkliga redan inom de närmaste åren, att exempelvis omskolningskapaciteten bör kunna höjas till 30.000 om året i stället för några få tusental. Det är en målsättning som näringslivet — de effektiva och expansiva delarna av näringslivet — skulle ha mycken glädje av att få uppfyllt.

Leif Mutén

Jag förstår inte synpunkten att bruttobeskattning skulle vara så rörlig och effektiv. Man utgår från vissa förutsättningar som man anser oföränderliga när det gäller nettovinstbeskattningen men som man väntar sig att på en gång kunna övervinna i fråga om bruttobeskattningen. Frågan är om inte också hos vår nuvarande nettovinstbeskattning kan fastställas en viss rörlighet. Ett företag måste ju redan när en vinst göres vara medvetet om att denna vinst är belastad med en skatteskuld, som måste infrias senast den sista april året efter om man skall undvika kvarsätteranta.

Det är givetvis viktigt att om man skall ha en skatt, som ligger i gränskostnaderna måste den genomföras lika för alla företag. Men då är frå-

gan: På vilket sätt skulle den kunna ersätta nettovinstbeskattningen av enskilda rörelseidkare utan att vi däri-genom slog sönder även det progressiva skattsystemet? Det är väl ingen som menar att all inkomst av rörelse skulle bli befriad från inkomstskatt av det skälet att vi gick över till bruttobeskatning på rörelseidkarna?

Ute i Europa har man kommit till klarhet om att skatter, som ligger i företagens kostnader — produktions-skatter, omsättningsskatter osv. — bör tas ut i konsumtionslandet och inte i produktionslandet. Produktionslandet restituerar vid gränserna och lägger på kompenserande avgifter på importvarorna; detta är internationell regel och vi kan inte vända den regeln. Skulle det då vara lyckat att låta våra exportföretag vidkännas en sådan bruttobeskatning som måste ligga också i deras dumpingpriser och som i importlandet efter internationellt bruk kompletteras med detta lands hela indirekta beskattning? Den bruttobeskatning som här diskuterats är konstruerad som en skatt på företaget och skall ligga på exportvarorna, medan den däremot inte lägges som en kompenserande avgift på importvarorna. Ett företag som Norrbottens Järnverk skulle inte kunna leva under en bruttobeskatning, därför att det har en för stor del av sin produktion än så länge kalkylerad till minsta acceptabla pris.

Erik Höök

Jag skulle vilja ta upp produktivitetsfrågan. Jag tror att bruttobeskatningen har mycket stor släktskap med det redan behandlade problemet dubbelbeskatning eller särskilda förmåner vid

nyemissionen. En övergång från nettobeskattnings till bruttobeskattnings innebär i realiteten en prisförändring, en förskjutning av relationen mellan pris på kapital och pris på arbetskraft, råvaror etc. De företag som har stort kapital får automatiskt så att säga en hög vinst och en hög skatt. Då innebär övergången, på samma sätt som en borttagning av dubbelbeskattnings, en prissänkning på kapital. Den marginella arbetskostnaden stiger men den marginella kapitalkostnaden sänkes inom företaget. Det är inte alls säkert att det blir de marginella företagen i vidare bemärkelse som slås ut. Det är därför som jag är mycket tväksam om effekten och om det verkligen är lämpligast att satsa på prissänkning på kapital. Vidare är det fråga om var vi kan vinna de största förändringarna i produktivitet. Den frågan är ytterst svår att avgöra och man måste ha en klar uppfattning härom, innan man kan uttala sig om hur bruttobeskattnings kommer att slå i de olika fallen.

Bent Hansen

Det tycks vara viktigt att man kommer åt de marginella företagen. Men detta kan ju inte gälla i allmänhet, ty även om man kan genomföra den mest långtgående strukturrationalisering, så kommer det alltid att vara något som ligger längst ute.

Det är någonting som är sjukt i hela tanken att komma åt de här företagen. Bruttobeskattnings förespråkare menar att det finns företag som har affärer de gärna skulle vilja göra men som de inte kan få arbetskraft för att göra, vilket beror på att de marginella företagen använder arbetskraften. Men

bristen på strukturrationalisering betyder helt enkelt att det råder ett inflationstillstånd. Det är således det gamla vanliga inflationsproblemet som man här har att brottas med och då måste det vara bättre att bekämpa detta direkt.

Tord Ekström

Ett typföretag, Johanssons bilverkstad, som bedrivs i aktiebolagsform, har jämförts med en annan liknande verkstad som inte bedrivs i aktiebolagsform. Det förstnämnda företaget skulle ha en nackdel, om en bruttobeskattnings bara lägges på aktiebolag, vilket jag f.ö. inte anser lämpligt. Men gäller inte samma resonemang i fråga om nettovinstbeskattnings? Om ett företag bedrivs i aktiebolagsform, redovisar vinst och träffas av denna nettovinstbeskattnings, är detta inte en nackdel för företaget jämfört med ett företag, som bedriver samma verksamhet men icke i aktiebolagsform eller icke redovisar vinst och därför undandrar sig en nettovinstbeskattnings? Jag har mycket svårt att se att det verkligen skulle innebära så stora skillnader mellan nuvarande nettoskatter och annan skatteform.

Det har framkastats att integrationssträvandena skulle tala mot en övergång till bruttobeskattnings. Jag kan nämna att jag vid några tillfällen talat med några utländska fackföreningsmän om detta. De har inte tvivlat på att en övergång till en bruttoskatt skulle kunna innebära vissa fördelar för ekonomin ur tillväxtpunkt. Men i de flesta andra länder är det av politiska skäl otänkbart att föreslå något sådant som skulle gynna storföretagsamhet. I många länder ter det sig

politiskt sett som det enda rimliga att man liksom kämpar emot storföretagandet och försöker understödja småföretagen. Detta kan i och för sig vara mycket förklarligt men jag tror att det kan vara en nackdel ur produktivitets- och expansionsynpunkt. Beträffande framtiden tror jag att vi kommer att få behålla en samhällsekonomi av ungefär samma typ som vi har haft under större delen av 50-talet. Vi kommer sannolikt att röra oss i en fullsysselsättningsekonomi, och där är det alltid knappt om produktionsfaktorer och om investeringsutrymme. Därför tror jag att övergång till ett bruttoskattesystem vore någonting värt att ytterligare utreda och intressera sig för.

Det har framhållits att det inom den elektrotekniska industrin lönar sig mycket bra att försöka hjälpa upp olika svaga enheter. Men läget är ett annat inom t.ex. vissa konsumtionsvaruindustrier som har en helt annan efterfrågestruktur. Fördelen med att försöka reparera och hjälpa upp svaga företag är dubiös, och ur den synpunkten skulle det alltså löna sig mera att försöka få expansion inom en annan del av samhällsekonomin, närmast den del som har med export att göra.

Att likviditeten som regel skulle vara starkare mot slutet av en högkonjunktur före ett konjunkturomslag kan jag inte hålla med om. Enligt det tillgängliga siffermaterialet för företagssektorn i stort är likviditeten högst i början av en högkonjunktur efter omslaget och blir mera ansträngd längre fram. Men tydligen föreligger skillnader inom de olika branscherna. Det skulle givetvis underlätta företagets

kalkylering, om skatterna vore stabila. Det är bara så väldigt svårt att hålla en sådan stabilitet. Skall den ekonomiska politiken kunna ingripa för att ställa saker till rätta bl.a. ur stabiliseringsynpunkt, är vi väl praktiskt taget alla överens om att den måste göras mera rörlig. Vad beträffar de faktorer som inte har med den ekonomiska politiken att göra — priser, kostnadsläge och allmänna förutsättningar för produktionsverksamhet — får vi säkerligen vid ett vidare internationellt handelsutbyte vara beredda på fluktuationer av helt annan omfattning än tidigare. Jag tänker särskilt på sådana faktorer som ökad handel med öststater och med underutvecklade länder. Vad vi egentligen skulle sträva mot vore därför att få ett antal mycket välkonsoliderade enheter inom samhällsekonomin med större förmåga än vad våra nuvarande genomsnittsföretag har att stå emot t.ex. plötsliga dumpingsituationer.

Jonas Nordenson

Jag har blivit tämligen skeptisk under vår diskussion om bruttobeskattningens möjligheter. Inte så att jag betraktar den nuvarande nettovinstbeskattningen som idealisk såsom ekonomiskt, politiskt eller vetenskapligt instrument. Det framstår för mig som viktigt, att för den belastning som statsmakterna har fullt skäl att pålägga en bransch skall de vinstgivande företagen svara, och de som icke är vinstgivande skall icke lämna något bidrag till skattekostnaderna.

Dock tror jag att man går för långt om man helt vill eliminera struktur-rationaliseringsynpunkten. Om man

sätter in sina bästa krafter på ett företag som inte går något vidare, får fason på det och får det att ge vinst, är det då inte nedslående att 50 % eller 60 % av denna vinst går till statskassan? Jag undrar om inte nettovinstbeskattningen i sin nuvarande form har vissa retarderande element när det gäller strukturrationalisering inom företag, inom branscher och mellan branscher. Man kan inte undgå intrycket av att den stora nackdelen med nettobeskattningen är att den är för hög. För mig framstår en övergång till den typ av bruttobeskattning som en omsättningsskatt innebär att vara rätta vägen.

Leif Muten

Vi måste komma ihåg att Sverige ingalunda har kvar sin handlingsfrihet när det gäller integrationen. GATT är säkert med på att vi kompenserar för omsättningsskatter och sådana ting, men är GATT med på att vi kompenserar för det som kallas för företagskatt, när det är en omsättningsskatt? Nej. Ej heller när det gäller att subventionera exporten, vilket vi tvingas göra för att frita åtminstone vissa företag från en bruttoskatt som ligger i deras exportkostnader.

Jag tror vidare att företagen kan klara en dumpingsituation ledigt, så länge de är nettovinstbeskattade, därför att nettovinstskatten har den goda egenskapen att den drar sig undan försiktigt och väntar på bättre tillfälle. Jag förstår inte riktigt, hur man kan vilja hjälpa vår industri att klara dumpingsituationer genom att lägga skatt på deras dumpingpriser.

Skattenedsättning för utdelad vinst

Sven-Erik Johansson, referent

Huvudtemat för gruppens arbete var skattenedsättning för utdelad vinst. Vi hade att behandla två förslag från Annell, dels förslag om avdragsrätt för viss utdelning för nyemissioner fr.o.m. 1960 kombinerad med upphävande av skattefrihet för utdelning på kapitalplaceringsaktier, dels förslag om differentiering av skatten på fonderad och utdelad vinst. Det första förslaget döpte gruppen till "1962 års förslag" och det senare till "1982 års förslag".

Syftet med "1962 års förslag" var att underlätta nyemissioner genom att göra dem billigare. I stort sett var gruppen böjd för att acceptera förslaget som ett första steg i riktning mot en allmän lindring av dubbelbeskattningen. Men bedömningen måste bli beroende av det pris näringslivet skulle betala för den föreslagna avdragsrätten för utdelning på nyemitterat kapital. Invändningar restes mot förslaget i fråga om dels nyemissionerna före och efter en viss tidpunkt, dels premieringen av en överföring av gammalt oprioriterat kapital till nytt, prioriterat kapital. Det hävdades att man kanske kunde hysa principiella betänkligheter mot en diskriminering mellan olika delar av det egna kapitalet, men huvudparten av gruppen ansåg att man kunde acceptera en tidsgräns, om syftet var att stimulera framtida nyemissioner. Beträffande premiering av överföring av gammalt

kapital till nytt, diskuterades möjligheten att omvandla gammalt kapital till nytt i samband med nedsättning och utskiftning av aktiekapital följt av nyemissioner. Man konstaterade att en sådan transaktion inte skulle löna sig för företagen i allmänhet, om det nedsatta kapitalet blev föremål för utskiftningsskatt. Möjlighet till avdragsrätt genom nybildning av dotterbolag skulle inte kunna erhållas, eftersom huvudprincipen skulle vara att kapitaltillskottet skaffades direkt på marknaden.

Den andra huvudfrågan var motprestationen, dvs. det pris som näringslivet skulle få betala för förmånen av avdragsrätten för utdelning på nyinvesterat kapital efter en viss tidpunkt. Förslaget var, att det skattebortfall för staten som skulle bli en följd av lättnader vid nyemissionerna skulle kompenseras av upphävd skattefrihet för utdelning på i första hand placeringsaktier. Beträffande holdingbolagen har det föreslagits att skatteplikten skulle begränsas till den del av utdelningen som inte går vidare till moderbolagets aktieägare. Vi ställde frågan huruvida nackdelen av den skatteskärpning som skulle bli följden av beskattning av utdelning på placeringsaktier var större eller mindre än fördelen av avdragsrätt för utdelning på nyinvesterat kapital. Enligt en uppskattning skulle de skattepliktiga aktieutdelningarna komma att ligga i storleken kring 30 milj. kr. För att kompensera merskatten på dessa aktieutdelningar skulle erfordras nyemission av tre kvarts miljarder, dvs. 25 gånger utdelningsbeloppet, om vi utgår från att 4 % utdelning skulle vara avdragsgill. Gruppen menade

emellertid att man borde räkna med risken att utdelningsbeloppet skulle stiga till 40 à 50 milj. eller kanske mera. Det erforderliga emissionsbeloppet skulle alltså uppgå till en eller en och en kvarts miljard eller mera, och gruppen menade att det kunde dröja åtskilliga år innan de totala nyemissioner som skulle stimuleras genom skatteförslaget hade kommit upp i denna storlek. Från ett håll i gruppen påpekades att statens skatt på avkastningen av det nyemitterade kapitalet skulle kunna vara en tillräcklig kompensation under förutsättning att det gällde nyemissioner som eljest inte skulle ha kommit till stånd.

Det föreföll oss klart att priset för avdragsrätten på nyemissioner i stor utsträckning skulle få betalas av andra företag än dem som erhöll fördelen. Gränsdragningen mellan skattepliktigt och skattefritt utdelning ansågs kunna bli mycket komplicerad och antalet skönsmässigt bedömda fall mycket stort. Detta var en av de allvarligaste invändningarna mot förslaget. Den föreslagna behandlingen av holdingbolagen skulle missgynna en viktig institution, och gruppen ville förorda en fullständig skattefrihet för dessa bolag under förutsättning att t.ex. 40 % av årsvinsten utdelades.

Beträffande motprestationernas värde och fördelningen mellan olika bolag diskuterades den lämpliga storleken av den utdelningsprocent för vilken avdragsrätten skulle kunna gälla — Annell hade föreslagit 4 %. Med hänsyn bl.a. till att storleken av de aktieutdelningar som skulle bli föremål för en beskattning ej kan fixeras på förhand ansågs en höjning från 4 % till 5 % motiverad. Men sam-

tidigt framhölls att det procenttal som man bestämde sig för måste bli stabilt.

”1982 års förslag” ansågs av gruppen fördelaktigare än det nyss behandlade. Konstruktionen var renare och ur räkningsteknisk synpunkt elegant. Stark kritik riktades emellertid mot att icke skattepliktig utdelning från utländska dotterbolag de facto skulle bli föremål för beskattning genom det föreslagna förfarandet för skatteberäkningen.

Varför dubbelbeskattning över huvud taget?

Sven Hydén, referent

Gruppen ansåg att de uppställda frågorna rätteligen borde behandlas tillsammans med ett övervägande av de allmänna reglerna för beskattning av fysiska och juridiska personer, och att problemen helst skulle upptas i ett läge då det fanns förutsättningar för

en allmän skattesänkning. Vi utgick från att förutsättningar fanns för en sänkning av den direkta beskattningen men koncentrerade diskussionen till tänkbara ändringar i fråga om dubbelbeskattningen. Ekonomiska föreningar och aktiebolag har av gruppen jämsställts och inte behandlats var för sig. Det konstaterades att bolagsskatterna på kort sikt inte är en kostnad men att de på längre sikt inte kan undgå att påverka räntabiliteten. Flertalet i gruppen hävdade att skatten borde betraktas som en skatt på ägarnas inkomster. För detta talar den omständigheten, att man kan konstatera att företagen vid sin prissättning knappast tar hänsyn till skatten. Dock framhölls att man i vissa fall tar sådan hänsyn, alldeles särskilt när man har goda avsättningsförhållanden.

Även om det nu föreligger ett klart investeringsbehov hos staten, och där- om råder det ingen tvekan, var man enig om att någon särskild stimulans inte skulle ges staten till att svara för kapitalbildning utöver det absolut nödvändiga. Det var uppenbart att man genom vissa politiska överväganden kunde komma till motsatt resultat, men gruppen ansåg sig erfarenhetsmässigt kunna slå fast att kapitalet är effektivast i enskild regi.

Kvar står då frågan om man skall ge preferens åt sparande i bolag eller enskild regi. I princip var gruppen ganska enig om att det finns anledning att stimulera enskilt sparande. Man får en större frihet vid placering, och i regel torde företag med de bästa förutsättningarna också dra till sig de enskilda sparmedlen. Det finns emellertid vissa starka skäl även för en självfinansiering inom företagen

och det alldeles oavsett det behov som kan uppstå när man inte längre kommer att ha "självfinansiering" via pensionsstiftelse. Det är de framgångsrika företagen som har de största förutsättningarna för självfinansiering och bara det att de är framgångsrika skulle i och för sig vara ett kriterium på att det var lämpligt att just de fick möjligheter till självfinansiering. Nu väger emellertid det här alldeles särskilt tungt om man har en mindre fri kapitalmarknad; har man den helt fri är det uppenbart att man har sympatier för enskilt sparande. Det framhölls emellertid också som mycket viktigt att i vissa lägen självfinansiering är det enda möjliga, nämligen om man vill ge sig på kostnadskrävande investeringar vilkas räntabilitet man knappast kan bedöma, t.ex. kostnadskrävande laboratorier.

Vid ett val mellan en betydande sänkning av bolagsskatten och ett borttagande helt eller till väsentlig del av dubbelbeskattningen skulle flertalet föredra det första alternativet. Självfinansieringen skulle då bli billigare och utdelningsmöjligheterna ökas, dvs. man skulle vinna två saker på en gång.

Gruppen konstaterade vidare att en väsentlig minskning av dubbelbeskattningen skulle vara till fördel för sådana företag som drivs i familjebolagsform. Man skulle inte längre behöva använda metoden med lönesättning utan man skulle i stället kunna utdela mera, vilket skulle vara en betydande fördel för en missnöjd minoritet. Gruppen kunde fastslå att en minskning eller ett borttagande av en dubbelbeskattning inte skulle innebära mindre internt företagssparande.

Enskilda firmors och handelsbolags beskattning

Lars Nabseth, referent

Gruppen var enig om att resultatutjämning för enskilda rörelseidkare är ett allmänt rättsintresse. Progressiviteten i beskattningen är sådan att de enskilda företagsägarna missgynnas jämfört både med företag som drives i aktiebolagsform och med tjänstemän, som ju har en jämförelsevis jämn löneutveckling. En resultatutjämning skulle inte gälla bara för enskilda rörelseidkare utan även för tjänstemän med stora variationer i sina inkomster, och för fria yrkesutövare, såsom läkare, tandläkare, jurister m.fl. Många enskilda firmor är vid försäljning missgynnade genom den ackumulerade vinst de har och som de får skatta för med en gång trots att de ofta får bara en revers och inte konstanter för hela beloppet. Vårt krav här gäller likviditetssynpunkten; vi tycker att företagen borde ha rätt att uppskjuta skatten i takt med de pengar som man får in på reversen.

Om man skulle avlösa nuvarande nettovinstbeskattning med en bruttobeskattnig, måste avlösningen gälla bara för aktiebolag och framför allt bara för aktiebolag som betalar skatt. Gruppen ansåg vidare att den smygbeskattnig, som äger rum genom att man i vårt inflationistiska samhälle hela tiden får ökat skattetryck, borde redovisas offentligt så att man verkligen kunde ta ställning till förslag

om skatteökningar. Som det nu är blir allmänheten lurad.

Att även nettovinstbeskattningen på lång sikt kommer att påverka företagens prissättning via nyinvesteringarna genom att företagen vill ha en viss förräntning på kapitalet, ansåg gruppen vara säkert. På kort sikt var bedömningen mera osäker.

Vår uppfattning var att den nuvarande beskattningen gynnade självfinansiering. Beträffande kapitalbildningen såg gruppen helst att denna skedde i den privata sektorn och bäst hos de enskilda. Härigenom fick man en rationellare fördelning av investeringarna (om pengarna gick ut ur företagen och sedan måste tas in igen). Vår uppfattning var att bolagen vill expandera, trots att det är ganska dålig ränta på många investeringar. Vi ansåg att om man skall kunna fortsätta med enskilt ägande och privat kapitalbildning krävs det i ganska stor utsträckning att pengarna kommer ut till de enskilda personerna och att företagen sedan tar in dem igen. Det är fel att lägga ett tvångsparande på en minoritet av aktieägare. Är det så att de vill ha utdelning — eventuellt för konsumtion — skall de ha rätt till en sådan.

I fråga om de Anneliska förslagen ville gruppen gärna framföra ett förslag om att man borde pröva "participating debentures". Troligen skulle det ge många av de fördelar som det Anneliska förslaget med avdragsrätt för nyemissioner skulle innebära. Vi tycker att de psykologiska faktorer som talar mot "participating debentures" borde vara försvunna och att man alltså skulle kunna använda dem i ökad utsträckning.

Sammanfattande diskussion

Claes Sandels

En huvudsynpunkt för mig har varit att försöka få till stånd en ordentlig genomarbetning av de förslag som framkommit. Vi har haft en odifferentierad bolagsskatt sedan 1938. Skall en ändring göras, bör den göras så att den kan gälla åtskilliga år framåt. I direktiven för utredningen har det sagts, att arbetet bör bedrivas skyndsamt; jag hoppas detta betyder ett snabbt tempo *i förhållande till arbetets vikt och svårighetsgrad*. Jag har som en av mina huvuduppgifter att syssla med förbindelserna med utlandet och vår svenska beskattning har som alla vet mycken good-will. Det heter att den svenska företagsbeskattningen karaktäriseras av stabilitet och permanens; jag tycker det vore synd att kasta det trumfkortet åt sidan utan skäl. Förhållandet till utlandet är en av de punkter, som under alla förhållanden måste komma in i bilden. På två sätt är vi bundna, dels rättsligt — genom avtal — dels ekonomiskt. Vi konkurrerar. I fråga om de utländska investeringarna gäller det framför allt de amerikanska investeringarna, men delvis även de europeiska i alla länder på den europeiska kontinenten. Därför kan vi inte bedöma de här frågorna utan ett mycket stort hänsynstagande till situationen i utlandet, särskilt när det gäller bolagsskatten. För närvarande pågår ett visst närmande mellan de olika

ländernas företagsbeskattning och det skulle vara lyckligt om man kunde avvakta något, så att vi inte avviker alltför mycket från de övriga.

Om man t.ex. premierar utdelning av vinstmedel i motsats till reservering av vinstmedel kan det kanske bli så, att utländska innehavare av svenska bolag konkurrerar med våra svenska bolag på villkor som sätter de svenska bolagen i underläge, vilket naturligtvis inte är lyckligt. Om vår svenska bolagsbeskattning å andra sidan blir sådan att den avpassas för en viss kategori aktieägare, placeras måhända andra aktieägare i franska, amerikanska och tyska företag; det är heller inte riktigt bra.

Det sägs i utredningsdirektiven att det i Sverige praktiserade systemet är ägnat att missgynna nyemissioner och att det premierar kapitalbildning inom företaget, vilket jag med vissa reservationer finner felaktigt. Reserverat kapital inom ett företag kan ju placeras i andra företag, så ur rent ekonomisk synpunkt fungerar systemet perfekt i Sverige. Vad man nu överväger är att hindra svenska bolag att placera i svenska aktier, såvida det inte föreligger organisationsförhållanden. Det är för mig ett mycket egendomligt sätt att stimulera nyemissioner, då det innebär att man bryter sönder en enhetlig marknad till ett antal småmarknader. Genom tvånget för bolagen att skatta för utdelning på portföljaktier i andra svenska bolag räknar man vidare med att pressa ut en del bolagsägda aktier på aktiemarknaden. Man vill alltså å ena sidan ha ned kursen på aktierna för att det skall bli lättare för fysiska personer att förvärva aktier, och å andra sidan

vill man göra det lättare för nyemissioner. Lägre kurser försvårar emellertid nyemissioner.

Niklas Cederberg

I den Annellska gruppen fick vi ett starkt intryck av den positiva vilja att hjälpa de underkapitaliserade företagen som Ernst Annell lagt i dagen. Vi hade också full förståelse för hans strävan att se till att staten inte fick minskade inkomster, om hans förslag genomfördes. Det undrades dock om det är företagen som skall betala den rekonstruktion av kapitalmarknaden som eftersträvas.

Gruppen knöt mycket stora förhoppningar till "1982 års förslag". Detta skulle kunna lösa många av de frågor som nu måste hänskjutas till skönsmässiga avgöranden av riksskatteutskottet och andra taxeringsmyndigheter. Själv beklagar jag att vi satt etiketten 1982 på det förslag som vi vill ha genomfört redan nu. Vi vet att förslaget även kan komma in på de ekonomiska föreningarnas beskattning och att det då kan bli fråga om att jämställa eller sätta samma skattesats för ekonomiska föreningar och aktiebolag, vilket så vitt jag förstår är ytterligare en kreditpost.

Bo Risberg

Vi skiljer mellan å ena sidan holdingbolag och å andra sidan rörelseidkande bolag, men även i den senare gruppen finns det alla grader av holdingverksamhet. För att förenkla diskussionen kan vi ju tänka oss ett bolag där hela nettoinkomsten härrör från aktieutdelningar i andra bolag, dvs. ännu så länge skattefria utdelningar. Jag förutsätter vidare att vi

genomför "1962 års förslag", men att "1982 års förslag" är ställt på framtiden. Vad blir då resultatet? Jo, resultatet blir att det här företagens nettokomst med ett penndrag sjunker till nära hälften. Det blir fråga om en förmögenhetskonfiskation. Man frågar sig också varför det 100-procentiga holdingbolaget skall gå fritt medan det 90-procentiga skall drabbas helt; det måste vara orimligt.

Ernst Annell

Claes Sandels förstod inte logiken, när man enligt direktiven skulle underlätta nyemissionen och samtidigt "lade hinder" för en stor grupp av aktieplacere. Mot det vill jag säga, att för mig har hela tiden företagens möjligheter att få billigare kapital varit det vägledande. Om man genomför detta är det enligt min mening till nytta för företagen. Vidare är det ett önskemål från näringslivets sida att det inte dröjer för länge, så att nyemissioner stoppas för lång tid.

Den del av aktieutdelningen som skulle jämföras med ränta och vara avdragsgill anser jag icke kunna sättas högre än 4 %. Både i svensk och internationell rätt framhåller man, att det är utdelningar inom koncernen, som har de verkligt starka argumenten för skattefrihet. Men då det nu har varit skattefrihet i många år, är det då att följa gällande spelregler att ta bort den? Där vill jag svara: Hade Ni ångrat det, när Ni nu ser på situationen? Tycker Ni, att det hade varit bättre att inte ha köpt aktierna? Den uppläggnings som har kallats 1962 års förslag, har i alla fall den fördelen, att man tar bort gränsen mellan "svarta" och "vita" bolag och försöker få

samma bestämmelser införda. Jag förmodar att för holdingbolag blir det någon liten marginal att röra sig inom.

Behandlingen av de utländska bolag som slår sig ned i Sverige har ett visst principiellt intresse. Enligt "1982 års förslag" skulle utländska dotterbolag som slår sig ned i Sverige också få taxeras och beskattas med 50 % på fonderad och 20 % på utdelad vinst precis som svenska bolag. Tyskarna har genomfört en rätt kraftig fondskatt för de utländska bolagen i samband med höjningen, men det anser jag icke vara materiellt befogat i det här landet. Här är det meningen, att näringslivet skall få och ge motprestationer och då består motprestationen i att beskattningen av de fonderade vinstmedlen blir hårdare, vilket gäller precis lika mycket för de utländska dotterbolagen som de svenska. Det skulle vara ett litet drag av Västgöotalagen, om man införde någon särskild bestraffning av utländska bolag i det här sammanhanget.

Beträffande uppfattningen att självfinansieringen bör ske hos de mest framgångsrika företagen vill jag framhålla att dessa fortfarande kommer att vara mycket starkt gynnade av självfinansieringen, om man jämför internationellt. Det är f.ö. inte alltid sagt, att den starka uppsamlingen av vinstmedel är ett tecken på att företaget har varit speciellt välskött; det kan också ha gynnats av konjunkturen. Men det kan också ha berott på att företaget — t.ex. om det är familjeföretag eller enmansföretag — inte haft de avbränningar i form av skatt på utdelningar som dess konkurrenter haft.

Ett annat argument som man också ibland hör från industrimän är att om man lämnar utdelning går det till konsumtion. Det förefaller som om man ibland har glömt att all produktion ju till syvende och sist syftar till konsumtion. Och det är en lätt förmyndarmentalitet att tro att utdelade pengar bara används på oförståndigt sätt.

Leif Mutén

Talet om en aktiemarknad som skulle existera alldeles själv på nuvarande nivå utan något nämnvärt inflytande av aktiebolagens skattefria utdelningar kan inte vara riktigt. Vad är det för aktieköpare man har att räkna med på dagens marknad? Influeras inte kurserna i avsevärd mån av sådana köpare som för sin del har att räkna med skattefrihet på mottagna aktieutdelningar? Då kan man ju inte räkna med att dessa när deras skattefrihet tar slut skall kunna sälja aktier till oförändrade kurser på börserna.

Det kan gott och väl tänkas att en utdelningsfrämjande politik tvingar fram en större total beskattning av bolagsvinsterna än f.n. när de hålls innanför "rättfällan". I så fall är det kanske i alla fall en björntjänst man gör näringslivet i sin helhet, om man tvingar ut kapitalet till aktieägarna.

Claes Sandels

Det talas så mycket om att aktieägarna sparar så mycket skatt på att låta pengarna stå inne i bolagen och det låter ju bestickande. Men om aktieägaren har en marginalskatt av 50 %, då sparar han inte på att låta pengarna stå inne i bolaget! Skall en differentiering av bolagsbeskattningen efter utdelningspolitik leda till åsyftat resultat, måste staten efterge så mycket skatt åt bolaget, att utdelningen blir så stor att ökningen i utdelningen neutraliserar aktieägarnas vidgade skatt. Det kan t.o.m. bli ganska mycket, om det är hög marginalskatt.

Svensk företagsbeskattning och europeisk integration

Docent Dag Helmers

Till en början vill jag nämna något om de strävanden mot likformighet, vilka kommit till uttryck vid sidan om de under senare tid tillkomna avtalen om ökat ekonomiskt samarbete i Väst-europa.

Det ökade intresset för internationella avtal för undvikande av dubbelbeskattning, som i hög grad präglad efterkrigstiden, innebär att staterna i viss mån är benägna att begränsa den egna beskattningssuveräniteten. Inom OEEC har en skattekommitté tillsatts med uppgift att utarbeta rekommendationer i fråga om de i dubbelbeskattningsavtalen vanligen förekommande klausulerna. Detta samarbete avser staterna i Västeuropa och har hittills icke någon motsvarighet i fråga om dubbelbeskattningsavtal med t.ex. underutvecklade länder. Några rekommendationer har framförts, men dessa avser hittills frågor av mindre kontroversiell natur. Sådana problem som beskattningsrättens fördelning beträffande kapitalavkastning har ännu icke lösts men står på kommitténs program.

Av lämnade rekommendationer är särskilt en av intresse, nämligen den att dubbelbeskattningsavtalen bör begränsas till skatter på inkomst, förmögenhet, arv och fastigheter men samtidigt utvidgas till skatter eller avgifter, vilka utgår med hänsyn till utbetald lönesumma eller dylikt. I fråga om den indirekta beskattningen har man sålunda följt tidigare konventioner och någon indragning av konsumtionsskatter och liknande har ej ansetts böra ske under dubbelbeskattningsavtalen. I ett avseende har den indirekta beskattningen tangerats i det att man rekommenderat en klausul, innebärande förbud mot diskriminering av utländska medborgare i skattehänseende. Denna klausul är så avfattad, att den avser alla skatter. I det nya svensk-tyska avtalet har också en sådan artikel intagits, vilken alltså har vidare syftning än avtalet i övrigt. I andra av Sverige ingångna dubbelbeskattningsavtal har man begränsat denna mot diskriminering riktade bestämmelse till allenast de av avtalet omfattade skatterna.

Arbetet inom OEEC skall fortsätta och det torde vara rimligt att räkna med att dubbelbeskattningsavtalen mellan länderna i Västeuropa kommer att successivt erhålla en viss likformighet. Beskattningsrättens fördelning mellan staterna på den direkta beskattningens område kan sålunda förväntas bli löst efter i huvudsak enhetliga linjer.

Såsom nyss antytts förekommer f.n. icke något motsvarande samarbete beträffande utformningen av dubbelbeskattningsavtal mellan Västeuropas stater och de underutvecklade länderna. Från amerikanskt håll har tid efter annan framkommit önskemål om en samordning också inom denna del av den internationella avtalsrätten. För närvarande är avtal med de underutvecklade länderna en ren förhandlingsfråga, vilket förhållande lett till icke sakligt motiverade ojämnheter. Vi får hoppas att en fastare praxis kommer att utvecklas även inom detta område.

Fördelningen av beskattningsrätten kommer att förr eller senare följa vissa enhetliga linjer. Frågan är då om staterna i Västeuropa dessutom kommer att tvingas till ökad likformighet på beskattningens område. Under de sista årtionena har en viss utveckling mot ökad likformighet kunnat iakttagas. Anledningen till denna utveckling är givetvis att finna i rent ekonomiska förhållanden. Inom vissa branscher är det påtagligt att beskattningen måste utformas ungefär likartat för att konkurrensförhållandena icke allvarligt skall förskjutas. Det bästa exemplet här är väl behandlingen av sjöfarten i beskatt-

ningshänseende. Ett annat exempel är de interna bestämmelserna, som i skilda länder gäller inkomster från utlandet. Staterna är ju helt oförhindrade att medge lättnader när det gäller beskattning av inkomster från utlandet. I länder som Canada, England och USA har också betydande lättnader medgivits för företag med verksamhet utomlands.

Vid sidan av dessa allmänna tendenser utgör Rom-avtalets tillkomst en avgörande faktor för den framtida utvecklingen av skattesystemen. Avtalets innehåll är i sina huvuddrag väl bekant, varför endast några sidor av det därmed inledda samarbetet här skall markeras. Avtalet skapar en tullunion samtidigt som varje deltagarstat är förbehållen rätt att bedriva en ekonomisk politik efter egna linjer, även om staterna har iklätt sig en allmän skyldighet att verka för det allmänna bästa. Vissa friheter har stadfäst i avtalet. I princip skall såväl fysiska som juridiska personer kunna fritt röra sig inom de avtalslutande staterna. Rätt till arbete garanteras medborgarna i de olika staterna. Fri etableringsrätt och frihet för kapitalrörelser har också fastslagits. Varje form av diskriminering på grund av nationalitet är förbjuden. En fri konkurrens inom området är sålunda ett av målen.

Vissa stadganden angående skatterna har hämtats direkt från GATT och andra internationella överenskommelser. Detta gäller beskattningen vid in- och utförsel. Man har emellertid inte stannat vid detta utan gått ett steg längre i det man föreskrivit, att omsättningsskatter, acciser och andra

indirekta pålagor skall bringas i samklang. Tanken är att de raserade tullmurarna icke skall ersättas med skattemurar. Däremot saknas stadganden i sådant syfte beträffande de direkta skatterna. Detta har redan beklagats av några av deltagarstaterna. Ett visst utrymme finns dock för rådet att besluta om samordning även av de direkta skatterna.

I den diskussion som förts framför allt i Tyskland om vilka konkreta åtgärder Rom-avtalet föranleder på beskattningens område har särskilt understrukt, att beskattningens olika utformning icke får tillåtas medföra förskjutningar av konkurrensförhållandena. Sådana avsteg från lika konkurrensförutsättningar kan orsakas av skatternas utformning, skattesatsernas höjd och differentiering, reglerna för skatteobjektets bestämmande samt specialregler för vissa varor, tjänster eller branscher. Samtidigt som dessa krav medvetet formulerats har man konstaterat, att medlemsstaterna tillförsäkras oinskränkt beskattningssuveränitet. Svårigheten är här att finna lösningar som är förenliga med dessa olika krav.

Tanken att tullmurarna icke får ersättas av skattemurar kan ges olika utformning i den konkreta lagstiftningen. I fråga om råvaruskatterna kan man välja mellan å ena sidan restitution vid export och beskattning i mottagarlandet och å andra sidan beskattning i konsumentledet. Väljer man det förra alternativet medför detta resande av en skattemur i stället för den gamla tullmuren. Den andra metoden är från denna synpunkt avgjort att föredraga. Å andra sidan är en

beskattning i konsumentledet av andra skäl föga önskvärd. Antalet skattskyldiga blir utomordentligt stort. Icke minst detta förhållande gör ett sådant system ointressant. Vad som då återstår är en likartad beskattning av samma varukategorier i samtliga länder. Erfarenheten visar att skatteobjekten måste vara desamma och att även skattesatsen måste vara ungefär lika hög. Vilket utrymme som i ett sådant system kan finnas för den enskilda medlemsstaten att höja resp. sänka en sådan råvaruskatt, ger erfarenheterna från USA och Benelux en viss uppfattning om. De amerikanska erfarenheterna pekar på att variationsmöjligheterna är starkt begränsade. Detta bestyrkes också av utvecklingen inom Benelux.

Det här förda resonemanget gäller även omsättningsskatterna. I diskussionen har man där alltmer närmat sig den uppfattningen att olika omsättningsskattesystem icke kan tillåtas i de sex staterna, såvida icke skattesatsen är synnerligen låg. För närvarande tillämpas mycket olika system för konsumtionsbeskattningen. Den tyska kaskadskatten anses icke kunna rekommenderas för de sex staterna. Ett visst intresse har visats för den franska mervärdesskatten. Emellertid anser många experter i Frankrike att den är alltför komplicerad i administrativt hänseende. Många hävdar att den ideala lösningen är en ren detaljhandelsskatt. Emellertid anses detaljhandelsskatten vara mindre lämplig i vissa av länderna. Svårigheten att administrera en sådan skatt bedöms nämligen som betydande. Den tanken har framförts att man skulle söka sig

fram till en kombination av grossist- och detaljhandelsskatt. Systemet skulle utformas så att skatten belastade konsumtionen på ett enhetligt sätt. Skulle ett sådant system väljas reser sig frågan, vilka möjligheter de olika länderna har att höja resp. sänka skatten. Amerikanska jurister framhåller att skattesatsen icke kan tillåtas variera nämnvärt. En differens på högst 3 % skulle kunna vara möjlig.

Inkomst- och förmögenhetsskatterna erbjuder avsevärt mycket besvärligare problem än de indirekta skatterna. Något stöd i Romavtalet finnes icke för likformighet på detta område. Man hävdar att — oavsett om inkomstskatten övervältras eller inte — olikheterna i inkomstskattens konstruktion påverkar konkurrensförhållandena. Det bästa exemplet är skatternas effekt på kapitalrörelserna. En olika behandling av avkastningen av kapital ger kapitalets rörelser en viss inriktning. Härav föranledda investeringar behöver inte i och för sig vara de för de sex länderna mest ekonomiska.

Någon utväg erbjuder inte restitution av de skatter varom nu är fråga. Svårigheterna att finna en väl avvägd utjämningskatt vid import är likaledes oöverstigligen. Expertisen har därför alltmer närmat sig uppfattningen att en viss harmonisering av skattesystemen så småningom måste genomföras. Särskilt tänker man då på räntebeskattningen. Intressant är att notera att man uttalat sig för att en ökad likformighet måste åvägbringas redan inom 3—4 år.

Fördelningen mellan direkta och indirekta skatter har också tilldragit

sig uppmärksamhet i diskussionen om skatteharmonisering. Vissa tecken tyder på att t.ex. Frankrike vill närma sig den fördelning mellan direkta och indirekta skatter som f.n. råder i Tyskland.

EFTA-avtalet är ju till sin innebörd något helt annat än Romavtalet. I EFTA-avtalet finns vissa bestämmelser om skatter vid in- och utförelse. Dessa är likartade dem som förekommer i Romavtalet. Någon skyldighet för deltagarstaterna att sammanjämka sina skattesystem föreligger naturligtvis icke. Beskattningssuveräniteten är här helt oinskränkt. När det gäller snedvridning av konkurrensförhållandena nämnes icke skatternas inverkan. Några uttalanden till förmån för en harmonisering av skattesystemen i de sju länderna har mig veterligen icke gjorts.

Att spekulera över framtiden kan vara intressant men äventyrligt. Så mycket torde dock vara någorlunda säkert, att om ett enskilt land önskar anslutning till De sex måste nog landet i fråga underkasta sig vissa ändringar i sitt skattesystem. Hur de sju staterna kommer att uppträda och vad de är villiga att på längre sikt acceptera kan man i dag icke ha någon bestämd mening om. Oavsett integrationsarbetets eventuella resultat tvingar en friare handel och friare kapitalrörelser länderna i Europa att söka sig fram till ökad anpassning på skatteområdet. I varje fall bör man i dag icke slå in på extrema vägar och skattepolitiken bör därför inriktas så att framtida samgående underlättas. Min personliga uppfattning är att man i ett

litet land som Sverige skall skynda långsamt på skattereformernas väg. De internationella aspekterna på skattesystemets utformning måste beaktas på ett helt annat sätt än tidigare.

Ur den efterföljande diskussionen

Tord Ekström

Det uppges att inom den gemensamma sexstatsmarknaden indirekta skatter av typen kaskadskatter inte rekommenderas. Man ser hellre att mervärdeskatter och allra helst indirekta skatter i handelsledet kommer till användning. Hur kommer det då att gå för t.ex. Italien som ju har en ackumulativ skatt på praktiskt taget alla varor? Skall den avskaffas eller är det möjligt igen så, att sådana skatter som inte passar in i systemet men som redan finns kommer att få stå kvar, medan man i praktiken helt skulle rikta sig mot påläggande av nya skatter av typen kaskadskatt? Intressant vore också att veta hur det från samma synpunkt går med den tyska kaskadskatten.

De generella typerna av bruttobeskattningen är ju till sin typ vad Mutén har kallat kostnadsskatter. Frågan är om man skulle överväga sådana generella kostnadsskatter på företagen i stället för den nuvarande nettovinstbeskattningen. Reaktionen i utlandet beror naturligtvis i betydande utsträckning på hur vi förfar med t.ex. de av-

gifter som skall läggas på importen samt hur exporten kan undantas. Genom en omläggning från nettovinst- till bruttobeskattning skulle man dock enligt min mening få möjligheter att gynna just vår exportindustri.

Dag Helmers

Beträffande den italienska skatten utgår man i avtalet från att man skall justera även de nu existerande skatterna. Man tänker sig av allt att döma en samordning så småningom, utan tvära omkastningar.

Jonas Nordenson

Våra skattesakkunniga resonerar rätt mycket utifrån den enskilda branschens och de enskilda företagens utgångspunkter. Men nu innebär integrationen en viss arbetsfördelning och det gäller att förverkliga syftet i stort, dvs. så att den totala produktiviteten stiger inom sjustats- och sexstatsområdena och så småningom i hela Väst-europa.

Skatterna samspelar med andra faktorer vid skapandet av konkurrensförhållandena. Är skatterna olika i ett land så kommer andra förhållanden — lönenivå, räntenivå, kreditvillkor, råvarukostnader etc. — att röra på sig. Är det inte så, att den direkta beskattningen ligger inom ramen för vad man kan kalla de enskilda ländernas rätt att föra ekonomisk politik — förutsatt att man inte samtidigt låser valutakurserna. Det är ett ömtåligt kapital, vilken frihet man skall ha att ändra sina växelkurser gentemot varandra.

Bruttobeskattningen vill jag se inte som en fråga från bransch till bransch utan som en fråga rörande den riktiga inriktningen av våra samlade resurser.

Lägger man nu t.ex. en kostnadsbeskattning på lönerna träffas de särskilt lönestarka industrierna, men lägger man dem på kapital träffas de särskilt kapitalintensiva industrierna. Nästan varje form av beskattning rubbar något utgångsförutsättningarna för vårt deltagande i internationella handelsutbyten. Särskilt råvarukostnader

och råvaruacciser är alltid differentierade, när det gäller skattesats råvara för råvara. Tar man samma skattesats kommer det att slå mycket olika på t.ex. trä, järn, metaller och olja.

Jag vill bara tillägga, att jag har väldigt svårt att tro att t.ex. Annells förslag skulle behöva påverka de internationella integrationsförhållandena.

Skatter och skattereformer — en fråga om det politiskt möjliga

Professor Carsten Welinder

De livliga diskussionerna under denna konferens har klart visat att beskattningen är vårt mest aktuella ekonomiska problem. Beskattningens tillväxt gör också detta naturligt. Att skattesatserna är mycket högre nu än för låt oss säga 100 eller 50 år sedan är visserligen allmänt känt, men jag kan i alla fall belysa detta med några siffror. 1860 utgjorde den statliga beskattningen 4,5 %, 1870 6,0 %, 1913 6,7 % och 1938/39 12,8 % av nationalinkomsten — i dag uppgår den till ca 28 % av denna.

Den kommunala beskattningen visar en svagare expansion. Den har under de senaste 50 åren stigit från 5 % till ca 11 % av nationalinkomsten.

Orsakerna till denna utveckling skall inte här beröras. Ingen har väl emellertid väntat en annan utveckling även om man kan ha delade meningar om stegringsstakten. Mera anmärkningsvärt är kanske att stegringen fortsatt även under det senaste decenniet. Först efter kriget fick vi en viss skattesänkning genom att krigskonjunkturskatten och den allmänna omsättningskatten avskaffades. Sedan kom 1947

års så starkt omstridda skattereform.

Den som erinrar sig striderna kring denna minns att lidelserna var kraftigt uppiskade, och läser man vad som då publicerades i frågan möter man — även i allvarliga sammanhang — våldsamma överord. För att förstå dessa måste man erinra sig stämmningsläget. Under kriget hade svenska folket med relativt jämnmod burit de höga skatterna. Alla förstod att försvarsberedskapen och krishushållningen ställde stora krav på statsfinanserna. Då staten trots skattehöjningarna varje år måste låna upp miljardbelopp, kunde ingen påstå att beskattningen var onödigt hög. Givetvis hoppades man efter kriget på en allmän skattesänkning men de statsfinansiella förutsättningarna för en större sådan fanns inte. Man kunde visserligen avskaffa försvarsberedskapen men måste då i stället öka de ordinarie försvarsutgifterna. Även socialpolitiken och framför allt folkpensioneringen utbyggdes — och det med stöd av alla partier. Då staten dessutom självfallet inte kunde fortsätta att låna till löpande utgifter, måste skattesänkningen bli begränsad.

Detta hade man kanske kunnat smälta, men vad som gjorde stämningen upprörd — hos de träffade — var att vissa grupper fick ökad skatt. Medan skatten på mindre inkomster sänktes, höjdes den på större inkomster och förmögenheter, på aktiebolag och på kvarlåtenskaper.

Självfallet måste de som träffades härav reagera, men reaktionen hade kanske inte blivit så stark om finansministern varit någon annan än just Ernst Wigforss. Politiskt omstridd är givetvis alltid en finansminister, och även Wigforss efterträdare blir ju ständigt angripna av sina motståndare. Men jag vet aldrig att de utsatts för den rent personliga förföljelse som träffade Wigforss och som på sitt sätt är svår att nu efteråt förstå eftersom Wigforss personligen är ytterst charmerande. I motsats till vad många trodde var han dessutom försiktig med statens utgifter och han var en intellektuell kapacitet av ett slag, som sällan i något land suttit på en finans-taburett. Jag har nyligen i manuskript läst en doktorsavhandling som visar att den nya konjunkturpolitik, som infördes i Sverige 1933, i långt högre grad än man tidigare trott var Wigforss eget verk. Sedan är det en annan sak att Wigforss själv i hög grad påverkades av det program för arbetslöshetens bekämpande, som de engelska liberalerna redan hade lagt fram.

Kanske var det just Wigforss intellektuella inställning som irriterade. I alla länder hade beskattningen förskjutits till nackdel för de välbärgade, vilket helt enkelt var nödvändigt. Staten behövde mer pengar och fick ta dem där det kunde ske med minsta politiska motstånd. Det hörde till att

sådant skulle kamoufleras, men Wigforss sade öppet ifrån att egendomsfördelningen var orättvis och att en av beskattningens uppgifter var att korrigera denna orättvisa. Detta gav upphov till den diskussion om beskattning contra konfiskation, som även fördes på det juridiska planet — och där med naturrättsliga argument, om vilka man trodde att de sedan länge tillhörde doktrinhistorien. Det är också uppenbart, att om man en gång accepterar satsen att beskattningens uppgift är att utjämna en orättvis egendomsfördelning, så har man i varje fall i teorin öppnat dammluckorna för en obegränsad rad av radikala skattereformer. I praktiken behöver effekten inte bli så revolutionerande, då omsorgen om arbetslusten, sparandet, realkapitalbildningen m.fl. ekonomiska faktorer lägger ganska effektiva bromsband på radikala skatteförslag.

Jag har uppehållit mig så pass utförligt vid vad som hände för ett dusin år sedan av den orsaken att läget nu så väsentligt är ett annat. Inte så att beskattningen skulle diskuteras med mindre häftighet än förr. Skattetryckets utveckling under 1950-talet har ju inte varit sådant att skattefrågan kunnat avskrivas som mindre aktuell.

År 1949 uppgick den totala statliga beskattningen till 4 250 milj. kr. och den totala kommunala till 2 000 milj. kr. År 1959 var motsvarande siffror 13 000 milj. och 4 500 milj. kr. Totalbeskattningen har alltså stigit från 6 250 milj. till 17 500 milj. kr. Nu har ju penningvärdet försämrats. Reellt sett har skattesumman likväl ökats med 65 % men nationalinkomsten bara med 35 %.

När beskattningen nu diskuterats, talar man dock relativt litet om fördelningseffekten. Det talas inte mycket om konfiskatorisk beskattning eller klappjakt på de välbärgade. På sätt och vis är rollerna nu omkastade. Det förslag till omsättningsskatt, som regeringen fick igenom trots de borgerligas enhälliga motstånd, utgör just den skattereform som man inom näringslivet talat för. Ur borgerlig ekonomisk synpunkt kan mycket anföras för en omsättningsskatt. Den brukar anses begränsa konsumtionen och därigenom öka det disponibla sparandet, samt träffa arbetsviljan mindre hårt än en progressiv inkomstskatt. Den vilar hårdast på de breda lagren, vilket bör tilltala dem som anser att den direkta beskattningen är för progressiv. Frånsett att den utgår i vissa investeringar utgör den inte någon direkt belastning av företagsamheten.

När socialdemokraterna gick in för en allmän omsättningsskatt frångick man sitt gamla program enligt vilket direkta skatter i princip var att föredra framför indirekta. På borgerligt håll tog man ett steg i motsatt riktning. För att komma ifrån omsättningsskatten föreslog man dels en höjning av folkpensionsavgifterna, dels minskade bidrag till sjukkassorna, vilka i varje fall delvis måste kompenseras genom höjda sjukförsäkringsavgifter. Såväl pensions- som sjukförsäkringsavgifterna utgör i realiteten en del av den direkta beskattningen. Det är sant att de är starkt regressivt fördelade och därför inte innebär någon nämnvärd belastning av större inkomsttagare. Men ju högre avgifterna är desto mera aktuellt blir det att ändra på den saken. För folkpensionsavgifternas del

är redan en utredning tillsatt, och man får räkna med att den leder till förslag om en omfördelning av avgifterna så att större inkomsttagare inte kommer lika lindrigt undan som hittills. Genom att som de borgerliga föreslagit minska bidragen till kommunerna framtvingar man en höjning av kommunalskatten. Centerpartiet föreslog för sin del en indirekt höjning av inkomstskatten i form av en budgetsaneringsavgift.

Att fördelningsfrågan på så sätt skjutits i bakgrunden har väl främst sin förklaring i att man inte vågar gå längre när det gäller inkomstutjämning genom skärpt progression. De verkligt stora inkomsterna är så hårt beskattade, att vad man ytterligare kan ta där skulle ha ringa statsfinansiell betydelse. Antag att skatteprogressionen skärptes så att all inkomst över 50.000 kr. konfiskerades — en operation som för arbetsinkomstens del tydligen har rent teoretiskt intresse då den inte skulle kunna utföras mer än en gång. Inkomstökningen för år 1959 skulle bli omkring en kvarts miljard kr. eller ca 1,5 % av det allmännas totala inkomster.

Varje skattehöjning måste därför i realiteten läggas så, att den främst träffar de breda lagren. Att fördelningsfrågan härigenom blivit mindre aktuell är från en synpunkt till fördel för skattediskussionen, nämligen genom att en subjektiv faktor, som självfallet måste mobilisera lidelserna, fått mindre betydelse. Samtidigt har dock skattediskussionen i viss mån avlägsnats sig från realiteternas värld. Den rör sig i inte ringa omfattning med fiktiva argument. Ofta låter det så enkelt som om låga skatter alltid vore

bättre än höga. Man konstaterar att skatterna sedan en viss tidpunkt stigit så och så mycket och betraktar det nästan som självfallet att denna utveckling är av ondo. Eller om man jämför Sveriges beskattning med den i andra länder. Man tror sig då kunna konstatera — sådana jämförelser är alltid osäkra — att skattetrycket är högre i Sverige — och därav drar man omedelbart den slutsatsen att länderna med lägre skattetryck är bättre regerade. Sådana påståenden är naturligtvis lika meningslösa som om en person t.ex. berömmar sig av att hans bil endast kostat 10 000 kr. medan hans grannes bil kostat 12 000 kr. Bara under förutsättning att den billiga bilen är lika bra som den dyrare är detta ett gott köp. Man måste med andra ord ta hänsyn till vilken valuta man får för pengarna.

Detsamma gäller inom den offentliga hushållningen. Den konservativa regeringen i England har t.ex. kunnat genomföra en rad skattesänkningar. Detta har uppenbarligen räknats regeringen till godo av valmanskåren men har i och för sig inte varit någon särskilt märklig prestation. Den engelska arbetarregeringen upprustade sjukvårdsväsendet, så att det från att ha varit tämligen efterblivet blev ett av de modernaste i världen. Under den konservativa regeringens tid lär däremot blott ett sjukhus ha byggts. Det är givet, att om man driver denna politik på en rad områden så är det möjligt att sänka skatterna — därmed inte sagt att inte högerregimen i England genomfört besparingar även av annat slag.

Om vi i stället jämför med Västtyskland finner vi att åtskilligt av den

socialpolitik, som vi finansierar genom skatter, där bekostas av avgifter vid sidan av budgeten. Tar man inte hänsyn till detta kan man inte jämföra skattetrycket. De avgifter som i Sverige påföres arbetsgivarna genom den allmänna tilläggs pensioneringen är självfallet i realiteten en skatt. Medan avgifter till den allmänna folkpensioneringen ingår i budgeten och alltså utgör en del av ovannämnda skattebelopp, ligger däremot ATP-avgifterna utanför budgeten. Detsamma gäller om sjukförsäkringsavgifterna, trots att dessa uppbäres i samband med den direkta beskattningen.

Gör vi slutligen en jämförelse med Danmark har man kanske inte lägre totalbeskattning där, men man har långt bättre statsfinanser. Medan vi har svårt att ens balansera driftbudgeten har man i Danmark ett betydande överskott utöver samtliga driftsutgifter och kapitalbudgetens realinvesteringar. Orsaken härtill är dels att man inte har samma socialutgifter som i Sverige — särskilt folkpensioneringen är av långt blygsammare omfattning — dels att man tack vare medlemskap i NATO har lägre materielutgifter för försvar.

Ser vi till den valuta vi får av skatterna, kan det allmännas utgifter indelas i tre grupper av ungefär samma storlek.

Först har vi kontanta inkomstöverföringar. Här intar barnbidragen en särställning genom att de ersätter de tidigare barnavdragen vid taxeringen. I övrigt har vi posterna folkpensioner, bidrag till sjuk- och arbetslöshetskassor, bostads- och jordbrukssubventioner etc. Socialförsäkringarna skulle som nämnts i likhet med ATP kunna

läggas utanför budgeten och därmed väsentligt minska dess siffror. Det innebär dock inte att den del av beskattningen — inklusive de egentliga pensionsavgifterna — som går till detta ändamål utan vidare kan jämföras med försäkringspremier till enskilda försäkringsanstalter. Vid dessa är ju försäkringspremierna oavsett premiebetalarens ekonomiska ställning helt beroende av försäkringsförmånerna. I fråga om sjukförsäkringsavgifterna är detta delvis fallet då ju såväl avgifter som bidrag i viss utsträckning är graderade efter inkomsten. Däremot står folkpensioneringens förmåner inte i någon proportion till de erlagda avgifterna. I den mån socialförsäkringar bekostas genom allmänna skatter saknas givetvis också varje sådant sammanhang.

Man kan alltså säga att i de statliga socialförsäkringarna är små inkomsttagare försäkrade på förmånligare villkor än stora. Det är ju också detta som gör att man ger dem prefixet "social". Förutom en riskutjämning mellan friska och sjuka, mellan arbetande och arbetslösa etc. samt en inkomstförskjutning från de yngre och produktiva till de äldre, medför de alltså även en vertikal inkomstutjämning.

Vidare har vi sådana offentliga utgifter som medför ett tillskott till den enskildes levnadsstandard. Man kan säga att dessa inbesparar privata utgifter som han eljest skulle ha haft, t.ex. för undervisning och sjukvård. Om detta inte bekostats med skattemedel, skulle den enskilde tvingas att direkt bekosta sina barns utbildning och sin och familjens sjukvård. På senare tid har den tanken framkastats att man åtminstone delvis borde över-

gå till att bekosta sådana verksamheter genom direkta avgifter. Tekniskt är det naturligtvis möjligt att t.ex. bekosta folkskoleväsendet med avgifter. Då folkskoleundervisningen är obligatorisk måste även dessa avgifter vara obligatoriska. I realiteten skulle avgiften alltså bli ett slags skatt som skulle utgå efter barnantalet. Även om svenskarna hör till världens minst barnvänliga folk — åtminstone om man får döma efter tidningarnas insändarspalter — skulle nog en sådan skatt vid en smula eftertanke ej accepteras av flertalet. Även vägkostnaderna medför direkta tjänster för den enskilde. Här är dock finansieringen i realiteten ordnad efter privatekonomiska principer. Hela vårt vägnät kan ju betraktas som ett stort transportföretag, dit bilägarna genom automobilbeskattningen betalar inträdesavgifter. Sett ur den synpunkten, är vägnätet privatekonomiskt sett lika räntabelt som järnvägsnätet är irrationellt.

Slutligen har vi sådana offentliga utgifter, som ej medför något direkt tillskott till den enskildes levnadsstandard. Exempel härpå utgör försvar och förvaltning. Hur nödvändiga dessa än är, ersätter de inte privata arrangemang på samma sätt som t.ex. undervisning och sjukvård kan sägas göra. Ju större del av landets produktionskapacitet, som tas i anspråk för sådana ändamål, desto mindre står till de enskildas förfogande för tillgodoseende av privata behov av föda, kläder, bostad, undervisning, sjukvård, förströelser etc.

Den skisserade tredelningen är summarisk men belyser dock i någon mån skatetryckets problem. Vi har som bekant fått höjda skatter och många av

oss klagar med eftertryck. Men samtidigt kan man ej gärna påstå att vår levnadsstandard och vår livsföring ger intryck av att vi pressas till marken av en olidlig skatteböroda. En förklaring härtill är givetvis, att nationalproduktionen stiger snabbare än de offentliga utgifterna, så att vi har mera kvar för egen del, även sedan vi erlagt skatt. Men härtill kommer att de offentliga utgifterna i så stor omfattning gått till enskild konsumtion. I egenskap av familjeförsörjare, hyresgäster, folkpensionärer etc. har vi direkt valuta av våra skatter.

Tar man hänsyn härtill, finns det för skattebetalarna som helhet långt mindre anledning att klaga på beskattningen än som vanligen sker. Endast en tredjedel av beskattningen medför en verklig reduktion av vår levnadsstandard. Av detta belopp går omkring hälften till försvaret, vars kostnader — även om man tar hänsyn till penningvärdets fall — är mer än dubbelt så höga som de som planerades för efterkrigsåren.

Denna användning av skattemedlen har ju på senare tid blivit väl observerad. Det talas om att vi via staten betalar bidrag till oss själva. Om så vore, och vi alltså finge igen vad vi betalt i skatt, skulle det ju inte finnas stor anledning att klaga — även om hela systemet naturligtvis vore en onödig inkomstkarusell. Men det är nu inte så, utan det sker en omfördelning av nationalinkomsten via beskattningen.

Storleken av denna omfördelning kan uppfattas olika, beroende av hur man ser den. Skatteprogressionen ger som redan antytts inte mycket. Skattebetalarnas förening har nyligen givit

ut en intressant broschyr, Inkomstjämnings decimaler, ur vilken jag tillåter mig att låna några siffror. År 1957 betydde skatteprogressionen endast en omfördelning av 800 milj. kr. i jämförelse med en helt proportionell inkomstbeskattning. Denna omfördelning är inte till nackdel endast för de större inkomsttagarna. Personer med över 50 000 kr. i inkomst förlorade nämligen endast 340 milj. av de 800 milj. kr.

Hänsyn får dock även tas till utgiftsfördelningen. Om man utgår från nettot av inkomstfördelning utgifter och skatter och räknar med tio inkomstklasser blir 2 725 milj. kr. omfördelade, varav en miljard till nackdel för personer med över 30 000 kr. inkomst. Hela den vertikala inkomstomfördelningen kommer personer med inkomst under 10 000 kr. tillgodo. Personer med inkomst under 4 000 kr. erhåller 2 200 milj. kr. Vi kan alltså säga, att vår finanspolitik till väsentlig del fungerar som ett grundskydd, vilket medelst folkpensioner, barnbidrag, fri undervisning och hälsovård etc. håller de sämst ställda över existensminimum.

Härtill kommer dock hela den horisontella inkomstomfördelningen, dvs. omfördelningen mellan personer inom samma inkomstklass, exempelvis mellan familjeförsörjare och ensamstående, mellan personer med hög och med låg sjukfrekvens, mellan personer som bor i nya och i gamla hus etc. Vi har som tidigare nämnts även en inkomstomfördelning i tiden: mellan de produktiva åldrarna och ålderdomen, mellan de år man har barn att uppfostra och övriga år osv. Tar man hänsyn till alla dessa faktorer, får man en be-

tydande inkomstomfördelning vilken ingalunda kan karaktäriseras som en inkomstkarusell. Att närmare säga hur den verkar är dock inte möjligt. Det vore av intresse att få den saken utredd, i den mån det låter sig göra — först därefter kan man föra en saklig debatt i frågan.

I och för sig är det lätt att föreslå allehanda önskvärda skattereformer, de må sedan helt enkelt avse en sänkning av vissa skattesatser eller ett upphävande av aktiebolagens dubbelbeskattning eller av sambeskattningen, de kan gälla införandet av mera frikostig rätt till skattefria reservationer för företagen etc. Problemet blir svårt först om man är tvungen att kompensera skattesänkningar med skattehöjningar på andra punkter.

Det vore meningslöst av mig att här räkna upp de punkter där jag anser att det allmännas utgifter kunde sänkas och där jag menar att de borde höjas. Att söka göra en objektiv prognos över den framtida utgiftsutvecklingen är också en vansklighets sak. Jag skall emellertid försöka, i medvetandet om att trots allt ganska små utgiftsområden är direkt beroende av den partipolitiska utvecklingen.

Först och främst är ju de kommunala utgifterna endast i ringa omfattning föremål för partipolitiska strider. Att vi, oavsett om det blir en politisk strömkantring eller ej, måste räkna med stigande kommunala utgifter och höjd kommunalskatt torde de flesta kommunalmän ha klart för sig.

Statens utgifter är i högre grad politiskt omstridda, men stora delar är likväl utanför partistriderna. Hit hör t.ex. så viktiga poster som försvar, undervisning och forskning, som i den

nya budgeten, inklusive avskrivningar, kräver 5 miljarder kr. "Opolitiska" är vidare utgifter för förvaltning, hälsovård och övriga former av anstaltsvård, pensioner och rörliga tillägg, skuldräntor, vägar m.m.

Går man på så sätt igenom listan över statliga utgifter, finner man blott ett fåtal politiskt omstridda poster. Medan alla bidrag till speciella kommunala ändamål i regel är oomstridda, gäller detta endast till viss del om det allmänna skattelindringsbidraget. Här skulle väl dock en reduktion i huvudsak leda till höjd kommunal beskattning.

Den stora politiskt omstridda posten är givetvis socialhuvudtiteln på 4,5 miljarder kr. Inte heller här upptäcker den som hoppas på kommande utgiftsminskningar särskilt mycket att fröjda sig över. 2,5 miljarder av summan går till folkpensioner och denna post kommer som bekant att snabbt ökas. Sparivraren kan bara hoppas att partierna förmår avhålla sig från att överbjuda varandra ytterligare i fråga om pensionshöjningar. Det är klart att man kan finansiera en större del än nu genom avgifter — detta har också föreslagits av oppositionen — men därmed reducerar man inte beskattningen utan endast omfördelar den. Man kan spara på barnbidragen, men en större reduktion av dessa bidrag måste, om Sverige inte skall komma i särklass bland civiliserade länder, kompenseras genom barnavdrag vid inkomstskatten, och då blir någon tariff-sänkning inte möjlig.

Det är naturligt att man kan ha olika uppfattning om nationalproduktens och därmed skatteunderlagets framtida utveckling, liksom man kan

tvista om huruvida staten bör överbalansera budgeten eller ej. Möjligheter till mindre skattereduktioner och andra reformer med skattelindrande effekt är alltså långt ifrån uteslutna, men jag tror att det vore verklighetsfrämmande att räkna med någon större reduktion av skattebördan.

I detta läge anser jag för min del att omsättningsskatten bör accepteras. I varje fall på högerhåll har man tidigare talat för denna skatt. Att man nu vill avskaffa den beror så vitt jag kan förstå helt enkelt på valtaktiska spekulationer. Man menar, att kravet på att "omsen" skall bort kommer att göra sig bra i valkampanjen. Det tror jag också för min del, men resultatet kan bli att vi får en borgerlig regering som redan bundit sina händer i fråga om skattesänkingsmöjligheter och tvingas avstå från sådana som kunde ha större effekt på produktion och sparande. Man kan inte ens vara säker på att omsättningsskattens avskaffande kommer att leda till en motsvarande prissänkning. Har vi inflation med efterfrågeöverskott, kommer detta oavsett skatten att pressa upp priserna. Så skedde 1946, då omsättningsskattens avskaffande bara högst tillfälligt hindrade prisstegringen. De vinster som företagen gjorde genom att omsättningsskatten avskaffades utan att priserna sjönk i motsvarande grad, uppslukades snart av lönehöjningar. Att redan nu binda sig för 1961 års finanspolitik förefaller något förhastat.

Inom det begränsade område för skattesänkningar som kan stå till buds om omsättningsskatten inte avskaffas, har företagen enligt min mening inte någon anledning att vara pessi-

mistiska. I själva verket har de och staten i stor utsträckning parallella intressen. Socialdemokraterna har självfallet klart för sig att nya sociala reformer inte kan genomföras utan att nationalprodukten ökas. Alldeles oavsett att de representerar huvudparten av löntagarna har de alltså all anledning önska att näringslivet arbetar effektivt. Skatteförslag som kan tillgoda detta syfte har också större möjligheter att bli accepterade i Sverige än i flertalet andra länder. Man har varken saknat förståelse för företagens konsolideringsbehov eller för att ökad realkapitalbildning kräver en åtstramning av konsumtionen. Den fråga där meningsmotsättning föreligger rör främst hur stor del av företagens vinst som skall gå till aktieägarna och hur mycket som skall gå till det allmänna. Men är företagets ledare i grund och botten så oerhört intresserade av var den vinst tar vägen, som de likväl inte får behålla och investera i företaget? Skulle den nuvarande regeringen ersättas av en borgerlig, bör företagen ha än större möjligheter att få sina synpunkter beaktade — i varje fall om den nya regeringen inte bundit sig för hårt i fråga om omsättningsskatten. Mer vågar man inte säga, då meningen är att företagsbeskattningen på nytt skall upptas till utredning — denna gång från andra utgångspunkter än tidigare.

Ur den efterföljande diskussionen

Sven-Ivar Ivarsson

Professor Welinder kritiserade jämförelserna mellan skatterna i Sverige

och dem i England, Tyskland och menade att man också måste se på vad man får för skatterna. Det är inte riktigt att av högre skattetryck dra den slutsatsen att vi skulle ha en sämre styrelse, förklarade han. Det är väl inte heller den slutsatsen som man har dragit, åtminstone har inte Skattebetalarnas Förening gjort det, utan vi har visat att framför allt de direkta skatterna i de allra flesta avseenden är mycket hårdare i Sverige än i de länder med vilka man har jämfört. Även därav bör man kunna dra vissa slutsatser angående skatternas inverkan på sparande och på arbetsinsats osv.

Man skall se på vad man får för pengarna, hävdade Welinder och gjorde en lång uppräknig av de olika områden där staten har utgifter. Det skulle med andra ord inte spela någon roll om det är staten som har dessa utgifter och man betalar för dem i form av skatter eller om man får utgifterna i andra former, t.ex. genom försäkringar i ett försäkringsbolag. Men det är väl ändå en viss skillnad om konsumtionen är frivillig eller obligatorisk?

Erik Huss

På det hela taget delar jag professor Welinders rätt optimistiska syn på möjligheterna till en vettig företagsbeskattningspolitik. Det hör ju till de stora svenska tillgångarna att de olika "parterna", arbetarrörelsen och näringslivet, har förståelse för och kunskap om varandra. Vi har en annan atmosfär, ett personligt umgänge och ett fritt åsiktsutbyte med varandra, vilket bildar en god utgångspunkt för rationella lösningar av problemen.

Diskussioner om t.ex. företagsbeskattning föres visserligen inom arbetarrörelsen inte från samma utgångspunkter som i näringslivet men ändå med inriktning på att det är den ekonomiska tillväxtens problem som är det väsentliga och att man måste sträva efter produktionsfrämjande lösningar. Detta är, sett ur internationellt perspektiv, en stor tillgång här i landet och ger, alldeles bortsett från hur den tekniska diskussionen förlöper, en mycket god utgångspunkt för relativt vettiga lösningar.

Jag kan dock inte vara alldeles ense med Welinder i fråga om betydelsen av de skillnader som finns och de konsekvenser som en förändring i det politiska maktläget kan åstadkomma. Visserligen har han rätt i mycket. Men man får väl räkna med att trots den relativt närstående grundsyn som de olika partierna har, skulle väl ändå en förändring i maktläget komma att under en längre period medföra fullt tydliga förändringar även i skattepolitiken.

Gösta Rebn

Både Tord Ekström och jag önskar ju just främja ett bättre ekonomiskt framåtskridande genom att åtminstone i viss grad övergå från netto- till brutobeskattning. Men det finns ju också en hel del andra inkomstfördelningsproblem, t.ex. mellan olika familjetyper, mellan olika åldrar under livet med olika försörjningsförmåga osv. Vi försöker inom vårt läger med växlande framgång bl.a. öka förståelsen för att barnfamiljerna — även om de är en minoritet av folket — inte borde missgynnas så våldsamt av både den ekonomiska och den skattepoli-

tiska utvecklingen som nu är fallet. Men nu vet vi att det finns andra partier som är ännu värre i det hänsynslösa spelandet på en majoritet, vilken man vill utnyttja och värva röster från på barnfamiljernas bekostnad.

Carsten Welinder

För ett år sedan fick jag i uppdrag att göra en jämförelse mellan den totala beskattningen i Sverige och Tyskland. Uppdragsgivaren var övertygad om att skatten var högre i Sverige men utredningen visade motsatsen. Går man till England och dess indirekta beskattning, skall man givetvis inte glömma att kommunalskatten, som är Sveriges svåra skatt för många mindre inkomsttagare, inte finns i England. Högern i England har säkert tjänat på dessa skattesänkningar, men det finns stora grupper arbetare som nu vill skaffa sig bilar, TV och egna villor och därför har ont om pengar i förhållande till sina behov.

De vill till varje pris ha skattesänkning och bortser från många sociala synpunkter, t.ex. barnfamiljernas svårigheter. När jag i besparingsutredningen såg de skatteförslag som kom från olika håll, tyckte jag nog inte att det var så oerhört stor skillnad mellan partiernas intresse av att spara. Antag att vi sänker skatten för att därmed öka produktionen. Då säger jag: Vad är det för glädje med att öka produktionen? Det har sagts att produktionen skall gå till konsumtion — men vad för slags konsumtion? Vi kanske får sämre undervisning, sämre hälsovård, sämre forskning och andra viktiga saker. I stället får vi mera pengar, vi kan köpa mera bilar och TV, fara till Mallorca, byta pälsar vartannat år osv. osv. Sänker vi chokladskatten produceras det mera choklad och flera får ont i tänderna. Den kommunala tandkliniken däremot, som lagar tänderna, anses rent belastande, ty den kommer inte in i någon näringsstatistik.

Vad som hänt våren och sommaren 1960

Efterskrift av docent Leif Mutén

1960 blev ett händelserikt år på företagsbeskattningsområdet. På flera sätt blev det klart att Köjakonferensen rört sig om särdeles brännbara ting.

Bolagsskattesakkunnigas betänkande lades fram i mars. Efter en mycket forcerad remissbehandling ledde förslaget till proposition (nr 162/1960), som avgavs i maj och behandlas vid höstriksdagen. Två nyheter föreslås: dels en avdragsrätt med 4 % per år, räknat på inbetalt kapital, för verkställd utdelning på nyemitterade aktier, dels ett upphävande av skattefriheten för av aktiebolag mottagna utdelningar på kapitalplacersaktier. Med sådana förstås aktier i bolag, där det utdelningsmottagande bolagets innehav representerar mindre än fjärdedelen av röstetalet. Hittillsvarande skattefrihet skall dock gälla i de fall, då aktieförvärvet betingats av det utdelningsmottagande bolagets eller närstående företags rörelse. Skattefriheten föreslås även bevarad för utdelning på aktier ägda av holdingbolag, i den mån dessa vidareutdelar minst 80 % av mottagen utdelningsinkomst.

I de till stor del avstyrkande remiss-

yttrandena kunde man märka en tendens bland tillfrågade näringslivsorganisationer att tillstyrka den förra reformen och avstyrka den senare, medan en del skattemyndigheter ville göra tvärtom. Till avstyrkandet av kedjebeskattningsförslaget fogades en del ny statistik som mot mångas förmodan visade att bolagsinköpen av placeringsaktier totalt uppgått till mycket obetydliga nettobelopp under hausseperioden.

Det ursprungliga förslaget om skattelättnad för nyemissioner innehöll en begränsning till aktier emitterade 1960—65 och till utdelningar på dessa under de första sex åren, utan förslag om någon motsvarande tidsbegränsning för kedjebeskattningsens del. Propositionen innebär en eftergift gentemot dem som yrkat att en tidsbegränsning, om den alls skulle införas, åtminstone borde gälla även den för näringslivet mindre förmånliga delen av reformpaketet.

Tidsbegränsningen sätts i propositionen i visst samband med årets andra stora händelse, nämligen tillsättandet av den stora skatteutredning, som

enligt vad strax skall beröras från grunden skall ompröva vårt skattesystem. När provisorietiden gått ut tänker man sig nämligen att det nya skattesystemet skall vara färdigt, hur det än kan komma att se ut. Tidsgränsen har satts till 1973, närmare bestämt så, att utdelningsavdrag föreslås för emissioner gjorda 1/7 1961—31/12 1966 under de första sex åren, medan kedjebeskattningen avses gälla vid 1963—73 års taxeringar.

Man kan notera en 18 månaders förskjutning i jämförelse med bolagskattesakkunnigas förslag. Detta är kanske närmast ett resultat av Konjunkturinstitutets mycket bestämda varningar mot att i rådande konjunkturläge vidta skattereformer, ägnade att ytterligare stärka företagens farligt goda likviditet. Institutet beklagade samtidigt den 1959 beslutade bolagskattesänkningen från 50 till 40 %, vilken gäller fr.o.m. 1960, och den otillräckliga samhällsekonomiska utredning, som bolagskattesakkunniga enligt institutets uppfattning presenterat.

Statsmakternas intresse att hålla tillbaka företagens likviditet tog sig f.ö. under värriksdagens slutskede även uttryck bl.a. i det provisoriska tillägg till förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning, som ger bolagen rätt till 12 % extra avdrag vid taxeringen för sådana fondavsättningar, som t.o.m. 1961 helt steriliseras i riksbanken. När tidsfristen för utnyttjandet härav gick ut den 1 augusti hade 575 miljoner kr. inbetalats, och ett 8-procentigt avdrag för motsvarande insättningar före den 1 november kan innebära en ytterligare sådan likviditetsavtappning.

Den stora utredningen, tillsatt i maj, är egentligen två utredningar under gemensamt ordförandeskap av regeringsrådet Hedborg. De rymmer en imponerande samling experter: Köjadeltagarna känner bland de sakkunniga igen hrr Tord Ekström, Holger Ohlin och Carsten Welinder, liksom bland de särskilda experterna Ernst G. Bergqvist, Dag Helmers och Jan Wallander.

Den ena av utredningarna har till uppgift en allmän översyn av beskattningssystemet. I dess direktiv diskuteras sådana frågor som avvägningen mellan direkt och indirekt beskattning, samordningen mellan skatterna på fysiska och juridiska personer liksom mellan rörelseidkares och löntagares beskattning, samt det eventuella införandet av en definitiv källskatt. I det sammanhanget kommer också den progressiva beskattningens speciella komplikationer in, och den frågan diskuteras både från de enskilda rörelseidkarnas och de källskattebetalande löntagarnas speciella synpunkter. Även förmögenhetsbeskattningen tillhör utredningens studieområde, medan däremot arvsbeskattningen anses färdigutredd.

Meningen är, att utredningen för en allmän översyn av beskattningssystemet skall samråda med den andra utredningen, vars uppdrag gäller den framtida utformningen av företagsbeskattningen. I denna utrednings direktiv betonas, att även om huvuduppgiften blir ett studium av skatterna på aktiebolag och andra juridiska personer, måste frågorna om samordning med andra skatter beaktas. Särskilt framhålles härvid beskattningen av enskilda rörelseidkare, fria yrkesutövare

och lantbrukare, vilken möjligen skulle kunna läggas om efter mönster av aktiebolagsbeskattningen.

En huvudpunkt i direktiven är bruttobeskattningen, som i sina många olika tänkbara former består en nyanserad diskussion. Departementschefen vill inte se den huvudsakligen som ett tänkbart alternativ till nettovinstbeskattningen — snarare som en komplettering till den hittillsvarande skatten, ingående i ett konjunkturvariabelt, kombinerat system. En reservation göres dock för de hänsyn som måste tas till näringslivets intresse av stabilitet i regelsystemet. Utredningen av bruttobeskattningsfrågan skall ske förutsättningslöst och med särskilt beaktande av övervältringsfrågorna liksom av den situation som uppkommit genom EFTA och raseringen av tullmurarna, och med anläggande av bl.a. skattetek-

niska, handelspolitiska, statsfinansiella och andra ekonomiska synpunkter.

För båda utredningarna gäller att de skall samarbeta med andra sittande utredningar på skatteområdet. Aktuella sådana är i sammanhanget speciellt skattelagssakkunniga (vilka i somras fick ett specialuppdrag avseende representationskostnader m.m.), pensionsstiftelseutredningen och värdesäkringskommittén. Den senares uppdrag att utreda frågan om införande av indexobligationer lär tendera att få allt starkare tonvikt på frågor rörande dessas beskattning liksom realisationsvinstbeskattningen överhuvud.

För den stora utredningens del gäller det att finna ett stort, sammanfattande grepp på problemen. Det arbetet torde komma att ta några år. Under den tiden lär "Framtidens företagsbeskattning" inte mista sin aktualitet som diskussionsämne.

Konferensdeltagare

Köjugården, Jämtland, 1-4 februari 1960

Civilingenjör Sten-Ingmar Agrenius, Svenska Handelsbanken, Stockholm
Taxeringsintendent Ernst Annell, Mellankommunala Prövningsnämnden, Stockholm
Ombudsman Jan-Olov Bergenfeldt, AB Skånska Cementgjuteriet, Stockholm
Direktör Ernst G. Bergqvist, Sveriges Köpmanaförbund, Stockholm
Direktör Niklas Cederberg, AB Custos, Stockholm
Advokat Bengt Cederquist, Cederquist & Linders Advokater, Stockholm
Direktör Eivind Eidering, AB Bahco, Sockholm
Direktör Bertil Ekstaf, Thulebolagen, Stockholm
Sekreterare Tord Ekström, Landsorganisationen i Sverige, Stockholm
Aukt. revisor Hans Gentele, AB Industribyrån, Stockholm
Professor Bent Hansen, Konjunkturinstitutet, Stockholm
Docent Åke Hellner, Lunds Universitet, Lund
Docent Dag Helmers, Näringslivets Skattedelegation, Stockholm
Direktör Per Hemberg, AB Surte Glasbruk, Surte
Direktör Sven Hesslow, AB Gerber & Hesslow, Stockholm
Direktör Sven Hydén, Svenska Arbetsgivareföreningen, Stockholm
Direktör Kai Hyllén, AB Electrolux, Stockholm
Fil. lic. Erik Höök, Industriens Utredningsinstitut, Stockholm
Direktör Sven-Ivar Ivarsson, Skattbetalarnas Förening, Stockholm
Direktör Hans Jeber, Fallenius & Lefflers AB, Göteborg
Ekon. lic. Sven-Erik Johansson, Företagsekonomiska Forskningsinstitutet, Stockholm
Bergsingenjör Carl J. Kjellberg, AB Nyköpings Automobilfabrik, Nyköping
Direktör Gustaf Kollberg, Inköpscentralernas AB ICA, Stockholm
Direktör Uno Murray, Näringslivets Fond, Stockholm
Docent Leif Mutén, Uppsala Universitet, Uppsala
Sekreterare Lars Nabeth, Sveriges Industriförbund, Stockholm
Direktör Jonas Nordenson, Malmexport AB, Stockholm
Direktör Holger Ohlin, Telefonaktiebolaget L. M. Ericsson, Stockholm
Avdelningschef Gösta Rehn, Kungl. Finansdepartementet, Stockholm
Disponent Bo Risberg, Hasselfors Bruks AB, Hasselfors
Direktör Gösta Rycbeck, Asea, Ludvika
Advokat Claes Sandels, Stockholms Enskilda Bank, Stockholm
Direktör Bertil Schéle, Svenska Cellulosa AB, Sundsvall
Direktör Tore Sellberg, Byrån för Ekonomisk information, Stockholm
Regeringsrådet Sven Strömberg, Svenska Bankföreningen, Stockholm
Direktör Erik Söderberg, Söderberg & Haak AB, Stockholm
Direktör Jan Velander, Svenska Cellulosa AB, Sundsvall
Professor Carsten Welinder, Lunds Universitet, Lund
Direktör Bo Westerberg, Svenska Jästfabriks AB Stockholm
Aukt. revisor Carl-Henrik Witt, P. O. Öhrlings Revisionsbyrå, Stockholm
Disponent Sven G. Ågren, AB Stjernfors-Ställdalen, Ställdalen

Konferensledning

Tekn. dr Marcus Wallenberg, Stockholms Enskilda Bank, Stockholm
Bankdirektör Erik Huss, Sundsvalls Enskilda Bank, Sundsvall
Direktör Torsten Carlsson, SNS, Stockholm
Docent Jan Wallander, Industriens Utredningsinstitut, Stockholm

Konferenskansli

Direktörsassistent Gunnar O. Rising, SNS, Stockholm
Fru Maj-Britt Åman, SNS, Stockholm

Tidigare har i **Studier och debatt** utkommit

1953

1. Andra och trivsel i företaget
av Torgny T Segerstedt	4: —	3. Kvinnor i industriarbete
av Andreas Lund	4: —
2. Konjunkturpolitik under debatt
av Ulrich Herz	6: —	4. Företaget och pressen
av Arne Lundmark	4: —

1954

1. Ändrad företagsbeskattning
Utgången		4. Företagsbeskattning och konjunkturer	4: —
2. Automation del I
Utgången		5. Gruppdynamik och ledarskap
av Joachim Israel	4: —
3. Automation del II
Utgången			

1955

1. Företaget och kommunen	4: —	3. Sverige och världshandeln	5: —
2. Skola och näringsliv i Sverige och USA	4: —	4. Industrifolk på fritid
av Torgny T Segerstedt	4: —

1956

1. Näringslivets folk i riksdagen
av Folke Petrén och Lennart Bodström	4: —	3. Företagsvinster — ett samhällsin-
tresse?
av Göran Albinsson	4: —
2. Näringslivet planerar för framtiden	4: —	4. Fri handel i Europa	4: —

1957

1. Ekonomiska unioner
av Staffan Burenstam Linder	4: —	3. Sverige och Europamarknaden	4: —
2. Utbildning av chefer och experter
i företagen	5: —	4. Ideologi för näringslivet?	5: —

1958

1. Växandets ekonomi	5: —	3. 245 svenska storföretagsledare
av Gunnar Malmenström och
Bo Wiedenberg	5: —
2. Enhetsskola — mångfaldsskola
av Lennart Husén och Göte Rudvall	6: —	4. Patent av Fredrik Neumeyer	6: —

1959

1. Ledning och kontroll av statliga
aktiebolag
av Rune Tersman	5: —	3. Frihet i kollektivsamhället
av Gösta Carlsson och Ulrich Herz	7: —
2. Den offentliga sektorn	5: —	4. Humanisterna och näringslivet
av Veronica Döös	5: —

1960

1. Sveriges näringsliv och de under-
utvecklade länderna	8: —

Företagens skatter —

hur skall de tas ut och på vilka grunder skall de beräknas? Skall vi ha netto- eller bruttoskatt? Skall beskattningen gynna eller missgynna företagens självfinansiering? Och hur kommer den europeiska integrationen att inverka på skattekraften inom olika branscher?

Dessa och många andra högaktuella frågor diskuteras i denna skrift av framstående experter från såväl offentliga institutioner — bl.a. finansdepartementet — som det enskilda näringslivet.

FRAMTIDENS FÖRETAGSBESKATTNING

ingår i den av Studieförbundet Näringsliv och Samhälle utgivna serien

Studier och debatt

PRIS 9:50

